కాకినాడ నాట్యకళా విజ్ఞాన గ్రంథమండలి

అయిదవకుసుమము.

యోగసంకలనము.

(శ్రీ అరవిందఘోషుగారిచే రచింపఁబడిన యోగసంకలనమునకు
తెలుఁగు తర్జుమా.)

వాల్యూము II. భాగము I.

జ్ఞానయోగము.

వ్యాసావళి, సంపూర్ణమహాభారతము, శ్రీకృష్ణావతారము, వనసుందరి,
విహారలీల, మొదలగు పదినాటకములు వ్రాసిన
మధ్వశ్రీ దాల్త్రాబాదా గోపాలకృష్ణారావు, B. A., గారిచే
సాంధ్రీకరింపఁబడి ప్రకటింపఁబడియె.

మొదటికూర్పు 500 ప్రతులు

కాకినాడ:

రంగా అండ్ కో., యందు ముద్రింపఁబడియె.

1933.

 [వెల రు. 0-12-0.

నాట్యకళా విజ్ఞాన గ్రంథమండలి,

రాజపోషకులు

1 మ॥రా॥రా యన్. బలరామమూర్తినాయుఁడుగారు,
బి.ఏ., బి.ఎల్., చెన్నపట్నం.

2 ,, వారణాసి సీతారామయ్యగారు, బి.ఏ., రిటైర్డు
సబ్ మేజస్ట్రీటు, బందరు.

3 ,, శీలంశెట్టి వెంకటరత్నంనాయుఁడుగారు, డి. పి. డబ్లి
యూ అసిస్టాంటు ఇంజనీరు, పెన్షనర్ లింగారెడ్డిపాలెం.

4 ,, దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు,
చెన్నపట్నం.

పోషకులు

5 ,, సైడా శ్రీరామకృష్ణయ్య బ్రదర్సు,
జమీందార్లు, కాకినాడ.

6 ,, వారణాసి బాపయ్యగారు, బి.ఏ., క్యాషియరు,
డి. కో. బ్యాంకి, చెన్నపట్టణం.

7 ,, ముత్యాల సత్యనారాయణమూర్తిగారు,
రామచంద్రపురం.

8 ,, అంగర వెంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు, డిటో

9 ,, మా[illegible] మునెయ్యగారు, బి.ఏ., బి.ఎల్.,
రాజమండ్రి.

10 ,, ముత్తా సత్యప్రసన్నం బ్రదర్సు, బ్యాంకర్సు,
కాకినాడ.

11 ,, దేవులపల్లి విశ్వనాథంగారు, ఆకిరిపల్లి.

12 ,, వెలమూరి కుటుంబరావుగారు, అవనిగడ్డ.

13 ,, చిత్రపు సుబ్బారావుపంతులుగారు,
తహశీలుదారు, అవనిగడ్డ.

14 ,, చిరావూరు కామేశ్వరరావుగారు, అవనిగడ్డ.

15 ,, ధూళిపాళ్ల వెంకటరత్నంగారు, గ్రామమునసబు,
పురుషోత్తపట్నము.

16 ,, దర్భా వెంకటశివరామరావ్ బి.ఏ., బి యల్.,
కాకినాడ.

17 ,, చెలికాని రామస్వామిబాబుగారు,
అసిస్టెంటుయింజనీరు, సామర్లకోట.

18 ,, సర్వాదా శేషగిరిరావుపంతులుగారు, కాకినాడ.

19 ,, అంగర వెంకటకృష్ణారావుపంతులుగారు ప్లీడరు,
కాకినాడ.

20 ,, కొత్త వెంకటరత్నంగారు, Officiek D: Acadimie
Chevaliver de L-Eloile Noire de. Benin
Conseille Municipal, Yanam.

21 ,, దసిగ వెంకటేశ్వరరావుగారు, గుడివాడ.

22 ,, కె. వి. రమణారావుగారు Representative Con-
fectionery Dept. Parry & Co., Ltd., Madras

23 ,, జమ్మి వెంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు,
Cleark, Tq. Office, Cocanada.

24 ,, పైడా సూర్యనార్యనారాయణమూర్తిగారు,
జమీందార్లు, బ్యాంకర్సు, కాకినాడ.

25 ,, యం. వి. రాజరత్నంగారు బి.ఏ., D. B. E. Office,
కాకినాడ.

26 ,, శ్రీ జిల్లెళ్ల తిరుమలవెంకటలక్ష్మీబాయమ్మగారు,
Guardian, Minor, Zamindar of Vilasa,
Jalamudi etc. Perur.

శ్రీ అరవిందయోగి.

విజ్ఞాపనము.

హిందూదేశమందుఁ బ్రస్తుతమున్న యోగులకెల్ల మిన్న శ్రీ అరవిందఘోషుగారని లోకప్రసిద్ధమే. వీ రాంగ్లేయభాషలో The Synthesis of Yoga యను గొప్పయోగశాస్త్రము రచించినారు. ఇందు సమస్తయోగమార్గములు పూర్ణముగా విమర్శింపఁబడినవి. ముఖ్యముగాఁ గర్మయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము, హఠయోగము, రాజయోగము, తాంత్రికయోగము, చర్చింపఁబడి, పరస్పరసంబంధములు నిర్ణయింపఁబడినవి. వివిధయోగమార్గముల నభ్యసించు విధానములుఁ జెప్పఁబడినవి. వానిసారము సంకలన మొనరించి పరిపూర్ణయోగమార్గ మొకటి యభ్యసించుటకు సులభసాధ్యమగునట్లువర్ణింపఁబడినది. ఈగ్రంథ మాంగ్లేయభాషనుండి తెనుఁగులోనికి నాచే భాషాంతరీకరణ మొనరింపఁబడినది. దీనికిఁ దెనుఁగున యోగసంకలన మని పేరిడితిని. కొంతకాలమునకుఁ గ్రిందట నేను తూర్పుగోదావరిజిల్లా పెద్దాపురంతాలూకా జగ్గంపేట రివిన్యూ యినస్పెక్టరుగాఁ బనిచేయుచుంటిని. అప్పుడు నాకొక యభిప్రాయ ముండెను. శ్రీ వ్యాసమునీంద్రునిచే రచింపఁబడిన శ్రీమద్భాగవతమును బద్యగద్యరూపముననున్న దానిని సంస్కృతమునుండి తెలుఁగులోనికి మార్చవలెనని తలంచియుంటిని. కాని యోగాభ్యాసియగు మా॥రా॥శ్రీ కోమాండూరి రంగాచార్యులవా రీమహత్తరగ్రంథమును నాకొసంగి తెనుఁగుభాషలోనికిఁ బరివర్తన మొనరించిన బాగుండునని తమకుతూహలమును వెల్లడించిరి. అంతకుపూర్వమే నాకు కొన్ని యధ్యాత్మికభావములు నాంత

యోగసంకలనము.

13 అధ్యాయము.

జ్ఞానఫలము.

కర్మయోగమార్గము పరిశీలించి, యహంకార కామవర్జితుఁడై జీవుఁడీశ్వరునందు స్వతంత్రితగాఁ మనో యా ముఖ్య సోపానములన్నిటిని విపులముగా స్పష్టీకరించితిమి. కర్మలద్వారా దేవుని యీశ్వరుని యుత్తమాత్మను తెలుసుకొనుట, కర్మలవలన, కర్మల యందీశ్వరునితో నైక్యమగుట, యహంకారమందుఁగాక యతని సమతమున యతని యునికియందు నివసించుట, యీమార్గముచే మనమాశించు గమ్యస్థానము. ఈకర్మయోగమార్గమున, జ్ఞానయోగమిచ్చు యుత్తమజ్ఞానము, భక్తియోగమిచ్చు యుత్తమ ప్రేమావేశములు మనకు సంభవించుననుట స్పష్టము. కాని కర్మమార్గమున మనకు మొదట సంభవించు ప్రత్యేకజ్ఞానమేదియనగా ప్రకృతి జీవులందు స్వభావకార్యముల నిర్ణయించి చేయించు సర్వవ్యాపకాతీత యుత్తమపురుషుఁడా యాత్మయని. ఈకర్మమార్గమువలనఁ గలిగెడి ప్రత్యేకభక్తి యేదనగాఁ బ్రపంచముయొక్క తత్కార్యము

లయొక్క ప్రభు వీశ్వరుఁడేగాన నతనికి యాత్మార్పణ మాత్మ వినియోగము. సమస్త కర్మనివేదనము చేయుట. నిరాకారుఁడగు నుత్తమాత్మ యనఁబడు నీశ్వరుని సాన్నిధ్యమందునిలిచి, యతనిలోఁ నివశించునప్పుడు సమస్తజ్ఞానము, సమస్తభక్తి మనకు రాఁగలవు. త్రిమార్గముయొక్క తక్కిన రెండుమార్గములకు సంబంధించిన ప్రత్యేకవిధాన శిక్షణలన యాభక్తిజ్ఞానములు తమంతట తాము పూర్ణముగా కలుగుచున్నవి. ఈమార్గముల నొకటి తరువాత నొకటి విమర్శింతము.

మనము కర్మయోగముతోఁ బ్రారంభించితిమి. ప్రస్తుతకాలమున బహుజనులయందు మేల్కొంచిన జీవత్వ మనుసరించుచున్న మార్గమిదే. కర్మజీవితములు ప్రస్తుతపు మనుష్యధ్యాసకు సంబంధించినవి. భక్తిజ్ఞానములకన్న జాతీయ మనోవ్యాపారమందెక్కువ పని చేయుచున్నవి. కాని తామునివసించు యుగధర్మమునుబట్టి, లక్ష్యార్థములబట్టి, జాతికొఱకు, దేవునికొఱకు చేయఁబడు కర్మలయందాసక్తతనుంచు పెక్కండ్రి స్వభావమందు భక్తిజ్ఞానము లెక్కువగా నున్నవి. అట్టివారు భక్తిజ్ఞానములతోఁ బ్రారంభింతురు. కర్మమార్గముతో వారు ప్రారంభింపరాదు. మనము నేర్చునవిద్యలకన్న పొందిన లక్ష్యార్థములకన్న మనకు స్వభావమే దారి చూపింపగలదు. అది చూపించుమార్గ మవలంబించితిమా త్వరలో తప్పక గమ్యస్థానము చేరఁగలము. కర్మయోగమునకుఁగల ముఖ్యవిషయముల, ముఖ్యవిధానముల విపులఫలముల నెల్ల పరిశీలించితిమా యిక్క యిప్పుడు జ్ఞానయోగమును బరిశీలింతము. ఈయోగమునకున్న ప్రసిద్ధవిధుల, నియమిత శబ్దములగాక, యావిధిశబ్ధాంతర్గత విషయములఁ బరిశీలింతము. జ్ఞానయోగమునకు ముఖ్యమని హిందూదేశమందు చిర

కాలమునుండి యంగీకరింపఁబడిన ప్రపంచస్థితి వినాశమునిగాక, పూర్ణయోగమునకిది యొకభాగమని పరిశీలింతము. ఆ పూర్ణయోగమీశ్వరుఁడు స్వచ్ఛమగు నిర్వికారాత్మకన్న వేఱుకాదనియు, ప్రపంచమందున్న దేవుఁడు ప్రపంచాతీత నిశ్చలునికన్న వేఱుకాదనియు, తెలుసుకొనుచున్నది. ఆపూర్ణయోగము దివ్యప్రశాంతత్వమే మూలముగాఁగల దివ్యవిలాసమును, దివ్య నిర్వికారముచే నేర్పడిన దివ్యకర్మను, నిశ్శబ్దమునుండి స్వయముగా నుద్భవించునదే యాశబ్దమని యంగీకరించుచున్నది.

కాబట్టి మనము మూలమునకుఁ బోవలెను. జ్ఞానయోగమునుగురించి మనము ప్రశంసించునపుడు, సాధారణముగా జనులు తెలుసుకొనునట్టియు, మనము పొంద కాంక్షించునట్టియు, ఫలము జ్ఞానమునకుఁ గలదని మనమెంచవలెను. ఆఫలము ననుసరించి మన భావనూప వస్తుసాధారణ జ్ఞానమునకన్న వేరగుస్థితి జ్ఞానమునకుఁ గలదని తలచవలెను. ఆస్థితినొందుటకు, నాఫలము సాధించుటకు, సాధనములు సామర్థ్యములు జ్ఞానమునకు గలవని గ్రహించవలెను. ఈసాధన సామర్థ్యములు సాధారణ జ్ఞానోపకరణములతో ప్రారంభించుట కావశ్యకమైనను, మనము వెతుకుచున్న యింద్రియాతీత మనోతీత ఫలము నొందుటకు వానినితప్పక నతిక్రమించవలెను. కాబట్టి మనకుసాధ్యమైనంత పూర్ణముగా మొదట యాజ్ఞానఫలము, జ్ఞానస్థితి జ్ఞానసాధన సామర్థ్యముల నిర్ణయించవలెను. ఆ నిర్ణయానుగుణ్యముగ మన యోగముయొక్క యుద్దేశ్యవిధానము లుండును.

మన పూర్వఖండమందు స్థిరపడియున్న జ్ఞానయోగమతము నిర్ణయించినరీతి నీఫలస్థితి సాధనములన నెట్టివో క్లుప్తముగా మనము మొదట చెప్పవలసియున్నది. ఆపేర్లే మనముపయోగించిన

ను వేరర్థమున నుపయోగింతుము గనుక, కర్మఫలము తప్పక [illegible]
కలుగకుండునటుకట్లు చేయకతప్పదు. ఈమతములకెల్ల [illegible]
స్ఫును, స్థితిశూన్యము, లేక బ్రహ్మాండస్థితి శూన్యమను [illegible]
మగు నతీతస్థితి కలదని, యదేజ్ఞానమునకు ఫలమని నమ్మ [illegible]
డస్థితి యజ్ఞానమని చెప్పుకొనుచున్నది. అనంతకాలముగునాని [illegible]
మస్థితులుసహితము గాఢాజ్ఞానములని, కాబట్టి పరిపూర్ణసత్య
న్వేషించువారికు త్యజింపవలెనని చెప్పుచున్నవి. ఈయున్న [illegible]
రాత్మ యొక్క పూర్ణశూన్యము (Nihil) జ్ఞానఫలమనిరి. నిర్వా
యహంకార (ego) వినాశమే, యున్నతమైన ప్రేమయా [illegible]
య కార్యవినాశమే, యున్నతప్రేమానాన నిష్కామత్వము,
ణశాంత నిర్మలానందమే జ్ఞానస్థితియనిరి. ధ్యానము, ధారణ
మనన్యమును సాధనమనిరి. [illegible]
కొఱకు, జ్ఞానసాధ్రిసిగాc [illegible]
ఈకర్మ హిందూశాస్త్రములు [illegible]
నుసరించి పూజావిధానము లేర్పఱుటకు, [illegible]
పరోపకారియుండాత్మ వినాశమందనుకు [illegible]
యించు యష్టవిధమార్గమును నడుపుటకు, [illegible]
తునకు నిష్కామత్వమొందుటకు గర్మము విడువవలసినదే. [illegible]
నము కానప్పుడుకాని ముక్తి నిష్ఫలము. [illegible]
యుండుట జ్ఞానయోగమునకు విరుద్ధము. [illegible]
ష్యమగు నభ్యంతరము. ఉత్తమ నిష్కామత్వము కర్మను విడు [illegible]
గాన, కర్మలనే నమ్మినవానికిది పొందనశక్యము. అదేటివా, [illegible]
సేవ్రమ, పూజలు, పరిపక్వముగాని [illegible] గాను [illegible]
విధానములనబడుచున్నవి. అథక్తిప్రేమపూజలు [illegible]

మాత్రమునకు మహోన్నతమున కల్పింపఁబడుచున్నవి. కాని యుత్తమ జ్ఞానమందట్టి వేరువస్తువలేదు. అందాత్మ యొక్కటో, లేక యాత్మ శూన్యమో నిలచియుండును. కాబట్టి పూజచేయువాఁడు, భక్తిప్రేమలఁ జూపువాఁడుండఁడు. వానిని ప్రతిగ్రహించు వాఁడుండఁడు. భావము మట్టుకే నిలచియుండును. జ్ఞానమందాభావము సహితము స్థిమితమొంది సమస్తమునకు స్థిమితమిచ్చుచున్నది.

కేవలజ్ఞానయోగమునకు ముఖ్యవిషయములిట్టివి. బుద్ధిచేత నది కలుగుచున్నదని మనకు తోఁచఁగలదు. మనలోని యోచకుఁడు తనకంటె వేరగువానియందు ప్రత్యేకసంసిద్ధినొందుట కింద్రియ హృదయమానస జీవితములనుండి వేరగుచున్నాఁడు. ఇట్టి యభిప్రాయము కలుగుటకు కారణమేమనఁగా, మన సమస్తకార్యములు నిర్మాణములు తనవృద్ధిమార్పుల కంటునట్టి, నిజతత్వమందు మార్పులేనందున సమస్తకార్యములకు మించినట్టి, యీశ్వరుఁడు వ్యక్తితోఁ జేయు నిర్మాణములగుటే. మానసవ్యాపారముల నన్నిటిలో యోచన (thought) సమస్తకార్యములఁ జూచుచు, నన్నిటిని మించు జ్ఞాతయను విషయమున యీముఖ్యపురుషునకు సామీప్యము కలదగుటే. హృదయము మొదలగు నితరవృత్తులు సహితము వాని వ్యాపారములందు బాహ్యసంతుష్టిచేతనో లేక సదా యసంతుష్టిచే వినాశమొందుటచేతనో యుపయుక్తముగా ప్రశాంతత్వమొందినను ముఖ్యముగా నవి కర్మలఁజేయించు వృత్తులే. కాని యోచన (thought) సహితము పనిచేయు వృత్తియైనను, తాను స్వయముగా వ్యక్తితో నిశ్చయించి యెన్నుకొనుటచేతను, సమస్తకార్యముల మించినయాత్మను ప్రకాశమాన మేధాశక్తిచే గ్రహించుటచేతను, నిర్వికారత్వమొందుట కెక్కువ సామర్థ్యముకలది. అంతేగాక, మనము

మానసికజంతువులమగుటచేతను, మానసములను వికసింపఁజేయుటకు యోచన మనకు ముఖ్యసాధన మగుటచేతను, యోచనాభ్యాసములును ధ్యానధారణాసమాధులు మనము వెదకుదాని గ్రహించుటకు ముఖ్యోపకరణము లగుచున్నవి. మన ప్రయాణమునకు మార్గప్రదర్శకులగుచున్నవి.

ఇది పూర్వభాగము కాదు. నిజముగ నీ యోచనను సాగించువాఁడు. మార్గము వేయువాఁడు. యజ్ఞమునకు ముఖ్యపురోహితుఁడు యధ్వర్యుఁడు, ప్రయాణమున మార్గప్రదర్శకుఁడు, సంచారనౌకా నాయకుఁడు, యిచ్ఛ (will) యనుచున్నది. ఆయిచ్ఛ మనము మనుకొనునట్టి హృదయమందలికోరిక మానసికాంగీకారము కాదు. తరచుదాగియుండు మనలోని బలవత్తరమైన శక్తి. అది మన వ్యాపారమును నిర్ణయించుచున్నది. మనహృదయము బుద్ధి దానికి వ్యక్తి లేని కింకరులు. ఉపకరణములు. ఆత్మ సమస్తవ్యాపారములచేత వానిచే బంధింపఁబడదన్నమాట నిజమే. కాని సమస్తవ్యాపారము లాత్మజన్యములని యాత్మచే నిర్ణీతములని, యాత్మకన్న భిన్నపదార్థకార్యములుగాక, జ్ఞానస్థితియందు తన స్వేచ్ఛ కగుపించు కార్యములని చెప్పుటసహితము నిజమే. ఈవ్యాపారమందాత్మ తన సంసిద్ధికొఱకు బ్రయత్నించుచున్న వ్యక్తిగల యిచ్ఛను (will) వెల్లడి జేయుచున్నది. ఆయిచ్ఛకు (will) తన స్వానుభవజ్ఞానముతో నేకత్వమెట్లో తాను వెల్లడించ ప్రయత్నించుచున్న జ్ఞానముతో సత్త. దానిలో భాగమగు మనలోని యిచ్ఛ, మనలోని ప్రబలశక్తి, స్పష్టరూప మొందుచున్నది. యోచనయొక్క బహిరంగవ్యాపారముల కన్న నగాధమగు నుత్తమునితో నది యెక్కువ దగ్గిరసంబంధము కలదైయున్నది. కేవలజ్ఞానయోగము సాధనకు ముఖ్యమైన యుక్తి

ను మార్గమని మన మంగీకరించక పూర్వము యిచ్ఛ (will) ప్రపంచమునందెట్లున్నదో మనయందెట్లున్నదో తెలుసుకొనవలెను.

యోచన (thought) తన ప్రత్యేక సంతృప్తికే చూచుకొనకూడదు. కొంతవరకది హృదయప్రాణముల నితర యవయవముల నడపించునది. కాబట్టి తనయొక్క పూర్ణసంతృప్తిగాక, యితర యవయవములకుసహితము పూర్ణసంతృప్తిసంకల్పింపబడినదో లేదో చూడవలెను. ప్రపంచమందీశ్వరేచ్ఛ కుద్దేశ్యమింద్రియ జనితజ్ఞానముద్వారా, మనసుచే కల్పింపబడు సజ్ఞానవ్యాపారమందవతరణమై, యోచనద్వారా మనోనిర్మితమగు జ్ఞానముయొక్క నిర్వికారత్వమందారోహణమగునయెడల, నప్పుడు ప్రత్యేక నిర్విషయిక యోచనమార్గ మొప్పుకొనదగినదే. కాని ప్రపంచతత్వమిట్టి స్వల్పభావముగాక, ఘనమై బహుముఖమై కాన్పించుచున్నది. యోచన తన నిర్విషయిక ధోరణి ననుసరించక, హృదయప్రాణములు తదీయము సహితము దివ్యజ్ఞాన పురుషునియొక్క రూపములని యని చెప్పుచు తాను పరిపూర్ణాత్మ వ్యక్తిని తిరిగి పొంది యనుభవించుటకు సాధనములని తలచినయడల, సర్వస్థితుల దివ్యసంతుష్టి గాంచు పరిపూర్ణత్వమే యీశ్వరేచ్ఛ (Supreme will) కుద్దేశ్యమని యెప్పుడు యోచన తెలుసుకొనుచున్నను.

ఇందుకు మన మాత్మజ్ఞానమందుండుట కవలంబింపవలసినది యేమివిధానము? నిర్వికారత్వమందు ప్రత్యక్షమొందుటకు దేహము, జీవిత మింద్రియములు, హృదయము, యోచన మొదలగువానిని నొకటి విడువవలసినదేనా? లేక యుపకరణమైనను, పరిపూర్ణమగు నాత్మ సంసిద్ధి నొందుటా? విడువదగినది యజ్ఞానమొకటే.

అహంకార రూపమగు దేహభ్రమ. మనోమయ ప్రాణమయ సంతుష్టిరూపమగు జీవితభ్రమ. వస్తువికారములకు ద్వంద్వవిషయములకు లోఁబడు నింద్రియభ్రమ. కోరికలు ద్వంద్వగుణములుకల హృదయభ్రమ. వస్తుసత్యాసత్యత్యాగములు ప్రత్యేకధారణలుగల యోచనభ్రమ. పరిపూర్ణయాత్మ సంసిద్ధికావలసియున్నయెడల ప్రేమ; యానందము, భక్తిపూజలను స్వతసిద్ధహృదయవృత్తుల సమర్ధించు హృదయముయొక్క యనుభవ పరిపూర్ణత్వముండవలెను. వస్తురూపములయందు దివ్యసౌందర్య శ్రేష్ఠత్వముకొఱకు ప్రయత్నమును సమర్ధించు యింద్రియపరిపూర్ణత్వముండవలెను. కర్మలసమర్ధించు జీవితపరిపూర్ణత్వముండవలెను. నిర్విషయిక జ్ఞానేచ్ఛగలయోచన పరిపూర్ణత్వముండవలెను. దేనియందీవృత్తులు దమనతిక్రమించి కలసి యేకమై తమయనంతస్థితులనొందగలవో యట్టియుత్తమస్థితి యేదో కలదు. అది యీవృత్తులకన్న భిన్నమై వానిని బాఱదరుమునది కాదు

ఇదే మనము పెట్టుకున్న యుద్దేశ్యము. పూర్ణయోగమునకిదే యర్ధము. జ్ఞానయోగము నీపూర్ణభావముతో నీసంకలన విధానముతో సరిపుచ్చునప్పుడు మనజ్ఞానఫలము, జ్ఞానస్థితి కేవలజ్ఞానయోగమందున్న శబ్దములతోఁగాక, విపులార్ధముగల వేరు శబ్దార్ధములతోఁ జెప్పవలసియున్నది. మనము ప్రయోగించదలచిన సాధనసామర్థ్యముల సహితము విపులముగా దెలుపవలసియున్నది.

జ్ఞానఫల మొక్కటె. అది దైవము—వ్యష్టి జీవునితో వాని సంబంధములందును బ్రహ్మాండముతో దాని సంబంధములందును వాఁడు వ్యష్టి సమిష్ట్యాతీతత్వమం దేకముగా నున్నాఁడు. నిజజ్ఞాన

మనగా మన కిట్లు తెలియుచున్నది. ప్రపంచము వ్యష్టిమనుజుఁడు పైకి మనకుఁ గాన్పించునదే కాకని, యుక్తమగుజ్ఞానశక్తిచే వికాస మొందువరకు మనమానసేంద్రియ జన్యజ్ఞానము నిజమైనది కాదనియు, ప్రపంచము వ్యష్టిమనుజుఁ డేదిగాఁ గనుపించుచున్నాఁడో యది వారి నిజస్వరూపవిగ్రహమే. తద్విగ్రహద్వారమున మనము నిజతత్త్వ ప్రవేశమొందఁగలము. మానసేంద్రియజ్ఞానమంత ప్రమాదభరితమైనను, పనిచేయుటకు నొకటి సోపానము. తద్విషయముల నింద్రియజ్ఞానతీర్మానముల, స్థూలమేధాశక్తితీర్మానముల సరిచేసి వికసింపఁజేయునట్టి స్వచ్ఛమగుబుద్ధిచే దిద్దవలయు. తరువాత తెలివిని యతిక్రమించునట్టియు స్వచ్ఛమగు నిర్గుణవిషయిక తార్కిక శబ్దార్థముల ప్రత్యక్ష జ్ఞానానుభవముగా మార్చి జీవ సాక్షాత్కారము గలిగించునట్టియు, జ్ఞానముచే దిద్దవలెను. ఇది నెరవేరిన మానసేంద్రియముల యజ్ఞానము, మానుష సామర్థ్యములు జ్ఞానపురుషుఁడు (ఈశ్వరుఁడు) చేయు గొప్పతప్పిదములు, నిరుపయోగ నిర్గమములుగాక, యాపురుషుని యాత్మావిర్భావమునకై యేర్పడిన గరిడీస్థానమనియు, ప్రపంచరూపమున యాత్మవికాస స్వాధీనములకై యేర్పడిన భౌతికసంబంధమైన పునాదియనియు మనకుఁ దెలియఁగలదు.

వ్యష్టిమనుజుని సందర్భమున నానిజతత్త్వము మనయుక్తమాత్రమే. జ్ఞానమా యుక్తమాత్రమును వెదకుచున్నది. గనుక భ్రమపెట్టు పైయాకారముల నిరాకరించుచున్నది. మన శరీర మాత్మగాదనియు, దానియాకారమని చెప్పుచున్నది. అనాత్మవాదమునకు (Materialism) మూలమేదియనగా స్థూలనాశమనస్తిష్కానుభవము సమస్తము వస్తుతత్త్వమనుటే. ఆయనుభవము, పైయాకారమే నిజస్వరూపమను, భ్రమపడుటచే మాయ యనబడుచున్నది స్థూలనా

శమేధస్సులు ప్రాణశక్తి పనిచేయుటకు మూలములు. అవియాత్మను దాని కార్యస్వరూపముతోఁ గలుపుట కుపయోగపడుచున్నవి. భౌతికవ్యాపారములు స్థూలవిషయములు. వానివలన జీవుఁడు తన జ్ఞానములవెల్లడించి జడమందు స్థాపించుచున్నాఁడు. అవిభాష, లేఖ, చిత్రలేఖనము, గుర్తులు. స్వయముగా వస్తునిజతత్వము కానేరవు. శరీరనాశమేధస్సులందు పనిచేయు ప్రాణశక్తిసహితము మనయాత్మ కాదు. అదియొక యాకారము. ప్రాణవాదమునకు (Vitalism) మూలమేమనగా, వస్తునముదాయమునకు కారణమగు జడమును సాధనముగా ప్రాణముచేసుకున్నదనుటె. అట్టి ప్రాణశక్తియొక్క (Life force) యనుభవముకూడ భ్రమయనబడుచున్నది. అది నిజస్వరూపమునకు మారుగా బహిరాకారమునే గ్రహించును. ప్రాణశక్తియనగా తన్నుమించినవ్యక్తి యాశక్తిస్వరూప మొందుటె. ఆ వ్యక్తి మానసమునకే తెలియఁబడుచున్నది. మనస్సు వెలికి ప్రాణనిర్మితముగాఁదోఁచినను నిజమునకది ప్రాణరహస్యము. దాని యుదిభావమగుచున్నది. ఎందుకనగా, మనస్సు, ప్రాణముయొక్క బహిస్స్వరూపముగాక ప్రాణమే దేనియొక్క ప్రకాశరూప్యమగు స్వరూపమో యట్టి దానిస్వరూపము. కాని మనమానసత్వముసహిత మాత్మకాదు. అదియొక యాకారముమాత్రమే. స్థూలప్రపంచము కల్ల యను వాదమునకు (idealism) మూలమేమనగా, మనస్సునందు వస్త్వాకారములున్నవనుటె. అట్టిమనస్సు వస్తురూపముల సృష్టించుచున్నదను యనుభవము సహితము భ్రమయనబడును. ఏలననగా, నీయనుభవముసహితము నిజస్వరూపమును తెలుసుకొనక, పైయాకారమునే తెలుసుకొనుచున్నది. మానసత్వముచే బంధింపఁబడక, దానిమించునట్టి వ్యక్తస్థితియొక్క విలాసమే మనస్సు. ఈవిధమున జ్ఞానము, మనస్థితియొక్క మొదటి ముఖ్యస్వభావమైనట్టియు, మనో

ప్రాణశరీరాబాధ్యమైనట్టియు నాత్మానంద యాత్మజ్ఞాన విశుద్ధస్థిత్యానుభవమిచ్చుచున్నది. ఇదే మన యుత్తమాత్మ.

బ్రహ్మాండసందర్భమున నానిజతత్త్వము, బ్రహ్మమనఁబడును. బ్రహ్మాండమును విభజింపగా నేర్పడినవి, శక్తిజడములు, నామరూపములు, పురుషప్రకృతులనఁబడుచున్నవి. బ్రహ్మాండము నిజమున కేదోయది కానేకావు. మన సమస్తము మనో ప్రాణ దేహాబాధ్యమైన యుత్తమాత్మయొక్క విలాసరూపములైనట్లే బ్రహ్మాండము, శక్తిజడములచే నామరూపములచే, పురుషప్రకృతులచే నబాధ్యమైన యుత్తమస్థితియొక్క విలాసరూపము లగుచున్నది. అంతట మన యుత్తమాత్మయు బ్రహ్మాండస్వరూపమొందిన యుత్తమస్థితియు నొకస్థితేననియు గ్రహింతుము. వ్యష్టిమనుజుఁడు సర్వవ్యాపకుని స్వరూపమైయున్నాఁడు. తన యుత్తమాత్మను తెలుసుకొనగా తన స్వస్వరూపము సగుణత్వ వ్యష్టత్వములుగాక, యీసర్వవ్యాపకుఁడేనని తెలుసుకొనుచున్నాఁడు.

కాని యీయుత్తమస్థితి వ్యష్టి ప్రపంచములచే బాధింపఁబడకుండుటవలన, జ్ఞాన మీరెండువిషయముల త్యజించి, వాఙ్మనసముల కగోచర మనామిక మతీత మనఁబడు పరిపూర్ణత్వభావము కలిగించుచున్నది. ఆపరిపూర్ణమును సగుణమనిగాని నిర్గుణమనిగాని చెప్పఁజాలము. అది సగుణ నిర్గుణముల కతీతమైనది. దాని నేకత్వమనిగాని బహుళత్వమనిగాని చెప్పఁజాలము. అది యేకత్వ బహుళత్వభేదరహితమైనది. దానికి గుణముగాని గుణరాహిత్యముగాని నిరూపింపఁజాలము. గుణమున కతీతమైయున్నను, నిర్గుణముచే బాధింపఁబడదు. అనంత గుణభరితమై యున్నది. ఉత్తమనిర్గుణాత్మగాను వ్యష్టిజీవుఁడుగా నావిర్భవించునదదే. అదే యీశ్వరుఁడు,

యుత్తమాత్మ, యుత్తమపురుషుఁడు. సమస్తము. కాని జ్ఞానము కలిగించునది మేధాసంబంధమైనభావమే కాదు. అది మానసమున కగోచరమైనను సమష్టిద్వారమున, బ్రహ్మాండరూపనామద్వారమున బ్రహ్మమనఁబడు నాయాత్మను మనము తెలుసుకొన్నట్లు యాత్మయొక్క జ్ఞానమువలననే మననిజాత్మ దేని స్వస్వరూపముగుచున్నదో యాపరిపూర్ణత్వ మిట్టిదని తెలుసుకొనుచున్నాము.

ఇదే యంత్యమగు సనాతజ్ఞానము. మానుషయోచన దీనిని మించి పోఁజాలదు. మన మానసము లనేకవిధముల దానిఁ జెర్పించవచ్చును. మన కిష్టమువచ్చిన వేదాంతముల గల్పించవచ్చును. దాని తగ్గించి మార్చి యొకపక్షము బలపరచి మరియొక పక్షము క్షీణింపఁజేసి యసంపూర్తియగు తప్పు తీర్మానములఁ జేయవచ్చును. మన యోచనానుభవముల తుదివరకు పొడిగించితిమా మనకువచ్చుజ్ఞానమిదే. జీవునిపూర్ణానుభవము నిరాకరించి తగ్గించి యీయనంత సత్యమును బాధపరచెదము. కాని మన భావములు మన మేధోవికారములు, యసంపూర్తి విమర్శలా సత్యమును మార్పఁజాలవు. మనము దానినుండి దేనిని తీసివేయఁజాలము. ముఖ్యమైన దేనియు దానికిఁ గలుపఁజాలము. అట్టి ప్రయత్నము భ్రష్టత్వము దెచ్చును.

కాబట్టి జ్ఞానయోగమునకు ఫలము సమస్తమందును సమస్తమునకు వెలిని నివసించునట్టియు, వ్యష్టిసమష్టియందును బ్రహ్మాండమందు నావిర్భవించునట్టియు, నాయనంత నిజతత్త్వముకన్న నాత్మ బ్రహ్మ మతీతమునకన్న వేరులేదు. ఆత్మజ్ఞానముగాని, బ్రహ్మాండజ్ఞానముగాని, యేజ్ఞానమభ్యసించినను, దానిలో మధ్యనిలుచుటకు మనము కోరినఁదప్ప, లేకున్న తుద కీస్థితికే వచ్చెదము. జ్ఞానమార్గము తుదివరకభ్యసించిన ఫల మేమని ప్రశ్నించవలసియున్నది.

స్పష్టమగు మూఁడు సాధ్యములు గాన్పించుచున్నవి. (1) అగోచరమను నవ్యక్తమందు సమస్తప్రపంచత్వవ్యష్టిత్వములణఁచుట. నిర్వాణమనఁగా బౌద్ధులకుగల యభిప్రాయమిదే. (2) నిర్విషయిక నిర్గుణాత్మయందు సగుణత్వము విడచి ప్రపంచస్థితితో సంబంధము పెట్టుకొనకుండుట. (3) వ్యష్టి ప్రపంచసృష్టికి సహాయపడుటకు మనలో వ్యక్తమగుచున్న దివ్యేచ్ఛ కలిగి, యాత్మ బ్రహ్మమతీతుఁ డెట్లు ప్రపంచస్థితి నంగీకరించెనో యట్లే మన మంగీకరించుట. ఈమూఁడవది పూర్ణయోగమునకు ముఖ్యమని సదా యంగీకరించుచుంటిమి.

జ్ఞానమార్గమునకు బ్రహ్మాండస్థితివినాశమవసరముకాదు. ఏలయనఁగా మనము దేనితోఁ జేరుదుమో దేనియందు బ్రవేశింతుమో దానికిఁ బరిపూర్ణజ్ఞానము కలిగియున్నది. తత్ జ్ఞానముచేతనే ప్రపంచవిలాసమును భరించుచున్నది. జ్ఞానప్రాప్తిరాగా ప్రపంచముయొక్క ప్రయోజనము సిద్ధించును. కాబట్టి దానితోఁ బనిలేదు. కాని బ్రహ్మాండ మంత్యమొందునని మనము భావించరాదు. ఏలనన, మనకు మొదట కలిగినదేది ? వ్యష్టిమనుజునకు తన నిజస్వరూపమందాత్మజ్ఞానము మాత్రమే. కాని సృష్టియందు బ్రహ్మముయొక్క యాత్మసంసిద్ధి కావలసియున్నది. (వ్యష్టిద్వారమున మనుజునందును, సమిష్టిద్వారమున యతని కర్మలచే నితరులందును) గొప్పవారుచేయవలసిన పనియిదే. మన మహంకారవ్యక్తితో నెంతకాలముందుమో యంతవరకు నాయాత్మసంసిద్ధి పొందఁజాలము. ఆయహంకారవ్యక్తి దాఁటజూచి తయారుచేయును. దేనిని సంపూర్ణమొందింపఁజాలదు. సృష్టిలో బ్రహ్మముయొక్క యాత్మసంసిద్ధి బ్రహ్మజ్ఞానమొందుటచే సాధ్యమగుచున్నది. కాబట్టి జీవన్ముక్తుఁడు జీవయాత్ర సంగీకరించుటచే సరి సంభవించును.

కాబట్టి జ్ఞానఫలము ద్వివిధము. కేవలము నాత్మను తెలిసికొను టకు ద్దేశించుచున్నాము. కాని సృష్టిలోని పరమాత్మను జ్ఞానముద్వారా తెలుసుకొనుట కుద్దేశింపవలెను. బ్రహ్మమును బ్రహ్మముగానే గాక, బ్రహ్మాండమందు తెలుసుకొనవలెను. అనిర్వాచనీయుఁ డనుసత్యమునే గాక, వ్యష్టిసమిష్టులం దతని వికాసమును కూడ తెలుసుకొనవలెను. ఇది పరిపూర్ణజ్ఞానము. దానిని పూర్ణముగా సంగీకరింతము. సర్వ ప్రదేశములు, సర్వస్థితులు, సమస్తము నొక్కటే యనియు, గాని వాని సకు సంబంధము గాననంత యేకత్వమందు మానసము భిన్నత్వమం దుర్వ రుచు ననియుఁ దెలుసుకొనవలెను. జీవన్ముక్తుఁడు ప్రపంచమందు నివ శించి పనిచేయుచున్న మాత్రమున తన యేకత్వమును గోల్పోఁడు. తనజ్ఞానమును విడనాడఁడు. కారణ మేమనఁగా, సత్యమును స్వరూప వినాశమందే గాక, ప్రపంచమందును సహితము నావిర్భవించియున్నది.

యోగసంకలనము.

14 అధ్యాయము.

జ్ఞానస్థితి.

కేవల దేవత్వమేగాక, ప్రపంచమందావిర్భూతమైన దేవత్వమునహితమగునాత్మయే యోగజ్ఞానమునకు ఫలమగునేని, ప్రాణజడభావకర్మలయొక్క బహిరాకారములగు మనసాధారణప్రయోజనములే జ్ఞానఫలమెంతమాత్రముకాదేని, యోగముపొందగోరు జనమనగా సాధారణజనులనుకొన్న యర్థముకాదని స్పష్టమగుచున్నది. మన యింద్రియజన్యజ్ఞానముపై తత్ జ్ఞానవిమర్శపై నాధారపడి స్వచ్ఛనుగు మేధోనంతుష్టికి, మనతోటిప్రాణిజనుల రక్షించి బాగుచేయుటకు, బాధించి నాశముచేయుటకు, సహాయముచేయుటకు, హానిచేయుటకు మానుషోపయోగములకై స్వభావశక్తులవినియోగించుటకు, మన జీవితముల పరులజీవితముల నడుమనప్పుడు జనమొనగునట్టి శక్తిసామర్థ్యములకు, బరిగ్రహింపబడి, ప్రాణమానసస్థూల విషయముల తద్ధర్మములవిమర్శనమే సాధారణముగా జ్ఞానమనుకొందుము. సమస్త జీవితమునకు సంబంధించిన నగుటచే యోగమున కీవిషయముల

న్ని కావలసినవే. పరుల హానికొఱకు, పరుల సంరక్షించుకొఱకు, నాత్మజయముకొఱకు, నాత్మసంతుష్టికొఱకు వినియోగించదగిన యోగముకలదు. కాని "సమస్తజీవిత" మనగా ప్రజలిప్పుడు నడుపుచున్న జీవితమేగాక, జనమున కసాధ్యమై వారిచే నింతవరకు పొందఁబడని గొప్పస్థితి. ఇదే యోగశిక్షకుగల విచిత్రఫలము.

మన మనుకొనుచున్న యీయున్నతస్థితి వృద్ధిఁజెందినమానసముకాదు. గొప్పబలముగల శక్తికాదు. స్వచ్ఛమై నీతియుక్తమగు నడవడికగాదు. దాని యాధిక్యత యాలయూహింపఁబడిన సోపానమందేగాక రకమందున్నది. అది మన విధానముయొక్క మార్పు నందేగాక మనమూలముయొక్క మార్పునందుసహితమున్నది. యోగజ్ఞానము మన సమస్తస్థితియూలమేదో దానికొఱకు బ్రయత్నించుచున్నది. ఉపనిషత్తు చెప్పుచున్నట్లది దేనియొక్క సరియైన జ్ఞానముచేత సమస్తముయొక్క సరియైన జ్ఞానముకలుగుచున్నదో దానిఁ గనుకొని పొందఁ బ్రయత్నించుచున్నది యోగజ్ఞానము మనకు గాన్పించు నీసమస్తప్రపంచము,మనకు గోచరముగాక నందుండుసమస్తము మానసేంద్రియాతీతమగు దానియొక్క బహిరాకారముతో యను నూహతో ప్రారంభమగుచున్నది.దాని పొందుటచేతనే ప్రపంచమును సరిగ తెలుసుకొనగలము. ఏలననగా నింద్రియము లింద్రియజనిత మేధోవిమర్శన లిచ్చు జ్ఞానము నిజమైనజ్ఞానముకాదు. అది పైయాకారముల శాస్త్రము. ఈయాకారములు సహితమవి దేని యాకృతులో యానిజతత్వ మెరుగువరకు బాగుగఁ దెలియఁబడనేరవు. ఈనిజతత్వము వానియాత్మ. అన్నిటికి యాత్మయొక్కటే.

స్థూలమును మన మెంత పరిశోధించిన తనస్థూలముగ మన యాత్మయొక్క, మనయొక్క, దేవుఁడని చెప్పఁబడు దానియొక్క

జ్ఞాన మొందజాలమనుట నిశ్చయము. దూరదర్శనయంత్రము (telescope) సూక్ష్మదర్శనయంత్రము (microscope) స్థూల సంబంధమైన నతి సూక్ష్మవిషయముల నవి వెల్లడించినను స్థూలమును విడచి పనిచేయఁజాలవు. ఇంద్రియములు స్థూలోపకరణములు వెల్లడించువానినే నమ్మికొనియుంటిమా, మతియొక్క నిజతత్వము, మఱి వేరు జ్ఞానసాధనము లున్నవని మొదటినుండి నిరాకరించితిమా, స్థూలముకన్న వేరు సత్యములేదనియు, మనలోగాని బ్రహ్మాండములోగాని యాత్మలేదనియు, బహిరంతరముల దేవుఁడు లేఁడనియు, మన మేధోనాశదేహ సంఘాతముకన్న వేఱు కాదనియు, తప్పక నిర్ణయింతుము. మనమేల దీనిని తప్పక నిర్ణయించెదమనగా మొదటినుంచి దీనినే సాక్షిగానమ్మితిమి. ఆ మొదటి నమ్మకమే మరల మరలఁ గలుగును.

ఇంద్రియములకు గోచరముకాని యాత్మ, నిజతత్వమున్న యెడల, దానిని శోధించి తెలుసుకొనుటకు పదార్థ విజ్ఞాన శాస్త్ర సాధనములకన్న వేరుపకరణము లుండవలెను. తెలివి (intellect) యీసాధనము కానేరదు. నిశ్చయమునకు, తెలివిచే గ్రహింపఁబడు నట్టి, దానిచే భావములుగా వెల్లడిచేయఁదగినట్టి యింద్రియములకగోచరములగు విషయము లనేకములున్నవి. శాస్త్రమునందు ముఖ్యమని చెప్పఁబడుచున్న శక్తి (force) యనునది సహిత మొకభావమే. తన యుపకరణములగు నింద్రియములనుంచి తెలివిగ్రహించుచున్న తత్వమే. మనకీశక్తి యింద్రియగోచర మగుటలేదు. దానిఫలము లింద్రియగోచరము లగుచున్నవి. ఈఫలములకు గారణము శక్తియని నిర్ణయించుచున్నాము. ఆవిధముననే తెలివి (intellect) యొక విధమగు కఠినశోధనఁజేసి, యాత్మయనఁగా నిట్టిదని యొకభావము

నమ్మకము పుట్టించుచున్నది. ఇతర వస్తుప్రారంభములవలెనే యీ భావముసహితము మిక్కిలి సత్యమై ప్రకాశమానమై స్థిరమై యుండును. మేధోపరిశోధనయందు నిర్మలభావములు కలుగుచున్నవి. బహుశహా సత్యమైనభావములు కలుగవచ్చును. కాని యోగము కోరుచున్న జ్ఞానమిదికాదు. ఇది తనంతటఁ దానుపచరించు జ్ఞానము కాదు. మనుష్యుఁడు దీనిఁ బూర్ణముగాఁ గలిగియుండవచ్చును. మేధోప్రకాశ మెక్కువగా నొందినాఁడను విషయముదప్ప మొదటనతఁ డెట్లుండెనో యట్లె యుండును. యోగముగోరెడి మనస్థితియొక్క మార్పంతమాత్రము కలుగకపోవచ్చును.

జ్ఞానయోగమునకు సరియైన యుక్తాయుక్తవివేకము, మేధోనిశ్చయము ముఖ్యభాగములనుట నిజము. కాని వాని ప్రయోజన మీ మార్గమునకుగల తుదిఫలమును పొందించుటకన్న నభ్యంతరములఁ దొలగించుటయైయున్నది. మనకున్న సాధారణ మేధోభావములు జ్ఞానమార్గమున కభ్యంతరములు. అవి యింద్రియజనిత ప్రమాదముచే నడుపఁబడుచున్నవి. పదార్థదేహములు సత్యములనియు, రాగానురాగములు, భావవిషయములు సత్యములను యుద్దేశ్యముచే స్థాపింపఁబడుచున్నవి. వీనితో మన మైక్యమొందుచున్నాము. మనము వీనితో నేకీభావమొందుటచే నిజమగు నాత్మను పొందఁజాలకున్నాము. కాబట్టి జ్ఞానము సంపాదింపగోరువాఁడీ యభ్యంతరములఁ దొలంగఁద్రోచి, తనవిషయమున ప్రపంచవిషయమున సరియైన భావమొందవలెను. ఆత్మయెట్టిదో మనమెరుగక, సత్యమునకు విరుద్ధమైన భావములతో మనము నిండియుండగా నిజమైన యాత్మజ్ఞానమెట్లు పొందఁగలము? సరియైనభావము ముందు ముఖ్యముగా నుండవలెను. ఒక పరియాయ మీ సరియైన భావ

(thought) నింద్రియప్రమాదము, కామము, వెనుకటియలవాటు మేధోతీర్మానమువిడచి స్థిరపడినప్పుడు, గ్రహింపుశక్తి శుద్ధికాఁబడి మొదటి జ్ఞానవిధానమునకు విశేషాభ్యంతరము కలిగించదు. కాని శుద్ధికాబడిన గ్రహింపుశక్తి కంతరవిధానములనగాదృష్టి (vision) యనుభవము (experience) పరిజ్ఞానము (realisation) తోడ్పడి నప్పుడు సరియైనభావము (thought) ఫలదాయకమగుచున్నది.

ఈవిధానము లెట్టివి ? అవి మానసికయాత్మ శోధనయాత్మ పరిశీలనకాదు. అట్టి పరిశీలన పరిశోధనలు సరియైన భావవిధానము వలెనె విశేషప్రయోజనకారులు. తప్పనివి. క్రమముగ నభ్యసించి న నవి విశేషశక్తి ఫలములనిచ్చి సరియైన భావము కలిగించును. యుక్తాయుక్తవివేకమువలెనే ధ్యానవిధానముచే వానికి శుద్ధిచేయు ప్రయోజనము కలుగును. అదియొక విధమైన యాత్మజ్ఞానమిచ్చును. జీవహృదయకల్లోలముల నరిచేయఁగలవు. గ్రహింపుశక్తియొక్క కల్లోలముసహితము మాన్చఁగలవు. అన్నివిధములైన యాత్మజ్ఞానము నిజమగు నాత్మజ్ఞానమునకు దగ్గరదారి. స్వయంభువు, జీవునిద్వార వెలికితెరుచుటకు వీలగునట్లు నిర్మించినాఁడు. ఆకారణమున బహు జనులు వస్తువుల వెలియాకారములే గాంచుచున్నారని యుపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. ప్రశాంతభావ నిశ్చలవివేక పరిపక్వముగల యారుదగు జీవుఁడుమాత్రమే దృష్టిని లోనకుఁద్రిప్పి యాత్మను జూచుచున్నాఁ డు. సత్యత్వ మొందుచున్నాఁడు. ఇట్లు దృష్టిలోనికి ద్రిప్పుటకు మా నసికయాత్మ పరిశోధన పరిశీలనలు గొప్పప్రయోజనకారులు. వెలి నున్న పదార్థములలోనికిఁజూచుటకన్న మనలోనికిఁ జూచుట మిక్కి లిశుభకరము. బహిర్వస్తు సముదాయమందు మొదటరూపము క ల్లోలబెట్టును. అంతేగాక వానియందు స్థూలపదార్థముకన్న వేరు

విషయమున్నదను పూర్వానుభవము మనకులేదు. పరిశుద్ధమై ప్రశాంతమొందిన మనస్సు ప్రపంచమందీశ్వరుని ప్రతిఫలింపఁజేయవచ్చును. బలవత్తరమైన యేకాగ్రత ప్రపంచమందు దేవుని కనిపెట్టవచ్చును. స్వభావమందీయాత్మను మనలో దాని గ్రహించుటకుఁ బూర్వమే యట్లు కనిపెట్టవచ్చును. కాని యది యరుదు. కష్టసాధ్యము. (ఒకవిషయముసమ్ముకది సులభమే. మనుజులందునలె వెలినున్న వస్తువులయందు యహంకార బాధ యుండదు. గనుక దేవుని గ్రహించుటకొక యభ్యంతరము తొలగినది.) ఆత్మయొక్క యావిర్భావవిధానము కనిపెట్టి తెలిసికొనుట, స్వస్వరూపములోనికది యెట్లు చేరుకొనఁబడుచున్నదో యావిధానము ననుసరించుట మనలోమాత్రమే కలదు. కాబట్టి "నిన్నెరుగుము" యను ప్రాచీనవాక్యము జ్ఞానప్రాప్తికి ముఖ్యము. కాని మనోజనిత యాత్మజ్ఞానమాత్మయొక్క పద్ధతుల యనుభవమేగాని యాత్మయొక్క స్వస్వరూపజ్ఞానము కానేరదు. యోగముకోరునట్టి జ్ఞానస్థితి (status) సత్యమిట్టిదను మనోభావము నిర్మలవిమర్శనము మాత్రమే కాదు. మన పద్ధతులిట్టివని వికాసమొందిన మన మానసికానుభవమే కాదు. అదియొక ప్రత్యక్ష పరిజ్ఞానము. (realisaton). అది మనకు, మనలో సర్వవ్యాపకాతీతుఁడగు నీశ్వరుని యాత్మను ప్రత్యక్షము చేసికొనుట. తదనంతరంబది మనపద్ధతుల నా యాత్మానుగుణ్యముగాఁ జూడక, వేరుగాజూచుటకు వీలుకాకుండుట. ఆపద్ధతుల నిజతత్వము బ్రహ్మండమందు మానసస్థూలరూపమున నాత్మ ప్రతిబింబమని తలంచుట. ఈప్రత్యక్ష పరిజ్ఞానత్వమునకు మూఁడు విధానములు కలవు (1) అంతర్దృష్టి (2) అంతరానుభవము (3) ఐక్యము.

ప్రాచీనఋషులచేఁ బరిగణింపఁబడి మనుజుని యోచకుని మాత్రమేగాక, ఋషిగా కవిగా చేయఁజాలిన నీయంతరదృష్టి—మేధోశక్తికిమాత్రమేగాక,జీవునకు-స్థూలనేత్రములకెట్లు వస్తువులు గాన్పించుచున్నవో యట్లు కంటికి గోచరించని వస్తువులఁ బ్రత్యక్షముగాఁ గనుపింపఁజేయు నొకవిధమైన జీవునిప్రకాశత—స్థూలప్రపంచమందు జ్ఞానము ద్వివిధము. ప్రత్యక్షము. పరోక్షము. ప్రత్యక్షమనగా కంటికెదురుగాఁ గాన్పించునది. పరోక్షమనగా దృష్టికి దూరమైనది. వస్తువు మనకుఁ గనుపించనప్పుఁడనుమానము, పోలిక, యూహావలన దాని భావమేర్పడుచున్నది. లేకఁ జూచినవారి వర్ణనలఁబట్టి, ప్రతినిధిపటముల విమర్శించుటనుబట్టి కలుగుచున్నది. ఈసాధన సామగ్రిలనన్నిటి నుపయోగించుటచే నేదోయొక ప్రతిరూప మేర్పడునేగాని వస్తుప్రత్యక్షజ్ఞానము కలుగదు. సత్యము గ్రహింపఁబడ లేదు. అది సత్యముయొక్క భావకల్పితమగు ప్రతినిధిస్వరూపమే. కంటితో నొకసారి చూచితిమా (మరియొక యింద్రియమునకా సామర్థ్యము లేదు) మనకు స్వాధీనమగును. మనకు ప్రత్యక్షమగును. మనసంతుష్టియందు స్థిరపడుచున్నది. మనలో జ్ఞానభాగమగుచున్నది. మానసిక విషయములందాత్మ విషయమందానూత్రమే పూర్తిగా వర్తించుచున్నది. వేదాంతులవల్ల, బోధకులవల్ల, ప్రాచీనగ్రంథములవల్ల, మనము స్పష్టమగు నాత్మబోధ నందవచ్చును. యోచన యనుమానము, యూహా, పోలికెలవలన దానిస్వరూపము మానసమందేర్పడఁ బ్రయత్నించవచ్చును. తీవ్రమగు నేకాగ్రతవలన దానిని మనస్సునందు లగ్నపరచి స్థిరపరచవచ్చును. కాని మనకది ప్రత్యక్షముగా లేదు. మనము దేవునిఁజూడలేము. ఏకాగ్రత చిరకాల మభ్యసించుటచే నీముసుగు చినిగి విడిపోవుచున్నది. మేల్కాంచిన మానసమం

దు "జ్యోతిర్మయబ్రహ్మమనెడి" కాంతిసమూహము బ్రవేశించినపుడు స్థూలనేత్రమునకు స్థూలపదార్థ మెంతసత్యముగాఁ గాన్పించునో యంత సత్యముగా నాత్మ కాన్పించునట్లు ప్రత్యక్షజ్ఞానము భావమునకుమారుగా కలిగినప్పుడు, మనకది జ్ఞానమందు స్వాధీనమగుచున్నది. ఏలననగా మనము దానినిఁ జూచితిమి. అట్టి ప్రత్యక్షజ్ఞానమొందినతరువాత నెట్టియంధకార మెట్టిచీకట్లు జీవుని బాధించిననొకతరి కలిగినదెన్నడు పూర్తిగానశించదు. అనుభవము తప్పక మరల నుద్భవమై స్థిరపడువరకు తరుచు సంభవించుచునే యుండును. ఎప్పుడెంత శీఘ్రములో? దాగియున్న దేవతకొఱకు మనమెంత శ్రద్ధాభక్తులతోఁ బ్రయత్నింతుమో యంతత్వరలో.

ఈయంతరదృష్టి యొకవిధమైన మానసికానుభవమే. కాని యంతరానుభవ మాచూచుటతో సరిపోదు. దృష్టికనుపడును. కౌఁగలించఁజాలదు. స్థూలనేత్రము మొదట వస్తుజ్ఞానవ్యక్తి నిచ్చుటకుఁ జాలినను పూర్ణజ్ఞానప్రాప్తికొఱకు స్పర్శము మొదలగు నితరేంద్రియముల సాహాయ్యము కోరుచున్నది. అట్లే యాత్మదృష్టి యితరేంద్రియముల యనుభవమువలన పూర్తిచేయఁబడవలెను. ప్రకాశతగాంచిన మన జ్ఞాననేత్రమేగాక మన సమస్తస్థితి దేవుని గాంక్షించవలెను. మనలోని ప్రతివిషయమీశ్వరుని యావిర్భావమే గాన ప్రతిది తన నిజతత్వమును తిరిగిపొంది యనుభవించఁగలదు. ఆత్మనెట్టిదో మనస్సుచే ననుభవించఁగలము. మనస్సునకు స్థితిగాదోచు వ్యక్తి, శక్తి, యానందము తద్వివిధపరిణామ కార్యములనఁబడు బహిర్విషయముల సత్యములుగా గ్రహింతుము. ఆవిధమున మనస్సు దైవవిషయమున దృష్టినొందుచున్నది. ప్రేమద్వారమున విషయానందద్వారమున, మనలోని యాత్మయొక్క బ్రహ్మాండమునందు

న్న యాత్మయొక్క మనకు సంబధించిన సమస్తములందున్న యాత్మ యొక్క విషయానుభవ మొందగలము. ఆవిధమున హృదయము దైవవిషయమునఁ దృప్తినొందుచున్నది. సౌందర్యద్వారమున యాత్మయొక్క సౌందర్యానుభవ మొందగలము. సౌందర్యాసక్తతగల యింద్రియమానసముల ద్వారమున మానుషసృష్టియందు స్వభావ సృష్టియందు సమస్తమందున్న పరిపూర్ణానంద సత్యముయొక్క యానందానుభవ మొందగలము. ఆవిధమున యింద్రియములు దేవు నివిషయమునఁ దృప్తినొందుచున్నవి. ఆత్మయెట్టిదో స్థూలనాళప్రాణములచే ననుభవించగలము. సమస్తజీవితములందు, మనద్వారా యితరులద్వారా ప్రపంచములోఁ బనిచేయుచున్న సిద్ధులు శక్తులు యధికారములందు నాయనుభవము రాగలదు. ఆవిధమున జీవితము శరీరము దేవుని విషయమునఁ దృప్తినొందుచున్నది.

ఈసమస్త జ్ఞానానుభవము లైక్యమునకు ముఖ్యసాధనములు. మనము వీక్షించి యనుభవించునది మనయాత్మ. ఐక్యములేకున్న దృష్ట్యానుభవములు సంపూర్తికాఁజాలవు. "సోహం"యను యుక్త మావేదాంత జ్ఞానానుసారముగ మన సమస్తస్థితి యుండకున్న సంపూర్తికాఁజాలవు. మనము దేవునిజూచి యనుభవించుటేగాక యాసర్వత్వము మనముకావలెను. తీర్మానముచే, నిరంచనూదుటచే యహంకారావిర్భావముల విడిచి యట్టి యహంకారాదులు దేనినుండి పుట్టుచున్నవో దానియందుఁ బ్రవేశించుటచే సమస్తరూపావిర్భావాతీతత్వమందు నాత్మతో నేకీభావ మొందవలెను. అంతేగాక యావిర్భావస్థితులయందు సహిత మాత్మతో నేకీభావ మొందవలెను. మనలో వ్యక్తముకాగల యానంద శాంతజ్ఞానానంతస్థితితో నేకము కావలెను. మరియు ప్రపంచమందది వేసుకున్న వేషమంబును

నాత్మసంకల్పముయొక్క విలాస నిర్మాణకర్మలయందు సహిత మేకముకావలెను

ఆత్మను, దేవుని మానసికముగా గ్రహించుటకన్న వేరు మార్గ మేమున్నదో తెలుసుకొనుట నవీనులకు కష్టము. ఇంగ్లీషు కవియొకఁ డ్రైరోపావారి కీస్వభావముయొక్క యంతర్వ్యక్తియందు నమ్మకము పుట్టించినాఁడు. ఆవ్యక్తివలన దృష్టియనుభవ మైక్యముల చ్ఛాయనుమాత్రమే వారు తీసుకొనుచున్నారు. వర్డ్సువర్తు (Wordsworth) స్వభావమందు తనకుగల ప్రత్యక్షజ్ఞానమును వెల్లడించినకావ్యముల చదివిన ప్రత్యక్షజ్ఞాన మనగా నెట్టిదో కొంత మన కుద్దేశ్యము కలుగును. ప్రపంచమందున్న సమస్తవస్తువులకంత రాత్మయైనట్టి యాకారములు తానుగాక యాకారములకు గారణమై సమస్తావిర్భావమగుచున్న జ్ఞానశక్తియొక్క దృష్టి యతనికిగల దని మనము చూడఁగలము. అతనికీదృష్టితోపాటు యాదృష్టివలన కలుగు సర్వవ్యాపకత్వము, శాంతత్వము, సంతోషములుండుటేగాక మానసికసౌందర్యప్రాణస్థాలవ్యక్తిసహితము కలదు. దాని నిజస్వరూపదృష్టి జ్ఞానములేగాక, సమీపమందున్న పుష్పము, సామాన్యజనుఁడు, యచలసోపానములందుకూడ నట్టి దృష్టిజ్ఞానములతనికి గలవు. అప్పుడప్పుఁడతనికి మైక్యముసహితము తటస్థించినది. అతని కావ్యమందు " A slumber did my spirit seal" నన్నొక నిద్ర యావహించినది". యనుచోట భూమితో తన కైకభావముకలిగి రాళ్లతోను చెట్లతోను దినమంతయు దిరుగుచున్నట్లు వర్ణించి యున్నాఁడు. ఈప్రత్యక్షజ్ఞానమును స్వభావమునుండివిడతీసి యాత్మకుఁగొనిపోఁను. యోగమునకు సంబంధించిన జ్ఞానవిషయములు మన కప్పుడు కాన్పించును. ఈయనుభవము సర్వము సమస్తరూపముల

కంటని యతీతునియొక్క యింద్రియాతీత మానసాతీత ప్రకృతి జ్ఞానమనఁబడుచున్నది. వ్యక్తికతీతమందు ప్రవేశించి యితరానుభవములనన్నిటి నచ్చట యతీతబ్రహ్మమందైక్యముచేయుటే జ్ఞానమునకంత్యశిఖరము. అదే దివ్యజ్ఞానమునకు సమాప్తి. అదే దివ్యానందమునకు దివ్యజీవితమునకు మూలము.

అట్టి జ్ఞానస్థితే యీమార్గమునకుగల యుద్దేశ్యము. ఈమార్గమునకేగాక తుదివర కభ్యసించిన సర్వమార్గములకుగల యుద్దేశ్యమిదే. ఈజ్ఞానస్థితికి వివేకజ్ఞానము, భావము, సమస్తయేకాగ్రత, మానసికయాత్మజ్ఞానము, ప్రేమద్వారమున సమస్తహృదయప్రయత్నము, సౌందర్యద్వారమున నింద్రియప్రయత్నము, శక్తికర్మలద్వారమున, చిత్తప్రయత్నము, శాంతానందద్వారమున జీవప్రయత్నములు, మన మనంతవైశాల్యప్రదేశముల నొందువర కనంతప్రకాశత్వమునకు దివ్యద్వారములు తెరువబడునంతవరకు మన మెక్కవలసినదానికి సాధనములు మార్గములు ప్రారంభములు.

యోగ సంకలనము.

15 అధ్యాయము.

శుద్ధికాఁబడిన గ్రహింపుశక్తి (శుద్ధబుద్ధి).

మనము పొందవలసిన జ్ఞానస్థితివర్ణన, జ్ఞానసాధనములెట్టివో నిర్ణయించుచున్నది. మన వివిధమానసవిషయములద్వారా, మానసవ్యక్తిచే సంసిద్ధమగు మానసాతీతప్రత్యక్షమే జ్ఞానస్థితియని చెప్పవచ్చును. అట్టిది మన కొకతరి సంభవించిన భ్రాంతికోశకరణములందు మిక్కిలి పూర్ణముగ ప్రతిఫలించుచున్నది. అది పునర్వ్యక్తీకరణము. కాబట్టి పై వికారములకు వస్తుబహిరాకారములకు లోనుగాక నిత్యమద్వితీయమగు దివ్యతేజస్సు ననుసరించి మన సమస్తస్థితిని పునర్నిర్మాణము చేయవలెను.

మానుషత్వమునుండి యీశ్వరత్వమునకు భిన్నత్వమునుండి యేకత్వమునకు యనిత్యమునుండి నిత్యత్వమునకు, మార్పునట్టి యీ మార్గమునకు, జీవుని యట్టి పునర్జన్మమునకట్టి నూతనజన్మకు రెండు తప్పని సోపానములుండవలెను. జీవుఁడుపకరణయుక్తుఁడై పాత్రత వహించుటకు ప్రయత్నమొకటి. పాత్రతగాంచిన యుపకరణముల

ద్వారా సంసిద్ధుడైన జీవునియందు ప్రత్యక్షజ్ఞానప్రకాశత్వము రెం
డవది. కాలవిషయమున నీరెండుసోపానములకు హద్దులేర్పడియుండ
లేదు. అవి యొకటితో నొకటి సంబంధించి యేకకాలమున వర్తిం
చును. జీవుడు పాత్రతవహించినకొలది ప్రకాశత క్రమక్రమమున
వృద్ధియై ప్రత్యక్షజ్ఞానము పరిపూర్తినొందును. ఇట్టి ప్రకాశత్వప్ర
త్యక్షజ్ఞానములు వృద్ధిజెందినకొలది జీవునకు శాశ్వత కలుగుచున్నది.
ఉపకరణములు కార్యనిర్వాహకమునకు తగినవగుచున్నవి. ఆప్రకా
శతగల ప్రయత్నమునకు ప్రత్యేకకాలములుగలవు. ప్రకాశతగల
వృద్ధికి ప్రత్యేకకాలములు గలవు. ప్రకాశతగల సంసిద్ధిచే పరిపూ
ర్ణత తేగల దీర్ఘములగు ప్రత్యేకకాలములుగలవు. మెరుపువలె
క్షణభంగురములైనను యాకాలములు భవిష్యత్తును పూర్తిగా
మార్చగలవు. సత్యమను సూర్యతేజస్సుతోనిండిన గంటలు రోజులు
వారములు బట్టు దీర్ఘములగు కాలములు గలవు. వీటివలన జీవు
డొకతరి దేవునివైపునకు దిరిగెనా తననూతనజన్మయను గానిజ
స్థితిని పరిపూర్తిజేసి స్థిరపరుచుటకు వృద్ధి జెందుచున్నాడు.

సంసిద్ధుడగుటకు మొదటి యావశ్యకతమగ సర్వావయము
లశుద్ధిచేయుటే. ముఖ్యముగా, జ్ఞానమార్గమున, సత్యద్వారమును
తెరుచుటకు తాళపుచెవ్వి యనబడు గ్రహింపుశక్తిని (బుద్ధిని) శుద్ధి
చేయవలెను. ఇతరావయముల శుద్ధిలేనిది బుద్ధియొక్క శుద్ధిసాధ్యము
కాదు. అపరిశుద్ధహృదయ మపరిశుద్ధేంద్రియముల పరిశుద్ధజీవితము
బుద్ధిని కలతబెట్టును. దాని సామగ్రిని కల్లోలపరచును. దానితీర్మా
నముల క్షోభబెట్టును. దానిదృష్టిని మలినపరచును. దాని వ్యక్తిని
తల్లక్రిందుజేయును. అపరిశుద్ధ దేహము దానికార్యముల కష్టపడి చెడ
గొట్టుచున్నది. పరిపూర్ణపరిశుద్ధత్వమావశ్యకము. ఇందుకు సహింపమొ

కదానితో నొకటి సంబంధించేయున్నవి. ప్రతి యవయవపరిశు
ముతరయవయవపరిశుద్ధివలన లాభ మొందుచున్నది. అందు కుదాహ
రణముగా వృద్ధిజెందుచున్న హృదయ శాంతత్వము బుద్ధి నిర్మలత్వ
మునకు సహాయముజేయుచున్నది. అట్లే శుద్ధిజెందిన బుద్ధి యప
శుద్ధరాగద్వేషాదుల మాలిన్యకర్మలకు ప్రశాంత తేజముల నొసగు
చున్నది. ప్రతియవయవమునకు ప్రత్యేకశుద్ధి విధానమున్నను
మనుష్యునకు శుద్ధబుద్ధియే ముఖ్యముగా మలినకల్లోలముల శుద్ధిజే
యునది. ఇతరావయవములచే కర్మల క్రమముగా జేయించునది.
జ్ఞానమే యుత్తమశుద్ధియని గీత పలుకుచున్నది. అజ్ఞానాంధకారము
మన పతనముల కెల్ల కారణమగుచున్నదో యట్లు నిర్మలతకు సమ
రసత్వమునకు మూలము తేజమగుచున్నది. ఇందుకుదాహరణము.
హృదయమును శుద్ధిచేయునది ప్రేమ. రాగద్వేషాదుల దివ్యప్రేమ
గామార్చి హృదయము పరిపూర్ణమై సంసిద్ధినొందుచున్నది. కాని
ప్రేమసహితము దివ్యజ్ఞానముచే శుద్ధికావలెను. దేవునియెడల హృద
యమునకుగల ప్రేమ, వివేకరహితమై, ధారాళముగాక, యంధకా
రబంధురమై మతోన్మాదము (fanaticism) తేగలదు. అది మరి
యొకరీతిని శుద్ధత్వముగాంచినను, కించిత్స్వరూపమందు తప్ప మరి
యొక విధముగా నీశ్వరుని జూడఁజాలక యనంతప్రత్యక్షమునుంచి
వైదొలగి మన పరిపూర్ణత్వమునకు హద్దులేర్పరుచును. అదేవిధ
మున మనుష్యునియెడల హృదయమునకుగల ప్రేమసహితము కర్మ
జ్ఞానానురాగములకు కల్లోలత తెచ్చిపెట్టును. కాబట్టి బుద్ధియొక్క
శుద్ధిచే నవి సరికాబడవలసి యున్నవి.

బుద్ధి యనగా నేమి ? దానిశుద్ధిచేయుటనగా నెట్లని మనము
పూర్తిగా యోచించవలసియున్నది. బుద్ధియను వేదాంత సంస్కృత

శబ్దమున కింగ్లీషులో గ్రహింపుశక్తి (understanding) యనుమాట కన్న సరియైనమాట దొరకదు. యుక్తాయుక్త వివేకశూన్యమై, నిత్యానిత్యవస్తుజ్ఞానరహితమై, సకల సంకల్పాత్మకమగు మానస కార్యమునందుండి తొలగింతము. తీర్మానము, విచక్షణయును యుక్తమవిషయములులేక మనోవ్యక్తిచే కల్పితమగు సంకల్పపరంపరలనందుండి తొలగింతము—యోచనాశూన్యుఁడగు సాధారణ మానవునకు బుద్ధికి మారుగా నుపయోగపడువాడుకలోనున్న భావ ప్రవాహమం దారోపింపము. ఆభావప్రవాహము వివేకజ్ఞానముచేఁ బరిశీలింపఁబడక సంగీకరింపఁబడు యావరణ జన్యమగు నూతనసంకల్పపరంపరలచే నిండినను, ముం గలవాటుపడిన శాంతులపక్షపాతముల యకాల తీర్మానముల పూర్వాగ్రహరుచుల పునరుక్తే కాని వేరు కాదు. నిస్సంశయముగా జంతువునుండి మనుష్యజాతికి వృద్ధియగుట కిది యుపయోగపడు నొకవిధమైన గ్రహింపుశక్తి (understanding). కాని జంతుమానసమున కొక మెట్టుపైది. అది యలవాటున కింద్రియములకు, కామమునకు లోఁబడిన యర్ధజంతుజ్ఞానము. శాస్త్ర వేదాంత మతజ్ఞానమున కుపయోగపడదు. మనము దానిని మించవలెను. దాని తొలగించుటచేగాని పూర్తిగా శాంతినొందించుటచే గాని యది శుద్ధిచేయఁబడుచున్నది,

గ్రహింపుశక్తి (understanding) యనగా, తక్షణమే గ్రహించి తీర్మానించి విమర్శించగలది. ఇంద్రియములకు, కామమునకు, వివేకరహితమగు నలవాటుకు లోఁబడక జ్ఞానముకొఱకు, యాధిపత్యముకొఱకు పనిచేయుచున్న నిజమగు మానుషవివేకము. నిశ్చయముగా నిప్పటి మానుషవివేక మెంతప్రయాసపడిన నిట్టిస్వేచ్ఛా వ్యాపారము కలిగియుండలేదు. అది యెందుకట్లున్నదనగా, నగ

యింకను క్రింది, యర్ధజంతుకర్మతోఁ గలసియున్నది. ఇంక నదియుపరి శుద్ధమై దాని నిజస్వభావకార్యమునుండి దిగలాగబడుచున్నది. శుద్ధత్వమునందది హీనవిషయముల జిక్కుకొనరాదు. విషయమునకు వెలియై స్వార్థపరత్వము విడిచి కనిపెట్టవలెను. అట్టి విషయమును దానికి గల సామగ్రితోఁ బోల్చి, సరిచూచి, తర్కించుటవలన కలిగిన లాభమును జ్ఞప్తియుంచుకొని, క్రమశిక్షనొందిన వివేకముచే క్రమముగా నడుపబడిన యోచనతో వృద్ధిపరచి యావిషయమును సత్స్థానము ననుంచవలెను. అట్టిదే స్వచ్ఛమగు తెలివికి సంబంధించిన గ్రహింపుశక్తి (understanding). స్వార్థపరత్వములేని విమర్శ, తీర్మానము, తర్కము దాని ధర్మము. దాని నిజకార్యము.

కాని బుద్ధి యనమాట యింకొక గాఢమగు నర్థమం దుపయోగింపఁ బడుచున్నది. మేధోసంబంధమైన గ్రహింపుశక్తి (Intellectual understanding) హీనబుద్ధి యనబడును. మరియొక యుత్తమబుద్ధికలదు. అది మేధస్సంబంధమైన తెలివిగాక ప్రత్యక్షమనబడుచున్నది. అది గ్రహింపుశక్తికాదు. జ్ఞానముం దర్శించును. అది తాను పరిశోధించిన సామగ్రి ననుసరించి జ్ఞానము నన్వేషించి పొందదు. కాని సత్యము నిదివరకే స్వాధీనపరచుకొని సహజజ్ఞానమూలకమున వెల్లడించుచున్నది. ఇట్టి శుద్ధబుద్ధజ్ఞానము మనుష్యమానసమున కెంతమట్టుకు గోచరించు ననగా భావమునకు మిక్కిలి యొత్తిడికలిగి, చాటునుండి రాబడిన విద్యుతుచే మేధస్సున కుత్తము యుత్సాహముకలిగి, యప్రయత్నజ్ఞానశక్తి ప్రవాహము ప్రవేశింపగా సంచరించు యసంపూర్తియగు ప్రకాశ మెంతకలదో యంత గోచరించును.

మనుష్యునకు సహజజ్ఞానమానసము (intutive mind)కలదు. అది మానసాతీతస్థానమునుండి రాఁబడు ప్రవాహమునకు స్థాన

మగుచున్నది. కాని మనలో సహజజ్ఞానమాన సావేశముల కార్యము సంపూర్తిస్వభావక్రియలు కలది. సాధారణముగా సది శ్రమపడి పరితపించు హృదయమేధస్సుల ననుసరించి జవాబుగా వచ్చుచున్నది. దాని చిహ్నములు మనోవ్యక్తికి దోచకముందే యట్టిచిహ్నముల నెదుర్కొనఁబోయిన భావముచే కలుష మొందుచున్నవి. ఇక స్వచ్ఛములుగాక హృదయమేధోయావశ్యకతల కనుకూలముగ మారుచున్నవి. అవి మానసవ్యక్తియందు బ్రవేశించిన తరువాత తక్షణమే మేధోగ్రహింపుశక్తిచే (intellectual understanding) పట్టుకోబడి పరిపూర్ణముగాని మేధోజ్ఞానమునకు దగినట్లు భిన్నమగుచున్నది. లేదా హృదయముచేఁ బట్టుకోబడి మనయవివేకములగు రాగయుక్తాపేక్షలచే మార్పునొందింపఁబడుచున్నవి. లేదా హీనకాంక్షలచేఁ బట్టుకోబడి మన రాగద్వేషాదులచే వికార మొందింపఁబడుచున్నవి.

ఈయుత్తమబుద్ధి హీనావయవముల ప్రేక్షణలేక స్వచ్ఛముగాఁ బనిచేయఁ గలిగినా తత్త్వములయొక్క నిర్మలస్వరూపముల నియ్యఁగలదు. పరీక్షించుటకు బదులుగా నింద్రియజన్యజ్ఞానమున కింద్రియమానస జన్యజ్ఞానమునకు లోఁబడక చూడగల దృష్టికలుగును. ఊహకుమారు తనకుదాఁ బ్రబోధింపఁబడిన తత్త్వముయొక్క ధ్యానకలుగుచున్నది. తర్కవివేకమునకు మారుగా సంబంధములయొక్క నిర్హేతుకవిచక్షణ కలుగుచున్నది. తీర్మానమునకు మారుగా మేధోతీర్మానము తొలగించ ప్రయత్నించు సత్యమునకుగల ముసుకు తీసివేయఁబడి సత్యము దేనిచే వ్యక్తమగుచున్నదో యా భావప్రత్యక్షము కలుగుచున్నది. అప్పుడు స్మృతి (memory) యనుదానికర్థము గ్రీకుభాషయందా శబ్దమునకున్న విపులార్థముగాని యీప్రస్తుతజీవితమందు నరుఁడార్జించిన మొత్తములోని స్వల్ప

హీనభాగము కానేరదు. అది మనము కష్టపడి సంపాదించుచున్నా
మనకొను సమస్తమును తనలోనుంచి సదా యిచ్చునట్టియు రహస్య
ముగా నున్నట్టియు సర్వగు స్వజ్ఞాన మనంబడుచున్నది. నిజమునకా
జ్ఞానమందు భూతభవిష్యత్తులు సమత్వమొందినవి. ఈశుద్ధబుద్ధజ్ఞా
మునకు (truth conscious knowledge) మన పాత్రత వృద్ధిచేసికొ
నవలెను. కాని దాని పూర్ణానుభవము దేవతలకేగాని ప్రస్తుత మా
నుషాకారమునకు కడుదూరము.

గ్రహింపుశక్తి యనగా (understanding) నేదో స్పష్టము గా మనకిప్పుడు తెలిసినది. దీని సదుపాయముకొఱకు ప్రమాణిక సామర్థ్యమని (ideal faculty) పిలచెదము. వృద్ధికాబడిన మేధా శక్తిని మూర్ఖుని యర్థమృగవ్యక్తికిని తారతమ్యమెంతకలదో యంత తారతమ్యమీ ప్రమాణిక సామర్థ్యమునకును వృద్ధినొందిన మేధా శక్తికిని కలదు. సరియైన జ్ఞానప్రాప్తికి తోడుపడవలెనన్న నీగ్రహిం పుశక్తిని (understanding) యేవిధమున శుద్ధిచేయవలెనో తేటపడు చున్నది. సకల యపరిశుద్ధము కర్మసంకర మనంబడుచున్నది. అది ధర్మత్యాగమే. న్యాయమగు స్వతసిద్ధమగు కర్మయే యూహనీయము. అట్టి సరియైన కర్మచే సమస్తవస్తువులు స్వచ్ఛములై మన పరిపూర్ణ త్వమునకు సహకారులగుచున్నవి. ఈకర్మత్యాగ మజ్ఞానయుతమగు ధర్మసంకరమువల్ల కలుగుచున్నది. అందు ధర్మవిరుద్ధములగు దుము లు పుట్టుచున్నవి.

బుద్ధిమాలిన్యమేదియనగా, యోచనాసామర్థ్యములందు కామము ప్రవేశించుటే. కామము, మన ప్రాణరాగములలో చిక్కు కొనిన చిత్తముయొక్క మాలిన్యమే. ప్రాణరాగములకు సంబంధిం

చిన కామములు పరిశుద్ధమగు జ్ఞానేచ్ఛతోఁ గలసినపుడు, మోచ నాసామర్థ్యము వానికిఁ లోబడి, తనకుఁ బనికిరాని పనులయందుఁ జొరఁబడుచున్నది. దాని వ్యక్తులడ్డగింపఁబడి వికార మొందుచున్నవి. బుద్ధి కామరాగముల బారిఁ బడకుండ లేవనెత్తఁ బడవలెను. దానికి పూర్ణనిర్మలత్వ మబ్బవలెనన్న ప్రాణరాగముల మొదట శుద్ధిచేయ వలెను. సుఖించవలెనను యిచ్ఛ ప్రాణపురుషునకు సరియైన దే కాని దాని నెన్నుకొనుట యనుభవించుట యతనిపనికాదు. అవి ఫలత్వర మగువృత్తులచేఁ బొందఁబడి నిర్ణయింపఁబడవలెను. కాబట్టి ప్రాణి యీశ్వరేచ్ఛనుబట్టి జీవితమందే ఫలానందములు వచ్చునో వానినే నంగీకరించునట్లు శిక్షపొందవలెను. కాంక్షబంధము తెగింపుకొన వలెను. అదేవిధమున హృదయ మింద్రియ ప్రాణముల కాంక్షలకు లోనుగాక తప్పించుకొనవలెను. అసత్యవిషయములనబడి హృదయ మాలిన్యములగు భయక్రోధ మదమాత్సర్యాదుల తోసివేయ వలెను. ప్రేమయం దిచ్ఛహృదయమునకు మంచిదే. కాని ప్రేమ నెన్నుకొనుట ప్రేమప్రాప్తికై ప్రయత్నించుట, విడిచి స్థిమితమొం దింపవలెను. గాఢముగాను తీవ్రముగాను హృదయము ప్రేమించుట నేర్పబడవలెను. కల్లోలము బాధగల తీవ్రముగాక స్థిమితమొందిన గాఢత్వముతో ప్రేమించుట నేర్పఁబడవలెను. ఈయుభయవిధముల యొక్క శమదమములు (tranquilisation and mastery) బుద్ధి కిపొరపాటు, యజ్ఞానము, తప్పిదమునుండి తప్పించుకొనుటకు ముఖ్య ములు. ఈశుద్ధి హృదయసమత్వము, ప్రాణసమత్వము తెలుపు చున్నది. కాబట్టి కర్మమార్గమునకు సమత్వ మెట్లు ముఖ్యమో యట్లే జ్ఞానమార్గమునకు సహితము సమత్వము ముఖ్యము.

బుద్ధిమాలిన్యమునకు రెండవకారణ మింద్రియజన్యభ్రమ.

యోచనా సామర్థ్యమం దింద్రియ మానసము బ్రవేశించుట. ఇంద్రి
యములవశమైన జ్ఞానము నిజమైన జ్ఞానముకాదు. వేనిసాధనసా
గ్రిసరిచేయఁబడి నిరాకరింపఁబడవలసినదో యట్టి యింద్రియము
మొదటిసాధనములని తలంచునట్టి జ్ఞానము నిజమైనజ్ఞానమనఁబడదు
శాస్త్రముల ప్రారంభము మన యింద్రియములు దెలుపునట్టి క్రియ
లకంతర్వర్తియగు బ్రహ్మాండశక్తియొక్క తత్త్వమును బరీక్షించుటే.
వేదాంతమునకు బ్రారంభము, మన కింద్రియములు వేరుగాఁదోఁపిం
పఁజేయు వస్తువిషయములఁ బరీక్షించుటే. విజ్ఞానప్రారంభ మింద్రియ
జీవితమందున్న హద్దుల నిరాకరించి మనకు గాన్పించు సర్వము
సత్యముయొక్క పైవికారమని భావించుటే.

ఆవిధమున నింద్రియమానసమును స్థిమిత మొందింపవలెను.
గ్రహించి తీర్మానించగల యంతఃకరణమునకు యోచనాసామర్థ్య
మునిచ్చివేయవలెను. మనబుద్ధి యెన్నఁడు యోచనాసామర్థ్యమును
విడచి దాని సంబంధముల విడఁద్రొక్కుచున్నదో యప్పుడింద్రియ
మానసము బుద్ధినుండి తొలగిపోవును. అప్పుడు దాని ప్రత్యేకవ్యా
పారము బోధపడఁగలదు. అప్పుడది నిజప్రయోజనక్రమవ్యక్తి
శూన్యమై యలవడిన భావముల, స్నేహముల, గ్రహింపుల, కోరి
కెల, సుడిరూపమగు నంతఃప్రవాహముగా వ్యక్తమగుచున్నది. తెలి
విలేని యుపయోగములేని చక్రమందది పునరుక్తి. సాధారణముగా
బుద్ధి యీయంతఃప్రవాహము నంగీకరించి దానిని కొంతమట్టునకు
క్రమస్థితికి దెచ్చుటకు బ్రయత్నించును. అట్లొనర్చుటలో బుద్ధిదాని
కేలోఁబడి, దాని యక్రమమునకు నస్థిమితమునకు, సాధారణమాను
షవివేకమున బారబెట్టి నిరర్థక సాధనముగాజేయు గ్రుడ్డివగు పునరు
క్తి యలవాటులకు తానే వశమగుచున్నది. ఈచపలశాంతరహిత,

తీవ్రకల్లోల కరభూతిమును తొలగించి స్థిమిత మొందించుటకన్న, సంకరకారియగు నీవిదేశవస్తువును నిరాకరించగల భావమున కేగాత్ర కలిగించుటకన్న వేరుపనిలేదు.

మూఁడవ మలినమునకుఁ గారణము బుద్ధియందే కలదు. జ్ఞానేచ్ఛయొక్క యక్రమకార్య మందది యిమిడియున్నది. అట్టి యిచ్ఛ బుద్ధియందుండుట మంచిదే కాని యిందు సహితము మన్నికజ్ఞానప్రాప్తియందసమానత్వములడ్డి వికారము తెచ్చిపెట్టును. అవి పక్షపాతానుబంధముల గలిగించుచున్నవి. అందువలన తెలివి కొన్ని భావోద్దేశ్యములనే పట్టుకొని పరభావోద్దేశ్యముల సత్యమును నిరాకరించుచున్నది. సత్యముయొక్క కొన్ని భాగముల మాత్రము గ్రహించి దానిపరిపూర్ణత్వమున కావశ్యకమగు మరికొన్ని భాగములం బాఱఁదరుముచున్నది. కొన్ని జ్ఞానవిషయముల గ్రహించి తన పూర్వార్జిత భావగుణమునకు విరుద్ధమగు నితరజ్ఞానమును నిరాకరించుచున్నది. దీనికి మంచంతఃకరణమందు పరిపూర్ణసమత్వము, పరిపూర్ణన్యాయ భావోత్పత్తి, మానసమందు నిష్పక్షపాతపూర్ణత్వము. శుద్ధికాబడిన బుద్ధి కామకాంక్షలకెట్లంటదో యట్లే యొకప్రత్యేక భావతత్వముల యందభిరుచి కలిగియుండదు. తనకు పూర్తిగా సమ్మతముగల భావములయందు సహితము బంధము నిరాకరించును. అట్టి భావముల యందెక్కువ యాథిక్యతనుంచి సంపూర్ణజ్ఞానమునకు సంబంధించిన పరవిషయముల నెన్నడు నిర్లక్ష్యపెట్టదు. సత్యముయొక్క స్థితిని మును జెడగొట్టను.

అట్లు శుద్ధికాఁబడిన బుద్ధిమేధో మోచనకు సాధ్యము పూర్ణము నిష్కామ్యమగు సాధనమగుచున్నది. హీనములగు బంధవికారములులేక మేధాశక్తి యెంతమట్టు కాత్మ ప్రసంచతత్వముల నెరు

గంజాలునో యంతసామర్ధ్యము కలిగియుండును. కాని నిజమైన జ్ఞానమునకిది చాలదు. నిజమైన జ్ఞానము మనసూత్రమును బట్టి మానసాతీతమనబడుచున్నది. కాన నిజజ్ఞానప్రాప్తికింతకన్న యెక్కువ యావశ్యకము. నిజజ్ఞాన సిద్ధికి బుద్ధియభ్యంతర బెట్టకుండుటకు మనమావేశవిషయమును బొంది, క్రియాభరితుఁడగు మేధోయోచకునకు కష్టసాధ్యమైనట్టి, యతని గుణములకు రుచించనట్టి, మేధోనిష్క్రియత్వమను శక్తిని సాధించవలెను. దానికి ప్రయోజనములు రెండు. కాబట్టి ద్వివిధ నిష్క్రియత్వముల బొందవలెను.

తెలివికి సంబంధించిన యోచనప్రత్యేకము శ్రేష్ఠతమమగు యోచనకాదని మొదటనే మనము కనిపెట్టితిమి. శ్రేష్ఠతమమైనది యేదియనగా స్వతసిద్ధముగా నంతఃకరణజనితము. మానసాతీత సామర్ధ్యమునుండి వెలువడినది. మేదస్సంబంధమగు నలవాటున కెంతవరకు మనము బద్ధులమై యుందుమో యంతవరకు నంతఃకరణము వ్యక్తముకాని వార్తలసంపుట. అట్టివార్తలు మానసమందు గోచరములుగాక, ముందేవికారమొందుచున్నవి. ఒకవేళ వ్యక్తితో నది పనిచేసినను దాని వ్యాపారముల సంపూర్తిగా నుండును. మనలో శ్రేష్ఠతరమగు జ్ఞానశక్తిని వృద్ధిజేయవలెనన్న నిదివర కింద్రియమానసమునుండి బుద్ధిని విడతీసినట్లు మేధోవిషయములనుండి యంతఃకరణవిషయముల విడతీయవలెను. ఇది సులభసాధ్యముకాదు. అంతఃకరణజనితములు మేధోకార్యములచే నాచ్ఛాదింపఁబడి వచ్చుటేగాక, మానసికకార్యములనేకము లాయుత్తమ శక్తినిపోలి దానివలె నటించునవి కలవు. దీనికిముందు నిజమగు నంతఃకరణమేదో నెఱుగునట్లు మేధస్సును తయారుచేయవలెను. సరియైన యంతఃకరణమేదో విభజించి మేధోవ్యక్తిగా నవిమారునప్పుడు, దానికొక యర్ధము కల్పిం

పక, పైకిచూచి, దివ్యవిషయము నేనమ్మి, సంపూర్ణప్రశాంతముతోఁ బైనుండివచ్చు వెలుతురు కొఱకు కాచియుండవలెను. ఈవిధమున మేధోయోచనయొక్క గొప్ప భాగము ప్రకాశమానమగు సత్యజ్ఞానప్రత్యక్షముగా మార్చుటకు సాధ్యమగును. లేక (పరిపూర్ణమగు మార్పే ప్రమాణ్యముకొఱ కేర్పడు లక్ష్యార్థము) మేధస్సునకు లోపల పనిచేయుచున్న లక్ష్యార్థజ్ఞానముయొక్క శక్తి, పవిత్రత, ప్రియశత్వము వృద్ధిచేయవలెను. మేధస్సులక్ష్యార్థమునకు లోబడి, ప్రశాంతముగా నుండవలెను.

కాని యాత్మజ్ఞానము రావలెనన్న పరిపూర్ణ మేధో ప్రశాంతత్వ శక్తియావశ్యకము. యోచనను బారదరుముశక్తి, గీత చెప్పినట్లు, యోచనాశూన్యమగు మనోశక్తి. యోచనే శ్రేష్టతరమని పరిగణించు పాశ్చాత్యుల కిది సరిపడదు. యోచనాశూన్యమగు మనోశక్తి (పరిపూర్ణనిశబ్దము) యనగా యోచనయొక్క యసమర్థతయని వారు పొరబడుచున్నారు. కాని యీనిశబ్దము సామర్థ్యము కాని యసామర్థ్యముకాదు. శక్తికాని యశక్తతకాదు. అది పరిపూర్ణమగు గాఢమగు ప్రశాంతత. సమమగు చలనరహిత నిర్మలోదకమువలె మానసము పూర్ణపవిత్రప్రశాంతములందు స్థిమితమొందినపుడు, జీవుఁడు యోచనను దాటినపుఁడేది సమస్తకార్యముల, సంభవముల, పుట్టించుచున్నదో యట్టి యాత్మ, యేది సమస్తశబ్దజాలమునకు పుట్టుకస్థానమగుచున్నదో యట్టి నిజశబ్దము, సమస్తసృష్టి దేనియొక్క యసంపూర్తి ప్రతిబింబమగుచున్నదో యట్టి యఖండము మనయొక్క నిర్మలత్వమం దావిర్భవించుచున్నది. పరిపూర్ణనిశబ్దమందుమాత్రమే యీనిశబ్దము వినఁబడుచున్నది. నిర్మల శాంతత్వమందుమాత్రమే దానిస్వరూపము వెల్లడికాఁబడుచున్నది. కాబట్టి మనకు తన్నామమే మనగా నిశబ్దము (silence) ప్రశాంతము (peace).

యోగసంకలనము.

16 అధ్యాయము.

ఏకాగ్రత.

శుద్ధికి తోఁడేకాగ్రత. శుద్ధ్యేకాగ్రత లోకస్థితియొక్క స్త్రీపురుష నిష్క్రియాక్రియత్వద్వాముఖములు. శుద్ధత్వమందేకాగ్రత పూర్ణమై, సర్వశక్తి ఫలప్రదమగుచున్నది. ఏకాగ్రతవలన శుద్ధత్వముతనపనులఁ జేయఁగలదు. అదిలేకున్న శాంతనిష్క్రియత్వమసంతప్రశమనముమట్టుకే తేఁగలదు. వాని విరుద్ధగుణములు సహితము విశేషసంబంధము కలిగియున్నవి. అపరిశుద్ధ మనగా ధర్మసంకరము, లోపము, వివిధవిషయకార్యసమ్మేళన మని మనము కనిపెట్టితిమి. ఈసంకరము జీవశక్తులయందు జ్ఞానముతో నేకాగ్రత పొందకుండుటచేఁ గలుగుచున్నది. నియమములులేక కల్లోలముగా మనస్సునందుఁ బ్రవేశించు వస్తుబాహ్య స్పర్శలకు లోనగుట మన స్వభావమునకు మొదటి లోపము. తదుపరి యుత్తమజీవునకు రుచించక నిర్ణయించి విమర్శించు మేధస్సునకు రుచించక, మనవృద్ధికి శత్రువగు చంచల ప్రశాంతరహిత యధోమానసమునకు రుచించు

నట్టియేదో యొక విషయముపై నియతిలేక క్రమము దప్పిపోందిం
పఁబడిన యపరిపక్వమగు నేకాగ్రతగాఁగలదు. అట్టి స్థితిలో శుద్ధ
త్వము క్రమముగా విధులఁజేయుట, నిర్మలమగు ప్రకాశమానమగు
స్వచ్ఛమగు వస్తువయసంభవము. ఆవరణమునకు, బహిశ్శక్తులకు
లోఁబడిన వివిధకార్యములు తప్పక మిశ్రమము నొంది, యాడ్డి,
మార్చి, వికారమొందించి, చెడగొట్టుచున్నవి. అట్టి శుద్ధత్వములేక
సరియైన యోచనయందు, చిత్తమందు, స్పర్శజ్ఞానమందు, విజ్ఞానాను
భవస్థితియందు, పరిపూర్ణమైన, సమానమైన, వశకరమైన, యేకా
గ్రత సాధ్యముకాదు. కాబట్టి యీరెండునంటగా నడువవలెను. దేని
నుంచి మానవత్వమందు, సర్వవ్యాపక, సర్వశక్తియుత, యనంత
కార్యమాభాసించునో యట్టియనంతప్రశాంతము వచ్చువరకు నేక
దాని కొకటి సహాయపడవలెను.

కాని హిందూదేశమం దభ్యసింపఁబడుచున్న జ్ఞానమార్గమం
దేకాగ్రత యనుమాటకు ప్రత్యేకార్థముకలదు. మనోవ్యాపార
కల్లోలమునుండి యోచనను తొలగించుటే దానియర్థము. దేనివ
లన జీవుఁడు వికారములమానిఁ సత్యమందుఁ బ్రవేశించునో యట్టి
యొక్కఁడేయను భావమందు యోచన నేకాగ్రమొందించుటే
దానియర్థము. యోచనచేతనే బహిరంగవికారమందు లగ్నమగు
చున్నాము. అట్టి భావమును భావములోనికి లాగుకొనుటచే సత్య
మందుతిరిగి ప్రవేశించఁగలము. ఇట్టి ఫలప్రాప్తి నొందవలెనన్న
నేకాగ్రతకు మూఁడుశక్తులు కలవు. ఏదోయొకవస్తువుపై నేకాగ్రత
వలన నావస్తువెట్టిదో తెలుసుకొందుము. ఆవస్తురహస్యముల గ్ర
హింతుము. ఈశక్తిని వస్తువులఁ దెలుసుకొనుట కుపయోగించఁ
గూడదు. సర్వవస్తుతత్త్వ మెరుగుట కుపయోగింపవలెను. ఏకాగ్రత

వలన మన మింకను పొందనట్టి, మనకు సరిగానున్నట్టి దాని సంపాదించుటకు మన యిచ్ఛారాశిగాఁ జేర్పఁబడును. ఈశక్తి క్రమశిక్ష నొందినయెడల తగినంత యేకమనస్కమైనయెడల తగినంత నమ్మకము, సత్యము, నిజము, గలిగినయెడల యెట్టికార్యప్రాప్తికైన నుపయోగించవచ్చును. కాని ప్రపంచకార్యముల కుపయోగించరాదు. పొందదగిన తెలుసుకొనదగిన యొకవిషయమునకొఱకే యుపయోగించవలెను. ఏకాగ్రతవలన మనము కోరినదానియందు తదేకత్వముచే యాకోరినవస్తువే యగుదుము. మనము భయ, బలహీనసంఘాతమని తలచితిమా, భయ బలహీనములే యగుదుము. లేక గొప్ప పవిత్రత, శుద్ధము, శాంతము, సర్వవ్యాపకప్రేమస్వానము కాఁగలము. ఇది యెంతఘనముగాఁ గాన్పించినను మన మీశక్తిని వానికొఱకుపయోగించరాదు. కాని వస్తువుల కతీతముగుటకు నామగుణరహితమగుటకు పరిపూర్ణముగుటకుపయోగించవలెను. ఇతరమైన సమస్త యేకాగ్రతలు భిన్నమై వికారమొందినభావమును నేయూదు చేయుటకు, గ్రమశిక్ష నొందించుటకుఁ, బ్రేమను గొప్పఫలప్రాప్తికిఁ, బనికివచ్చును.

ఏకాగ్రతకుగల యీప్రయోజనమునకు నియమములకునలనే ముందు శుద్ధి యావశ్యకమని తోచుచున్నది. దీనికి సన్యాసము, త్యాగము, చిట్టచివరకు పరిపూర్ణాతీత సమాధిలోఁ బ్రవేశముతోఁ చఁ బడుచున్నది. అట్టి సమాధి సిద్ధినొందిన, కోటికొకఁడు తప్ప, యెవరు దానినుండి తిరిగిరారు. ఆసమాధివలన, సేధామమును పొంది తిరిగిరారో, యట్టి యుత్తమానంతస్థితి నొందుదురు. ప్రపంచము నుండి తప్పించుకొనఁదలచిన యోగి శరీరత్యాగసమయమున నిట్టి సమాధిలోఁ బ్రవేశించఁగోరుచున్నాఁడు. ఈక్రమపద్ధతి రాజయోగ

మందు మనకుఁ గాన్పించును. రాజయోగి మొదట నానావిధమైన నీతిజ్ఞానసంబంధమైన శుద్ధినొందవలెను. వాఁడు తన హీనమనోవ్యాపారములఁ బారఁద్రోలవలెను. అనంతరమతఁడు, మనోవ్యాపారములఁ గట్టిపెట్టి, వ్యాపారమును బోనడచి, నిష్క్రియత్వమును తేగలభావమందు తానేకాగ్రతనొందవలెను. రాజయోగ యేకాగ్రతకు సోపానములు చాలగలవు. వస్తుగ్రహణ మొకటి, వస్తుధారణయొకటి, వస్తువుచేఁ దెలుపఁబడు, లేక నేకాగ్రతవలనఁ బొందింపఁబడు స్థితియందమనస్క మొదట యొకటి. ఈచివర మెట్టుకే రాజయోగమందు సమాధియనిపేరు. కాని గీతయందు సమాధికి విస్తృతార్థము కల్పింపఁబడినది. కాని రాజయోగసమాధియందు స్థితిభేదములు కలవు. మనస్సు, బహిరంగవస్తుజ్ఞానములేకున్నను, భావప్రపంచమందింకను విచారించి యోచించి వీక్షించగలిగి యుండుటొకటి. మనస్సింకను సంకల్పభావములఁ బుట్టించ సామర్థ్యము కలిగి యుండుట యొకటి. మనస్సునందు మనోవృత్తి నశించగా జీవుఁడు భావమునతిక్రమించి, స్థిరము యనిర్వచనీయమగు నిశ్శబ్దమందుఁ బ్రవేశించుట యొకటి. సమస్తయోగములందు భావ యేకాగ్రతకు కావలసిన వస్తువులు, రూపములు, మంత్రములు, నామములు గలవు. ఇవి సర్వమీమార్గమందు మానసికావలంబనములు. వీనినన్నిటి నుపయోగించి విడువవలసినదే. ఉపనిషత్తుల ననుసరించి ముఖ్యావలంబనము (ఓం) కారము. ఈ (ఓం) కారమందున్న యక్షరత్రయము బ్రహ్మముయొక్క జాగ్రత్ జీవుఁడు (waking soul) స్వప్నజీవుఁడు (Dream soul) సుషుప్తి జీవుఁడు (sleep soul) యను మూఁడు స్థితులఁ దెల్పును. పూర్ణమగు నోంకారనాదము స్థితికర్మల దాటిన దానికై పైకారోహించుచున్నది. సమస్తజ్ఞానయోగములకు గమ్యస్థాన మతీతమై యున్నది.

పరిపూర్ణయోగాద్వైత మింతకన్న ఉపయుక్తమని తెక్కు నిషేధము కలదని మనమూహించితిమి. ఉత్తమజీవస్థితి నిషేధించునది కాదని, దివ్యప్రభాసమని నిషేధించునది కాదని, మనమూహించితిమి. మనము మహోన్నతము, సర్వకారణ మతీతమగు దానిఁ గోరవలెను. కాని దేనికది యతీతమగుచున్నదో దాని నిరాకరించికాదు. అది మన ప్రపంచజ్ఞానమును ప్రపంచరహస్యతత్త్వ రూపముగా మార్చునట్టి, యితరస్థితులను మార్పు నొందించునట్టి, స్థిరానుభవమునకు, జీవయుక్తమస్థితికిఁ గారణ మని భావించవలెను. మనలో నుండి ప్రపంచజ్ఞానమును బూర్తిగాఁ దొలగించఁ బ్రయత్నించము. దేవుని యాత్మను, సత్యమును బ్రహ్మాండము లోన నతీతమందునఁ దెలుసుకొనఁ బ్రయత్నింతుము. కాబట్టి స్థిరుని వెదకుటకుగాక, బ్రహ్మాండమందు వ్యాపించి యాడుకొనుచున్న సచ్చిదానందస్వరూపమగు నతని యావిర్భావమును సహితము దెలుసుకొనఁ బ్రయత్నింతుము. అట్టి యనంత త్రిమూర్త్యాత్మకమే యతని యావిర్భావము. దాని దెలుసుకొనుటకు దానిలోఁ బాలుగొనుట కనిముగుటకు బ్రయత్నింతుము. ఈత్రిమూర్త్యాత్మకమును, దాని నిజతత్త్వమందేగాక బ్రహ్మాండవిలాసమందుసహితము, పరోక్షమొందుటకు బ్రయత్నింతుముగాన యతని దివ్యసంభవము లేక ద్వితీయావిర్భావ మనంబడు సర్వవ్యాపక దివ్య సత్యజ్ఞాన చిత్తక్షేత్రములయం దనుభవజ్ఞానముల కొఱకుఁ బ్రయత్నింతుము. ఈత్రిమూర్త్యాత్మకముతో నేకీభావమొందుటకు యత్నింతుము. ప్రయత్నకాలము గతించగా మనయహంకారమును బూర్తిగా త్యజించుటచేఁ దనలోనికి మనలఁ జైకొన్నుకొనుటకంగీకరింతుము. అప్పు డిది మనలో నవతరించ, మనసమస్తస్థితుల నావహింప నొప్పుకొందము. అతని యుత్తమాతీతత్వ సన్నిధి

నొందుట కిది మార్గము మాత్రమేగాక మన కతీతము స్వాధీనమై మనల నావహించినపుడు, బ్రహ్మాండావిర్భావమందు దివ్యజీవితము నకు కాబట్టిన యవసరమగుచున్నది.

మన మిది చేయుటకు నేకాగ్రత, సమాధియును శబ్దములకు విపుల గాఢార్థము కల్పింపవలెను. మన సమస్త యేకాగ్రత దివ్య తపస్సుయొక్క రూపాంతరమే. అట్టి తపస్సువలన నాత్మ తనలో నిమిడివశించును. తనలో దానావిర్భావమొందును ; అట్టి యావిర్భావమును నిలపి కాపాడును. సమస్త యావిర్భావమును తనయుత్తమ యేకత్వములోనికి తిరిగి యాకర్షించును. సత్తు (Being) చిత్తునందు (consiousness) తనలో నానందము కొఱకు నివసించుటే దివ్యతపస్సనఁబడును. జ్ఞానశక్తము (knowledge-will) చిత్ప్రకాశమందు (force of consiouness) తనలో తనయావిర్భావములో నివసించుటే దివ్యయేకాగ్రతా సారమనియు యోగేశ్వరుని యోగమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నది. మన మెవనియందు నివసించుచున్నామో యట్టి యీశ్వరుని యాత్మవిభాగము సంభవింపగాఁ వ్యష్టిజీవుఁడు యాత్మయొక్క భావస్థితిరూపములయందు బ్రవేశించి దానితో నైక్యమగుటకు నేకాగ్రత సాధనమగుచున్నది. ఈశ్వరునితో నైక్యమునొందుట కీసాధనమునుపయోగించుట దివ్యజ్ఞాన ప్రాప్తికి కారణమని సమస్త జ్ఞానయోగమునకు ముఖ్యవిషయమని చెప్పఁబడుచున్నది.

ఈయేకాగ్రత భావానుగుణ్యముగ వృద్ధిఁజెందును. భావనామరూపములు సాధనములై తదంతర్గత తత్త్వము నేకాగ్రతనొందుచున్న మానసమునకుఁ గలిగించును. భావముద్వారా మనుజుఁడు వ్యక్తమునుండి వ్యక్తికాఁబడిన దాని నధిష్ఠించుచున్నాఁడు. భావము

దేనికి సాధనమగుచున్నదో దానిసహితము మారోపించఁగలఁ[గు]
భావమందే కాగ్రతవలన పరిస్తృతమౌనన స్థితిబంధముల త్రెంచు
కొని, భావము దేనిని పోలునో, దేనికి బదులు గుర్తుగా నున్నదో
యట్టి సచ్చిదానందస్థితిగా మారును. భావమందేకాగ్రత, వ్య
క్తతీతమగు లోకస్థితులఁ గలిగించుటకు సాధనము. ఏకస్థానమొందిన
మనసమస్తస్థితిని వ్యక్తి కతీతమగు సత్యైకానంత యాత్మజ్ఞాన
నందస్థితినొందించుటే యేకాగ్రతకుగల యుద్దేశ్యము. పరిపూర్ణత్వ
ము. సమాధియనుమాటకు నాసమీయర్థము చెప్పుదుము. ఆసమా
ధియనగా, బహిరంతర వ్యక్తులనుండి వైదొలగి, బహిరంతరముల
మించి, తద్బీజమైనట్టియు, బీజస్థితికి సహితమతీతమైనట్టియు స్థితి
గాక, యనంత మేకత్వమందు స్థాయిగాంచి దానితోఁగలసి యేకము
కావలెను. అట్టి స్థితి, వస్తుస్వరూపజ్ఞానమిచ్చు జాగ్రత్స్వప్నమందు మనము
డనీ, వస్తునామరూప విలాసభరితమగు నంతర్వ్యాపారమందున్నను
ముండనీ, విషయముల కన్నిటికి ముఖ్యమైనట్టియు, నామరూపము
లకు బీజమైనట్టి యంతరసత్యమును మనమారోపింపనీ మనము
సదాయుండవలెను. ముఖ్యసమాధినొందిన జీవుఁడు, గీతచెప్పినట్లు
సమాధిస్థజీవుఁడు, సర్వానుభవముల నొందుచున్నాఁడు. శిఖర
మారోపింపనివారికి మిక్కిలి భంగకరముగాఁ దోచెడు యట్టి
యనుభవముగానీ వాఁడు మూలమునుండి జారిపడఁడు. వాఁడు తన
సామర్థ్యాను గుణ్యముగా దేనికిసంటక, భ్రమపడక, బంధింపఁబడక
సర్వము నాలింగన మొనరించుచున్నాఁడు.

మనమట్టి సమాధినొందినప్పుడు మనసమస్తస్థితి జ్ఞానమందే
కాగ్రత నొందుటచే భావమందేకాగ్రత నొందవలసిన యావశ్యకత
యుండదు. అట్టి మానసాతీత స్థితియందు సమస్తవస్తువుల స్థితులు

మాఱును. భిన్నమునందు క్రమానుసరణమున మానసము పనిచేయును. ఒకకాలమున నొకవస్తువునం దేకాగ్రత నొందఁగలదు. ఏకాగ్రత లేనపుడు తనకిష్టమగు రీతిని యొకవస్తువునుండి మఱియొకవస్తువుపైకిఁ బోవును. దేనినైన గ్రహించి స్వాధీనపఱుచుకొనవలసినప్పుడా యొకభావమందే, యా యొకధ్యానవిషయమందే, యా యొకధారణవిషయమందె యాయొక చిత్తవిషయమందే యేకాగ్రత నొందవలెను. తత్కాలికమునకైనాఁ దక్కినవస్తువుల నన్నిటిని విడచి యొకదానియందే యేకాగ్రత నొందవలెను. ఏది మనస్సున కతీతమగుచున్నదో, దేనిని మన మధిరోహింపఁ బ్రయత్నించుచున్నామో, యది పరుగెత్తు సంకల్పమునకన్న (thought) భిన్నభావములకన్న శ్రేష్ఠతరమైనది. ఈశ్వరుఁడు తనయందే స్థాయియై యున్నాఁడు. అతఁడు భావవ్యాపారముల వెలిబుచ్చునప్పుడు తాను ఖండముగాఁడు. వానిచే బంధింపఁబడఁడు. తన యనంతత్వమందు వానిని వాని వ్యాపారములఁబట్టి యుండును. అఖండమై యతఁడు పూర్ణముగాఁ బ్రతిభావవ్యాపారమునకు వెనుకనుండును. అప్పుడే యట్టి సమస్తమునకు వెనుకసహితముండును. వానిచే పట్టుకొఁబడి ప్రతిదియు ప్రయత్నముగాఁ దనంతటతాఁ బనిచేయుచున్నది. చిత్తముయొక్క ప్రత్యేకక్రియవల్లగాక, యట్టిచిత్తమునకు వెనుకనున్న సర్వసాధారణజ్ఞానశక్తివలన ప్రతిది పనిచేయుచున్నది. మనకు ప్రతిదానియందు దివ్యచిత్జ్ఞానముల యేకాగ్రత కనుపించిన నది వేఱె నది కాదు. దాని సత్యమేదనగా, రాశీభూతమైన యనంత యేకత్వమందు స్వేచ్ఛతో నప్రయత్నముగాఁ దనంతటదాఁ బనిచేయుటే. దివ్యసమాధిస్థితినొందిన జీవుఁడు, నిజతత్వమగు వస్తుస్థితి భిన్నత్వమందు తన సంసిద్ధి ననుసరించి పాలుగొనుచున్నాఁడు. కారణమేమన, మనమానసత్వమునకు భిన్నమైనదే సత్యము. ఈకారణమును బట్టియే, ప్రతి

నగ్రంథమందుఁ జెప్పఁబడినట్లు, యాత్మస్వాధీనమొందిన మనుజుఁడు,
సంకల్పప్రయత్నములం దేకాగ్రతతోఁ బనిలేకయే తన భావచిత్త
ములు బొంద ప్రయత్నించుచున్న జ్ఞానఫలములన ప్రయత్నముగ
నొందుచున్నాఁడు.

స్థాయినొందిన యిట్టి దివ్యస్థితినొందుటే మన మేకాగ్రత
కుద్దేశ్యము. ఏకాగ్రతకు మొదటిమెట్టు యేదనఁగా, నొకవిషయము
నకు సంబంధించినభావమందే చలనము లేకుండ, పనిచేయునలవాటు
వ్యాపకముతో నిండినమానసమునకు కలిగించవలెను. సమస్తాకర్షణ
ల నితరవ్యాపకములనవలి యీపని జరుగవలెను. అట్టి యేకాగ్రత
మన సాధారణజీవితమందు సహితము కలదు. మనస్సు నిలుపుటకు
బహిరంగవస్తుకర్మలు లేక, యంతరమున నేకాగ్రత నభ్యసించవల
సినప్పుడు కష్టతరమనిపించును. కాని యీయంతర మగు నేకాగ్రతే
జ్ఞానము న్వేషించువాఁడు పొందవలెను. తన భావములనేకముగాఁ గూ
ర్చుటే యభిప్రాయముగల మేధో మోదకుని సంకల్ప పరంపరలు
మాత్రమేయవికాదు. ప్రప్రథమమునుండదగ్గైన, నది భావతత్త్వము
గు నిఃసకడ నపేక్షించు తర్కవిధానమది కాదు. లక్షింపఁబడు విష
యము దివ్యప్రేమమైనయెడల దేవునియొక్క భావతత్త్వము ప్రేమ
యని లక్షించవలెను. మానసమెట్లు లక్షించవలెననగా, దివ్యప్రేమ
యొక్క వివిధ యావిర్భావములు సంకల్పమందేగాక, సాధకుని
హృదయ, స్థితి, దృష్టులయందు సహితము ప్రకాశింపవలెను. సం
కల్పము మొదట కలిగిన తరువాత యనుభవము రావచ్చును. అట్టి
యనుభవము మొదటకలిగి తరువాత జ్ఞానము జనింపవచ్చును. తరు
వాత పొందబడిన వస్తువులపై స్థాయినొంది, నిత్యానుభవమై, తనవ
కు ధర్మముగానో, చట్టముగానో పరిణమించునరకు హెచ్చుగా స్వీ
కరింపఁబడును.

ఇది యేకాగ్రత నొందింపఁబడిన ధ్యానవిధానమనఁబడును.
కాని యింతకన్న తీవ్రవిధానము కలదు. అది విషయముయొక్క-
భావజ్ఞానము (thought knowledge) మానసికానుభవముగాక,
భావమునకు వెలుపలిదగు వస్తుతత్త్వమొందునట్టుల, మానసమును
పూర్తిగా నేకాగ్రతయందు, భావతత్త్వముపై నిలుపుట. ఈ విధాన
మందు భావము నశించి నిలకడగాంచిన, విషయధారణయందు ప్ర
వేశించుచున్నది. లేక యంతరసమాధియందుఁ జొరఁబడుచున్నది.
ఈవిధాన మభ్యసించినయెడల, తదనంతరమున, మన మనిరోహిం
చిన స్థితిని, యధోస్థితిని వశపరుచుకొనుటకు, మన సాధారణాజ్ఞాన
ములపై దాని ప్రకాశత, శక్తి, యానందము వర్తించుటకు, క్రిందికి
రప్పింపవలెను. అట్లు కానియెడల, నంతరసమాధి యందున్న నాస్థితి
లో పలువురకున్నట్లు, మనము దానిని పొందుదుముగాని, మనము
మేల్కాంచి ప్రపంచవిషయములలోనికి దిగినపుడు, దానిని విడచిపె
ట్టుదుము. ఇట్టి స్థితి పరిపూర్ణ యోగాభిప్రాయము కాదు.

మూఁడవవిధానము కలదు. అందు మొదట నొకవస్తుధ్యాన
మందు తీవ్రముగ నేకాగ్రత నొందుటగాక, భావప్రత్యక్షమందు
తీవ్రముగా వస్తుధారణగాక, పూర్ణముగా మానసమును ప్రశాంత
పరుచుట. ఇది యనేకవిధములఁ జేయవచ్చును. మనోవ్యాపారము
నకు వైదొలగి యందుపాలుగొనక, తద్వ్యాపారముఁ దేకమగుగగా,
తుదకు వృద్ధియగుచున్న పరిపూర్ణప్రశాంత మొందువరకు, దాని
గనిపెట్టియుండుట యొకవిధము. సంకల్పముల నిరాకరించి యట్టిసం
కల్పములు కలిగినప్పుడు, మనస్సునుండి పారదరిమి, మనోకల్లోల
వ్యాపారమునకు వెనుక తప్పకయున్న ప్రశాంతస్థితిమును విడువ
కుండుట మరియొకవిధము. ఇట్టి శాంతమావిర్భవింపగా గొప్పస్థిమిత

ను మనుజునకు రాఁగలదు. దానితోపాటు సర్వవ్యాపక నిర్గుణబ్రహ్మానుభవజ్ఞానము సాధారణముగా సంభవించును. అప్పుడు సమస్తము తద్వికారముగా సమస్తమును జ్ఞానానుభవమందు బహిరంగవస్తుజన్యము గాక, దివ్యావిర్భావముయొక్క యంతర తత్త్వజ్ఞానముగా పరిణమిల్లఁ గలదు.

సాధారణముగా నిట్టి స్థితి నొకతరి పొందితిమా తీవ్రమగు నేకాగ్రతతోఁ బనిలేదు. అట్టి తీవ్రమేకాగ్రతస్థానమున సూచించుటకు, క్రింది యవయవములకు ప్రకాశమిచ్చుటకు మాత్రము భావము నుపయోగించునట్టి స్వేచ్ఛతగల చిత్తమేకాగ్రత రాఁగలదు. ఈచిత్తము స్థూలప్రాణ హృదయమానసములపై నొత్తిడికలిగించును. వానిని నిర్గుణబ్రహ్మమునుండి వెల్లడగుచున్న నీశ్వరస్వరూపములుగా, బునర్నిర్మాణము చేయుచున్నది. శీఘ్రముగానో మందముగానో యవయవపరిశుద్ధినిబట్టి చిత్తసంకల్ప మానసములయొక్క ధర్మమునకు లోఁబడుచున్నది. దివ్యజ్ఞానము మన పరిమితజ్ఞానముల వశము చేసుకొనును. ప్రాచీన వేదకాలపు సాధకులకు సంభవించినట్టుల మానుషస్థితియందే యీశ్వరస్వరూప మేర్పడును. పరిపూర్ణ యోగమునకిది మిక్కిలి శక్తియుక్తమగు శిక్ష.

యోగసంకలనము.

17 అధ్యాయము.

సన్యాసము.

మన యవయవములకు శుద్ధ్యాశాగ్రితలవలనఁ గలిగెడు శిక్ష యోగశరీరమునకుఁ గుడిచెయ్యిగాఁ జెప్పఁబడినయెడల సన్యాసము దాని యెడమచెయ్యి యనవచ్చును. ఈశిక్షవలన వస్తుస్థితి జ్ఞానప్రేమకర్మల నిజతత్త్వము మనకు స్థిరపడి, మన ధ్యానమం దేర్పడి, దానిఁ జెడఁగొట్టిన యసత్యములకు బదులుగా నీవస్తుస్థితి జ్ఞానప్రేమలఁ బొందుపరచెదము. సన్యాసమువలన నీయసత్యములఁబట్టి, పెకలించి, మన దివ్యజీవితసమరసమృద్ధినిఁ జెడఁగొట్టనియ్యకఁ దీసిపారవేయఁగలము. మన పరిపూర్ణత్వమునకు సన్యాస మత్యావశ్యక సాధనము.

ఎంతవరకీ సన్యాసముండవలెను ? దాని స్వభావమేమి ? దాని నుపయోగించుపద్ధతి యెట్టిది ? గొప్ప మతబోధకులు, గాఢ విజ్ఞానానుభవజ్ఞు లంగీకరించిన పురాతన యాచారమొకటి కలదు. సన్యాసము కేవలశిక్షయేగాక తుదిప్రయోజనమని యెంచఁబడినది. మన

ప్రాణత్యాగమే మన భూలోకవాసత్యాగమే యని చెప్పఁబడినది. ఈస్వాచ్ఛ్యమగు ఘనమైన గొప్పయాచారమునకు బహుకారణము లున్నవి. మొదటికారణ మేమనగా ప్రస్తుతపు ప్రాపంచిక జీవితము యొక్క యసంపూర్ణ స్వభావమునకు విజ్ఞానజీవితమునకుఁగల తారతమ్యము. ఈ విరుద్ధతారతమ్యము ప్రాపంచికజీవితము మిథ్యయనియు, జీవోన్మాదమనియు, వికారస్వప్నమనియు నిరాకరించుటకుఁ బ్రేరేపించినది. రెండవకారణము, జీవునకుఁ దనప్రత్యేకమూర్తికి గల తీవ్రాపేక్ష. ప్రయాసలేని స్వేచ్ఛమగు యానందసిద్ధిమయములు గల మహోన్నతస్థితిలోనికిఁ బ్రవేశించుటకు జీవుని తీవ్రమైనకోరిక. దివ్యాలింగన జనితానందమునుండి కర్మభూమియగు సేవలోనికిఁ దిగుటకై జీవునికిచ్ఛ లేదు. ఇంకను విజ్ఞానానుభవమునకు విరుద్ధములగు కారణము లనేకములు గలవు. అవి యేవనఁగాఁ గర్మకాండను విజ్ఞానభాగముతోఁ గలుపుటకుఁగల గొప్ప యనుభవసిద్ధమగు కష్టము. ఇట్టి సమ్మేళన మసంభవమని సహితము కొందఱి యభిప్రాయము. ప్రపంచముతో సంబంధము విడిచి, ప్రపంచజీవితమునకు దై దొలగియుండుటచే సంభవించు శాంతస్వతంత్రానుభవము. అన్నిటికన్న హీనమగు కారణములేనియన, శ్రమకోర్వఁజాలకుండుట, బ్రహ్మాండశక్తిచే జీవునకుఁగలుగు నిరాశ, నిరుత్సాహము. జననమరణకాలచక్రభూతమునుండి మనము ప్రత్యేకము తప్పుకొన్న నితరులవిషయమై కలిగెడు యశ్రద్ధయు స్వార్థపరత్వము మొదలగునవి.

పరిపూర్ణ యోగ సాధకునకీ కారణము లెవ్వియుఁ బనికిరావు. బలహీనత స్వార్థపరత్వము లెంత విజ్ఞానాకారము ధరించిన నతనికి వానితోఁ బనిలేదు. దివ్యబలపరాక్రమములు, దివ్యదాక్షిణ్యములు, వానికిఁ గాఁబట్టినవి. వానియందీశ్వర స్వభావమున్నది. ప్రకాశసౌం

దర్యముల కొఱకతఁడు వీనిని ధరించుచున్నాఁడు. కాలచక్రభ్రమణ మతని భయపెట్టఁజాలదు. అట్టి కాలచక్రమునకుమించి, దాని దివ్య ధర్మము దివ్యప్రయోజనము తెలుసుకొనుచున్నాఁడు. ఈశ్వరజీవితమును మానుషజీవితముతో సమన్వయించుట, మనుష్యుఁడుగా నుండి దేవునియందు నివసించుట, యీచిక్కుఁదీర్చుటే యతనిపని. భయపడి పారిపోవుటకాదు. ఆనందశాంతివిముక్తి లేకాంత నిష్క్రియలపై నాధారపడక, ప్రాపంచిక సుఖదుఃఖములచే నిర్బాధితములై భయంకరమైన యీకల్లోలమందు స్థిమితములై, జీవుని విడువనట్టి సురక్షితమగు పదవినివ్వకున్న వానితో నతనికిఁ బనిలేదు. మానుషత్వమందున్న దేవునియందతనికిఁగల దివ్యప్రేమచేఁ బ్రేరేపింపఁబడుటవలన, దివ్యాలింగనజనిత మహాసంగమతని విడువదు. ఒకవేళ నది కొంతకాలమతని విడచినట్లు కనుపించినను తదనుభవమునకుఁ దనయందలి యనధికారమును దొలగించుటకేర్పడిన పరీక్షయని వాఁడెఱుగును. బంధములఁచేఁ గట్టఁబడియున్న వాఁడితరుల బంధవిమోచనఁ జేయఁజాలఁడు. మానవసంసిద్ధి కొఱకవసరమగుటచేఁ దప్పలేకున్నఁ దన ప్రత్యేకమోక్షము నంగీకరించఁడు. స్వర్గసుఖములందతనికి యపేక్ష లేదు. నరకబాధలకు భయపడఁడు. ప్రాపంచిక విజ్ఞానజీవితములకుఁ బరస్పరవిరోధమున్నయెడల యట్టి విరోధభావము తొలంగించుటే యతనిపని. ఈరెంటికి సమరసత్వము తెచ్చుటే యతనికి ముఖ్యము. ప్రపంచము దుష్టపాలితమైనయెడల యమృతత్వాన్వేషులు దేవునికొఱకు దాని జయించుటే మిక్కిలి యావశ్యకము. జీవితమున్మాదమే యైనపక్షమున, దివ్యవ్యక్తి కనిగింపఁబడవలసినవారనేక కోట్లున్నారు. స్వప్నమే యైనయెడల మేల్కొలుపవలసినవారు పెక్కండ్రుకలరు. మిథ్యయైనయెడల భ్రమాయత్తులగు

వారికి సత్యప్రబోధ కలిగించవలెను. ప్రపంచమునుండి వైదొలగుటే ప్రపంచమునకు దారిఁజూపుటయని కొందఱందురు. అది మాకు నంగీకరింపఁబడదు. ఏలనఁగా మనకు యవతారములు ప్రామాణ్యముగా నున్నవి. ప్రపంచజీవితమును నిరాకరించుటచే మాత్రము గాక దాని నంగీకరించి పైకెత్తుటవలననే హితము దానికి సహాయమొనర్ప గలమని రుజువుచేయుచున్నవి. ఇది సర్వవ్యాపకుని యాటయనుకొన్నపక్షమున ధైర్యవిలాసములతో మన భాగమును సమ్మతించుట మంచిది. మనతోటిపాటు దివ్యచెలికానితోనాడి యానందింతము.

కాని యన్నిటిలో ప్రపంచవిషయమై మనకుఁగల భావము ప్రపంచోద్ధరణకొఱకు దేవునకు మనుష్యునకు మనమెంతవట్టుకు నుపయోగపడుదుమో యంతకాలము ప్రపంచసన్యాసమును నిరాకరించుచున్నది. ప్రపంచమనఁగా దుష్టకల్పితమనియు, జీవభ్రమమనియు మన యభిప్రాయము కాదు. ఈశ్వరునియొక్క యావిర్భావము. కాబట్టి సన్యాసము మనజీవితమునకు గమ్యస్థానము కానేరదు. ప్రపంచత్యాగము సృష్టిప్రయోజనము కాదు. మనము దేవుని యందైక్యానుభవమునకుఁ బ్రయత్నింతుము. అట్టి యైక్యానుభవములో మనుష్యునియందుఁ బరిపూర్ణమైన యైక్యానుభవ మిమిడియున్నది. ఈ రెంటిని విడఁగొట్టఁజాలము. క్రైస్తవులు దేవునికుమారుఁడు మనుష్యునికుమారుఁడని చెప్పుచున్నారు. క్రైస్తవమునకే గంభీరవిషయము లావశ్యకములే. దీనికి హిందూభావమేమనఁగా, నవనికిరణ మీ ప్రపంచమాయనో, యట్టి దివ్యనారాయణుఁడు మనుజునందు వెల్లడి కాఁబడి సంసిద్ధి నొందుచున్నాఁడు. పరిపూర్ణమనుజుఁడు నరనారాయణుఁడనఁబడును. ఆపరిపూర్ణత్వ మందుత్తమ సృష్టిరహస్యము నిరూపింపఁబడుచున్నది. కాబట్టి సన్యాసము మనకు సాధనమే కాని

ఫలితార్థము కానేరదు. అన్నిసాధనములకన్న ముఖ్యమనరాదు. మనము పొందవలసిన ఫలితార్థము మనుష్యునందీశ్వర సంసిద్ధి. అది పరోక్షము. అపరోక్ష సాధనములచేఁ బొందశక్యముకానిది. అపరోక్షసాధనములు పరోక్షసంసిద్ధి కడ్డుపడు నాటంకములఁ దొలగించుటకు సహాయపడఁగలవు. త్యాగమట్టిదే. దివ్యాత్మ సంసిద్ధికి భిన్నమై విరుద్ధములగు సమస్తముయొక్క పరిపూర్ణత్యాగము. హీనమై పరిపూర్ణముకాని సంస్థితిని వృద్ధిక్రమమున సన్యసించుట. ప్రపంచమందు మనజీవితమున కనుబంధము మనకుండరాదు. అట్టి యనుబంధముండెనా దానినిసహితము మనము సన్యసించవలెను. పూర్తిగా త్యజించవలెను.

మనసన్యాసము తప్పక మానససన్యాసమై యుండవలెను. ఇంద్రియ హృదయజనిత కామానుబంధముల విడువవలెను. భావ కర్మలయందు స్వకీయేచ్ఛను విడువవలెను. వ్యక్తిస్థానమందు నేనను నహంకృతి విడువవలెను. ఇవే హీన స్వభావమునకు మనలబంధించు మూఁడుముళ్లు. వీనిఁ ద్యజించితిమా మనల బంధించునవి మరేమి యుండవు. కాబట్టి కామానుబంధములఁ బూర్తిగాఁ ద్యజించవలెను. ప్రపంచమందేనియందు మనకనుబంధ ముండరాదు. ఐశ్వర్యముగాని బీదరికముగాని, యానందముగాని, దుఃఖముగాని, ప్రాణముగాని, మరణముగాని, గొప్పతనముగాని, కొద్దితనముగాని, ధర్మముగాని, యధర్మముగాని, స్నేహితుఁడుగాని, భార్యగాని, దేశముగాని, మన పనిగాని, విధిగాని, స్వర్గముగాని, భూమిగాని, సర్వమునందనుబంధ ముండరాదు. దీనియర్థము మనము దేనినిఁ బ్రేమించరానని కాదు. దేనియందు సంతసించరాదని కాదు. అనుబంధమనగా ప్రేమయందహంకృతి కాని ప్రేమకాదు. కామబంధము. సుఖసంతుష్టులయందు

కాంక్షకాని వస్తువులయందు దివ్యానంద సంసిద్ధికొఱకుఁ బ్రయత్నముకాదు. సర్వవ్యాపక ప్రేమ మనకుండవలెను. ప్రశాంతమైనది కాని మిక్కిలితీవ్రమైన కామముయొక్క క్షణభంగురమగు ఘోరము కాఁగూడదు. ఈశ్వరానందమందు స్థిరపడి సుఖములఁ జిక్కుకొనక వానియందు దాగియున్న, బ్రహ్మాండమందావరించి దానియందుఁ జిక్కుకొనని యానందలోకమును నిష్కామనిర్లిప్తానందము గావలెను.

దివ్యకర్మ జ్ఞానమందుఁ బరిపూర్ణతఁ గాంచవలెనన్న మనోవచనా క్రియయందు తన స్వంతయిచ్ఛను బూర్తిగా విడచిపెట్టవలెనని యిదివరకుఁ దెలుసుకొంటిమి. దివ్యజ్ఞానమునుఁ బరిపూర్ణతఁ గాంచవలెనన్న సహితము దానిని త్యజించవలెను. ఈయాత్మేచ్ఛ యనగా తన యెన్నికలకు నలవాట్లకు, భావచిత్తమనోచనల భూత వర్తమాన నిర్మాణములకుఁ దనకుఁ గాబంధింపఁబడు మానసిక యహంకార మనఁబడును. వానినన్నిటిని దనవిగా భావించుటచే వానిచుట్టు సూక్ష్మములగు (నేనను నాదను) త్రాళ్లనల్లికొని వానియందు సాలిపురుగువలె నివసించును. తనగూటిని దాటిని సాలెపురుగు విరోధించునటులఁ గలతపెట్టిన నది క్రోధించుచున్నది. ఇతరపట్టులయందు సాలిపురుగునకుఁ గ్రొత్తతోచినట్లు నూతనభావములలో నూతననిర్మాణములలో దింపిన కష్టపడుచున్నది. ఈయనుబంధమును బూర్తిగా మనస్సునుండి తొలగించవలెను. తనకుస్వభావికమైనదని ప్రబోధగాంచని మానసము చేసిని పట్టుకొనియుండునో యట్టి ప్రపంచజీవితములందు మనకు సర్వసాధారణముగానున్న పొందికను విడచుటేగాక, యెట్టి మానసనిర్మాణమందును, యెట్టిమేధోభావపద్ధతియందును, మతసూత్ర యేర్పాటులయందును, తర్కనిర్ణయమం

మను బంధింపఁబడరాదు. మనోయింద్రియములను త్రెంచుటేగాక, యాచకుని వలనుండి పారిపోవలయు, మతస్థాపకుని వలనుండి తొలగవలెను. ప్రపంచ భావబంధములనుండి వైతొలగవలెను. ఇవన్నియు మనలో నాత్మను మరుగుపరచుటకు కాచుకొనియున్నవి. మనము పైకి పోవలయు. గొప్పవిషయమునకై యల్పమును విడిచిపెట్టవలెను. అనంతము కొఱకు నంతముగలదానిని త్యజించవలెను. ఒకప్రకాశత నుండి మఱియొక ప్రకాశతకు, నొకయనుభవము తరువాత మఱియొక యనుభవమున కొక జీవస్థితినుండి మఱియొక జీవస్థితికి నీశ్వరత్వమొంది సర్వవ్యాపకత్వము వచ్చువరకు ముందుకుఁ బోవుచుండవలెను. మనకుఁ బూర్తిగానమ్మకముగల నిశ్చయములకు సహితము మనము బంధింపఁబడరాదు. ఎట్టి రూపనామములులేని నిత్యునిగొక్కరూపనామములే యవి యనఁబడుచున్నవి. తనలో విరుద్ధభావముల నిముడ్చుకొని యోచనయొక్క జ్ఞానప్రకాశతలకు జిక్కని శ్రేష్టశబ్ధమును గ్రహించ సిద్ధముగా నుండవలెను.

మనము ముఖ్యముగా నిరోధించవలసినది యహంకారము. దాని ప్రతినివాసములోనికి వేషములోనికి మనము జొరఁబడి పైకి చ్ఛిఖండించవలెను. దాని వేషము లపారములు. ప్రతిరూపాత్మ నిరోధలేశమును పట్టుకొని వ్రేలాడుచుండును. అశ్రద్ధ దాని ముఖ్యవికారము. ఆవేషము ధరించి తన్నుఁ దరుములకు నియమింపఁబడిన దివ్యచారుల నిరోధించఁగలదు. ఇచ్చట యుత్తమ జ్ఞానధర్మము మనకు సహాయపడుచున్నది. ముఖ్యవిషయమం దిట్టి భేదములతో మనకుఁ బనిలేదు. నేను నీవనుమాటలులేవు. అన్నిస్వరూపము లందొకదివ్యాత్మ సమానముగ నున్నది. వ్యష్టిసమిష్టులందు సహితము సమానముగ నున్నది. దానిని తెలిసి, వేరుపుచ్చి సేవించి, సంసిద్ధిగాంచుటే

కావలసిన పని. తనసంతుష్టి, యశ్శ్రద్ధ, భోగము, క్షేమములంతము
ఖ్యములుకావు. అహంకారదృష్టికి, నాత్మభోగయాత్రానురాగ విష
యానందమువలె పరులకుం దోచునట్టి కర్మలసహితమే కాత్మనియో
గ్య సేవాసంసిద్ధి జ్ఞానముల కవసరమైనప్పు డట్టి కర్మలం జేయవలసి
నదే. మనమంతరగురునిచే నడిపింపంబడవలెను. మనుష్యులాడుమా
టలతోం బనిలేదు. చుట్టు యావరణబలము విశేషతీవ్రముగం బని
చేయంగలదు. వెలిదృష్టికి యుత్తమునుగాం దోచెడి వేషమును మనము
సమ్మతించి యప్రయత్నముగా ధరింతుము. అంతశ్చ్యుతుని కష్టము
గా తెరవేతుము. దారిద్ర్యప్రతిజ్ఞ బూనెదము. సేవానిమము
పట్టెదము. అశ్రద్ధ, సన్యాసము, నిర్మల ఋషిభావము స్థితికి వహిం
తుము. పూర్వాచారమునుబట్టి యిట్టివేషముల వేసి చుట్టుయావర
ణకు మంచియుద్దేశ్యము కలిగింతుము. ఇదంతయు డంబము. భ్రమ.
మన మిట్టివానిని వేయవలసియుండును. అది మన సేవకు కాబట్టిన
పై వేషము కావచ్చును. కాకపోవచ్చును. బహిర్దృష్టి ప్రధానము
కాదు. అంతర్దృష్టే కావలసినది.

అహంకార విముక్తియనగా నెంతసూక్ష్మమైనదో గీతబోధ
యందు మనకుం గాన్పించును. బలయహంకారముచే, క్షత్రియ య
హంకారముచే నర్జునుండు యుద్ధమునకుం బ్రేరేపింపంబడెను. మనో
నాళ యింద్రియములు స్వాధీనపరచుకొనునట్టి యనన్యదాక్షిణ్యము
విసుకు, బలహీనతయను విరుద్ధయహంకారముచే యుద్ధమునకుం
బరాఙ్ముఖుం డాయెను. బాహుబల మొసగి జ్ఞానమును వృద్ధిచేయు
నాదివ్యదాక్షిణ్యము కానేరదు. ఈదుర్బలత్వము, సన్యాసము, ధర్మ
మను వేషము వేసుకవచ్చినవి. "నెత్తుటితోం దడుపంబడిన యీభో
గమునకన్న భిక్షమెత్తుకొనుట మేలు, భూలోకరాజ్యముకాని స్వర్గ

లోక రాజ్యముకాని నేనొల్లన"ని యర్జునుఁడు చెప్పెను. ఇట్టి మనో వృద్ధి నంగీకరింపక సన్యాసుల సంఘమునకు మఱియొకనిఁ జేర్పక పవిత్రమగు త్యాగమునకు ప్రమాణము ప్రపంచమునకివ్వక నిరాకరించిన గురువెంత తెలివిమాలినవాఁడని మనకు తోఁచును ? గురువు మఱియొక విధముగా యోచించెను. ఆగురువుమాటలచే మోసపోవువాఁడుకాఁడు. "ఇది నీలోని దుర్బలత్వము, భ్రమ, యహంకారము. ఆత్మనుజూడుము. జ్ఞానమొందుము. నీజీవుని యహంకారవర్జితునిఁ జేయుము." అని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. "పోరుము. జయింపుము. భాగ్యవంతమగు రాజ్యమనుభవింపుము." హిందూచరిత్రములందు మఱియొక యుదాహరణము కలదు. లంకాధిపుని వదనుండి తనభార్యను తెచ్చుకొనుట కొఱకు దేశమునుఁ బాడుచేయ సైన్యములఁ గూర్చుమని రామావతారమును బ్రేరేపించినది యహంకారముగాఁ గనుపించును. కాని "నాకు భార్యలేదు. శత్రువులేఁడు, కోరికలేదు. ఇవన్నియు నింద్రియభ్రమలు. బ్రహ్మజ్ఞానమునకు నేను పాటుపడెదను. రావణుఁడు జనకాత్మజ నేమిచేసిననరే" యనిచెప్పు చూ జ్ఞానవాక్యములకు పెడర్థముజేసి రాముఁ డశ్రద్ధవూనిన నదిమట్టుకు తక్కువ యహంకారమా ?

అసలు విషయము గాఢమని గీత చెప్పుచున్నది. అది జీవునకు బంధవిముక్తి తెచ్చుటే. నిష్క్రియత్వమందుఁగల బంధవిమోచనమేగాక క్రియయందుఁగల యహంకారజనిత ప్రేరేపణవిడువవలెను. వివిధ ధర్మానురక్తి విడుచుటేగాక పాపమందుఁగల యాకర్షణను కూడ త్యజించవలెను. ఏకాత్మయందు నివసించుటకు నేకాత్మయందుఁ బనిచేయుటకు నేను నాది యనుమాట విడువవలెను. సర్వవ్యాపకుఁడగు సర్వేశ్వరద్వారమునఁ బనిచేయుటకు నిరాకరించు యహం

కారమును త్యజించుటే గాక, యితరులఁ బారఁదరిమి తన ప్రత్యేక
మానసము దేహము, జీవితముల సేవించు యహంకృతిని సహి
తము త్యజించవలెను. ఆత్మయందు నివాస మనగా ననంతమందు
లీనమై నిర్గుణాత్మానందసాగరమున పరవస్తు జ్ఞానము లేక నివసించు
టకాదు. కాని యీస్వరూపములందును సర్వస్వరూపములకు వెలిని
యేకమై యాత్మగాను యాత్మయందును నివసించవలెను. ఇదే పరి
పూర్ణజ్ఞానము.

సన్న్యాసమునకు మనము చెప్పుయర్థము ప్రస్తుతార్థముకంటె
వేరని తెలియఁగలదు. ప్రస్తుతార్థ మేదియనగా నాత్మత్యాగము.
భోగపరిత్యాగము. విషయనిరాకరణము. హృదయమజ్ఞాన బంధ
మొందుటచే నాత్మత్యాగము జీవశీఘ్ర కత్యావశ్యకము. ఇంద్రియము
లు పట్టుబడి విషయాసక్తతో నిండియుండుటచే భోగత్యాగమా
వశ్యకము. మనస్సు విషయమందు లగ్నమై దానినించి లోనఁబ్రవే
శించుట కట్టి విషయమును విడువఁజాలనందున విషయనిరాకరణ
మత్యావశ్యకము. మనుజుని మానసము అజ్ఞానబంధ మొందుచున్న,
వస్తురూపములచే మోసపోకుండిన, సన్న్యాసముతోఁ బనిలేకుండును.
అప్పు డానందమార్గమున జీవుఁడు తక్కువనుండి హెచ్చునకు నానం
దమునుండి బ్రహ్మానందమునకుఁ బ్రయాణము చేయఁగలిగియుండు
ను. ప్రస్తుత మది సాధ్యముకాదు. వస్తుతత్త్వప్రాప్తికలుగుటకు
నానావస్తువులతోఁ గల బంధమును సమస్తమును లోన త్యజించవలెను.
బహిస్సన్న్యాసమంత ముఖ్యముకాదు. కాని యది సహితము కొంత
కాలముండవలెను. అనేకవిషయములందది యుండక తప్పదు. కొన్ని
వేళల నన్నిటియం దుపయోగపడును. జీవవృద్ధి యందొకసమయ
మున పూర్ణబహిస్సన్న్యాస మొక సోపానమని చెప్పవచ్చును. చివర

కీసన్న్యాస మీయాత్మత్యాగము సాధనమేకాని దాని ప్రయోజన కాలము గడచిపోవును. విషయము మనల బంధింపఁజాలనప్పుడు వస్తునిరాకరణములతోఁ బనిలేదు. ఏల యనగా జీవుఁడు విషయమును విషయముగాఁ జూడక యట్టి విషయము వెల్లడించు దివ్యానుభవ మొందఁగలఁడు. ఒక ప్రత్యేకవిషయముతో నవసరములేకయే, సమస్తవిషయములందు సమానముగా నీశ్వరానంద మొంది, భోగాపేక్ష జీవునకు లేనప్పుడు, భోగత్యాగముతో నిక పనియుండదు. జీవుఁడు వస్తువును కోరక, సర్వభూతములయందున్న యాత్మేచ్ఛకు వ్యక్తితో విధేయుఁడగునేని యాత్మత్యాగముతోఁ బనియుండదు. అప్పుడే మనము ధర్మ (Law) బద్ధులము గాక, యాత్మస్వాతంత్ర్య మొందఁగలము.

మనము పాపమని చెప్పుదానినేగాక, పుణ్యమని యనుకొను దానిని సహితము విడచిపెట్టవలెను. మనకు ప్రయోజనకారులై, సహకారులై యొకప్పుడు మనము తప్పక చేయవలసిన విషయములు కలవు. వాని పనికాఁగానే, యది సంప్రాప్తికాఁగానే, మనము ముందుకు పోవలసియున్నప్పు డవి యభ్యంతరములు విరుద్ధములగుచున్నవి. కోరఁదగిన జీవస్థితులు కలవు. కాని వానిని స్వాధీనపరుచు కొన్నతరువాత వానియందు వర్తించుట యపాయకరము. కారణమే మనగా నతీతుఁడైన దేవుని విపులరాష్ట్రములోనికి మనము నడువఁ జాలము. పూర్తిగా పరిపూర్ణమైన యీశ్వరానుభవము కాదేని యట్టి దివ్యానుభవముల సహితము పట్టుకొని విడువకుండ రాదు. సర్వమైన, యతీతమైన వస్తువుకంటె తక్కువదానియందు మనము నిలువరాదు. ఆవిధమున నిజతత్వమందు స్వాతంత్ర్యులమైతి మా దేవుని కార్యకరణ ప్రభావము సర్వము తెలుసుకొందుము.

"సర్వ పరిత్యాగ మొనరించి సర్వ మనుభవించెదవు" ఏలనఁగా, సమస్తము మనకొఱకు దాచఁబడి తిరిగి యివ్వఁబడును. కాని యత్యాశ్చర్యమగు మార్పుపొందింపఁబడి యివ్వఁబడును. కాని యెవ్వఁడు పవిత్రమై యనంతమై, సర్వకాలమందు నశించని విచిత్రాద్భుతమై యుండునో యట్టివానియొక్క సంపూర్ణ శ్రేష్ఠత్వ సౌందర్య తేజానందములుగా మార్చఁబడి యివ్వఁబడును.

యోగసంకలనము.

18 అధ్యాయము.

జ్ఞానసిక్షాసమ్మేళనము.

వెనుకటి యధ్యాయమున సన్యాసమును గురించి సాధారణ ముగాఁ జెప్పితిమి. అట్టే లోఁగడ యేకాగ్రతను గురించిమాట్లాడియుంటిమి. ఏమి చెప్పఁబడెనో యది కర్మ భక్తి జ్ఞానమార్గములకు పనికి వచ్చును. ఈమూఁడింటికి యేకాగ్రత సన్యాసము లావశ్యకములు. వానిని నుపయోగించు విధానము భేదించవచ్చును. కాని యేకాగ్రతసన్యాసములద్విగుణశక్తి జ్ఞానమార్గమందు మనవృద్ధి కెట్లుతోడ్పడునో, విపులముగాఁ జర్చింతము. ముఖ్యముగా నీమార్గము స్థూల స్థితిలోనికి జీవుఁడు దిగుటకు సాధనమైన యామహాసోపానపంక్తిని తిరుగ నారోహించుటె.

జ్ఞానమునకు ముఖ్యాభిప్రాయ మాత్మయను మన నిజమైన స్వకీయస్థితిని, తిరిగి కనిపెట్టుట. ఈయభిప్రాయము మన యిప్పటి స్థితి మన స్వకీయ స్థితి కాదని ముందొప్పుకొనుమను చున్నది. ఈబ్రహ్మాండ మనగా నేమో యనేకు లనేకవిధములఁ జెప్పిరి. వానిని

మనము నిరాకరించితిమి. శక్తిచే సృజింపఁబడిన జడాకారమగు మిథ్య యని మన మొప్పుకొనలేదు. మనోకల్పితమగు యసత్యమని కాని, శూన్యమే వెనకగల స్పర్శభావ సముదాయమనిగాని మన మొప్పుకొనలేదు. ఆత్మను సత్యముగా మన మంగీకరించితిమి. ఆత్మయొక్క సత్యమే బ్రహ్మాండమనియు, జడమగుశక్తి నిర్మాణముగాక, యాత్మశక్తియొక్క సత్యత్వమనియు నంగీకరించితిమి. అయినప్పటికి బ్రహ్మాండము మిథ్యగాక సత్యమైనను వ్యష్టిజీవునియొక్క మిథ్యగాక సర్వవ్యాపకమగు దివ్యమగు సత్యమైన నిచ్చట మనస్థితి యజ్ఞానస్థితియైయున్నది. మనస్వరూపముయొక్క నిజతత్త్వము కాదు. మన నిజతత్త్వమును సరిగా గ్రహింపవలెను. మనము కానిదానిని మన మని తలచుచున్నాము. మనచుట్టు యున్నవానితో నిజమైన సంబంధము పెట్టుకొనలేదు. బ్రహ్మాండముగాని, మనముగాని, నిజముగా నేమైయుంటిమో మనకుఁ దెలియదు. సృష్టిజెందుచున్న నేనను నహంకారమున కనుగుణ్యముగా జీవస్వభావములు తనలో తా మేర్పగుచుకొన్న తాత్కాలికమగు యసత్యముచే నిర్మింపఁబడిన యసంపూర్తిభావము మనకు కలదు. ఈ యసత్యభ్రమ బహిరావరణ సంబంధములందు సంతజీవితమందును సంభవించు దుఃఖములకు కల్లోలములకు, పతనములకు బీజమగుచున్నది. మన ప్రత్యేకజీవితము మనసంఘజీవితము మనలో మనస్సహారము మనతోటి జీవులతో వ్యవహారము, యసత్యభ్రమమీద నేర్పడినవి. కాబట్టి వాని పద్ధతులు, చట్టములు యసత్యభ్రమలే. ఈ సర్వవిషయిక ప్రమాదమందు వృద్ధియగుచున్న సత్యము తా వెల్లడగుటకు సదా ప్రయత్నించుచున్నను, వానిపద్ధతులు చట్టములు యసత్యభ్రమ కాకపోలేదు. కాబట్టి జానికి జీవితము యొక్క యనుభవజ్ఞానముగాక, పూర్ణమైన

యాత్మజ్ఞాన స్వభావజ్ఞాన (knowledge of soul and nature) ములు ముఖ్యముగా నుండవలెను. దానిపై జీవితముయొక్క నిజానుభవ మేర్పడుచున్నది.

ఈప్రమాదమసత్యమగు నేకీభావమువలన సంభవించుచున్నది. భిన్నభిన్నముగా కనుపించు శరీరముల స్వభావము తన జడసంఘాత మందు నిర్మించినది. భౌతికస్వభావమందావిర్భవించిన జీవుఁడీ శరీరమునుధరించి యందునివసించి దాని స్వాధీనపర్చుకొని యుపయోగించుచున్నాఁడు. జీవుఁడు తన్నుమరచి యీభౌతికబంధ మొక్కదానినే యనుభవించుచు, "యీశరీరము నేనని చెప్పుచున్నాఁడు." తాను శరీరమే యనుకొనుచున్నాఁడు. శరీరముతో సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచున్నాఁడు. శరీరముతో పుట్టుచున్నాఁడు. శరీరముతో మాయమగుచున్నాఁడు. తనయాత్మస్థితి యట్టిదేయని తలచుచున్నాఁడు. అట్లే స్వభావము తన సర్వవ్యాపక ప్రాణసంఘాతమందు ప్రత్యేకముగా కనుపించు ప్రాణప్రవాహముల నిర్మించినది. అవి ప్రతిశరీరమందును దానిచుట్టును సుడివలె నేర్పడుచున్నవి. ప్రాణస్వభావమందావిర్భవించిన జీవుఁడు యాప్రవాహమును పట్టుకొని, దానిచే పట్టుబడి, సుడివడుచున్న యా చిన్నప్రాణకోణమందు తత్కాలమునకు బంధింపఁబడుచున్నాఁడు. జీవుఁడు తన్నుమరచి యీ ప్రాణమే నేననుచున్నాఁడు. తాను ప్రాణమేయని తలచుచున్నాఁడు. దానికోరికలు కాంక్షలతోఁ దాను కోరుచున్నాఁడు. దానిసుఖములతో నానందించును. దానిదుఃఖములకు దుఃఖపడును. దానిచలనములతోఁ దానునడచుచున్నాఁడు. ఇంకశరీరవ్యక్తియేముఖ్యముగా నున్నయడల, తనస్వకీయస్థితిని యీసుడితో నేకీభావమొందించి సుడిచేఁ జుట్టబడిన "శరీరము నశించుటచేత యీసుడి విడిపోవుచుండు,

తాను సహితము నశించెదనని” తలచుచున్నాఁడు. కోణము సేర్చిరిచిన ప్రాణప్రవాహమును (cufrent) తెలుసుకొన్నయెడల “తానా ప్రవాహమనుకొని” నేనీ ప్రాణప్రవాహమే యీశరీరమును వశపరుచుకొంటిని. దీనినివదలి యితరదేహములఁ బొందెదను. నేను యెడతెగని జననమరణముల చక్రమందుఁ దిరుగుచున్న నిత్యమగు ప్రాణమని” తలచుచున్నాఁడు.

అట్లే స్వభావము తన మానసిక సంఘాతమందు సర్వవ్యాపకమానసమందేర్పడి ప్రత్యేకముగాఁ గనిపించు మనోమయకార్యస్థానములు (Dynamos) నిర్మించుచున్నది. ఇవి మానసశక్తివ్యాపారముల జననవృద్ధివినాశములకు స్థానములు. ఇవి మానసిక తంతివార్తాపట్టమునకు కార్యాలయములనవచ్చును. వానియందు వార్తలుపుట్టుచున్నవి. వ్రాయబడుచున్నవి. పంపఁబడుచున్నవి. పట్టఁబడుచున్నవి. రద్దుచేయఁబడుచున్నవి. ఈవార్తలు, యీవ్యాపారములు, పలువిధములు, ఇంద్రియజన్యములు, హృదయజన్యములు, మానసికములు, స్వభావజన్యములు, వీటినన్నిటిని మానసిక స్వభావమందావిర్భవించిన జీవుఁడంగీకరించి ప్రపంచముతోఁ దన వ్యవహారములకు వినియోగించుచున్నాఁడు. వాని యాందోళనముల స్వీకరించి వాని ఫలముల ననుభవించుటకు తాను బహిర్గతుఁడయ్యెనేమో నన్నట్లు కాన్పించును. స్వభావము తాను నిర్మించిన స్థూలదేహములందు మహిమగల యీకార్యస్థానముల మూలమును నిమిడ్చినది. తన కార్యాలయములకా దేహములస్థానముగాఁ జేయుచున్నది. మానసస్థూలములను నాళసముదాయముచే కలుపుచున్నది. ఈ నాళసముదాయము ప్రాణప్రవాహములతో నిండియున్నది. దాని మూలకమున మానసమునకు స్థూలప్రపంచవ్యక్తియుఁ గోరినంతమట్టుకు ప్రాణ

ప్రపంచవ్యక్తియుఁ గలుగుచున్నది. అట్లుగాకున్న మొదట ముఖ్యముగా మనస్సునకు మానసిక ప్రపంచవ్యక్తియే కలిగియుండెడిది. స్థూలమపరోక్షముగా నూహ్యమైయుండెడిది. ప్రస్తుతము దాని లక్ష్యమంతయు దేహముపైన స్థూలప్రపంచమందున స్థిరపడియున్నది. ఇతరస్థితులవ్యక్తి దానికి యీమనస్సాత్రి మపరోక్షముగా కలదు. ఈమానసికశక్తి యంత్రముతో ననగా కార్యాలయముతో జీవుఁడైక్యమొంది "ఈమనస్సు తానని" చెప్పుచున్నాఁడు. మనస్సు దేహమందిమిడి యుండుటచేత "జీవించియున్న శరీరమందు మనస్సు తానని యనుకొనుచున్నాఁడు. సాధారణముగా "జీవించినట్టియు యోచించునట్టి శరీరము తానను" చున్నాఁడు. శరీర మొందిన భావ రాగస్పర్శములతోఁ దానేకీభావ మొంది శరీరమునశించగా నీనమస్తము నశించుటచే తానుకూడ నశించునని యనుకొనుచున్నాఁడు. మానసికపురుషత్వము (mental persionality) యొక్క నిలకడగు ప్రవాహవ్యక్తి జీవునకు కలిగినప్పుడొక పర్యాయమో యనేక పర్యాయములో శరీర మొంది స్థూలజీవితమునుండి మనోమయలోకములకు వచ్చుచుఁ బోవుచుండెడి మానసికజీవుఁడు తానని యనుకొనుచున్నాఁడు. కొన్నివేళల దేహమందును, కొన్నివేళల మనోమయలోకములయందును, సుఖదుఃఖముల ననుభవించెడి యీమానసిక భూతముయొక్క నిలకడ తన నిత్యమగుస్థితియని భావించుచున్నాఁడు. మనస్సు తేజోజ్ఞానమయమైన తత్వము కాబట్టి యదియెంత యసంపూర్తిగా నుండినను తనకుపైనున్న దానిని కొంతవఱకును గ్రహించఁగలదు. శూన్యమో లేక యనంతస్థితియోయగు తనకుపైగానున్న స్థితిలోనికి యీమానసికభూతము నసించి చేరుటకు వీలు కలదని తెలుసుకొనుచున్నది. "మానసిక జీవుఁడగునే నచ్చట

నశించెదనని" చెప్పును. అట్టి నాశనమును, జూచి దేహధారియగు మానసముయొక్క ప్రస్తుతవిలాసమందు తనకున్న యనుబంధ వైరాగ్యములననుసరించి కాంక్షించిన కాక్షించును. లేక భయపడిన భయపడును.

ఇవంతయు సత్యాసత్యములకిలగలవు. మనోప్రాణ స్థూలము లున్నవి. మనోమయ ప్రాణమయ, యన్నమయ వ్యష్టి, స్వభావమందున్నది. కాని వీనితో జీవుఁడేకీభావమొందుటే యసత్యమగు నేకీభావము. మనోప్రాణస్థూలములు లోకయుక్తమును మనవే యనుచున్నారు. బ్రహ్మాండరూపమున తనస్థితియొక్క యాకారమును వెల్లడించుటకు జీవప్రకృతుల పరస్పర సమ్మేళనముచే, నిజాత్మ నిర్మించినవే యీ తత్త్వములు. వ్యష్టిమానసము, వ్యష్టిప్రాణము, వ్యష్టిశరీరము లీతత్త్వముల విలాసములు. ఈవిలాసచర్య నిజాత్మ తనసమిష్టిని వెల్లడించుటకు సాధనముగా జీవస్వభావ వాణిజ్యమందు స్థాపించినది. ఈసమిష్టి నిజాత్మకు సదా నైజమైయుండును. సదాయానియందు నీసు నైజమైయుండును. మనమీశ్వరుని సమిష్టిలో స్థానముగలగనుక వ్యష్టిమనస్సు, వ్యష్టిప్రాణము, వ్యష్టిదేహము, మనయొక్క రూపములేయగును. మన నిజతత్త్వమా యీశ్వరుఁడేగనుక సమిష్టిమనస్సు, సమిష్టిప్రాణము, సమిష్టిదేహము, మనయాత్మయొక్క రూపములేయగును. కాని యాత్మసమిష్టివ్యష్టి మనోప్రాణదేహములకన్న యెక్కువైనది. మనము వీనితో నేకీభావమొంది మనకు హద్దుల నియమించుకొంటిమా, మనజ్ఞాన మసత్యచోదితమగును. మనయాత్మ స్థిత్యనుభవ నిర్ణయమేగాక మన బ్రహ్మాండ స్థిత్యనుభవవ్యష్టి నిర్ణయము వ్యష్టి వ్యాపారానుభవ నిర్ణయము సహితా మసత్యమొనరింతుము.

ఆత్మ నిత్యమగు కేవలపురుషుఁడు. స్వచ్ఛమగుస్థితి. సమస్తవస్తుసముదాయము దాని యావిర్భావములే. ఇట్టి జ్ఞానముతో మనము ప్రారంభించవలెను. ఈజ్ఞానమును మన యనుభవములోనికిఁ దెచ్చుకొని ప్రత్యేకజీవుని యంతర్బహిర్జీవితమునకుఁ బునాదిచేసుకొనవలెను. జ్ఞానయోగమీ ముఖ్యతత్త్వముతోఁ బ్రారంభించి యంగీకారనిరాకరణ శిక్షావిధానముల రెంటిని నియమించినది. ఈవిధానముల నభ్యసించిన యసత్యములగు నేకీభావములఁ బారఁదోలి నిజమగు యాత్మజ్ఞానములోఁ బ్రవేశింతుము. నిరాకరణ విధానమేదనగా—"నేను శరీరముకాదని" సదా చెప్పుటే. దీనివలన (దేహమే నేనను) "మిథ్యాభావము మొదలంటఁ దీసివేయఁబడును. ఇట్టి జ్ఞానమందేకాగ్రతనొంది జీవునకు స్థూలమునందుకల బంధము తెగిన, శరీరవ్యక్తి పోవుచున్నది. తరువాత "నేను ప్రాణముకాదనుచున్నాము". ఇట్టి జ్ఞానమందేకాగ్రతనొంది ప్రాణవ్యాపారముల కోరికలవిడచిన ప్రాణవ్యక్తి పోవుచున్నది. చివరకు "నేను మనస్సు కాదనుచున్నాము" ఇట్టి జ్ఞానమందేకాగ్రతనొందిన, మానసికవ్యాపారముల త్యజించిన మనోమయవ్యక్తి పోవుచున్నది. ఈవిధమున మనకును మనతో నేకీభావమొందించిన వస్తువులకును మధ్య గొప్పవ్యవస్థ సదా నిర్మించితిమా, వాని ముసుకులు క్రమముగా జారి పడిపోవును. మన యనుభవమందాత్మ తోచఁ బ్రారంభించును. దానినిగురించి యప్పుడు "అనంతనిర్మలానందమగు నదినేనని" చెప్పుదుము. మనభావస్థితుల దానిపై నేకాగ్రతనొందించిన మనమది యగుదుము. తుదకు వ్యష్టిస్థితిని బ్రహ్మాండమును త్యజించు సామర్థ్యము కలవారమగుదుము. రెండవదియగు నంగీకారవిధానము రాజయోగమునకుఁ జెందినది. అది బ్రహ్మముయొక్క భావమందేకాగ్రతనొంది, యితరభావముల

సన్నిటిని రానివ్వకుండుట. అప్పుడే మానసికశక్తియంత్రము మన బహిరంతర స్థితులందుఁ బనిచేయుట మానును. మనస్సు పనిచేయునప్పుడు ప్రాణస్థూలపిలాసము నిర్వికల్పసమాధియందు స్థిమితమొందును. ఇది యనిర్వచనీయమగు గాఢసమాధి. దీనియందు మనము పరిపూర్ణస్థితి నొందెదము.

ఈశిక్ష ప్రత్యేకమగు నంతరవ్యాపారము. ప్రపంచమును భానమందు నిరాకరించుటచేతను ప్రత్యక్షమందు జీవునికళ్లు మూయుటచేతను దీనివలనఁ బ్రపంచము తొలగింపఁబడుచున్నది. వ్యష్టిజీవుఁడు కళ్లుమూసుకొని దానికై చూడకున్నను, బ్రహ్మాండము దేవునియందు సత్యమైయున్నది. బ్రహ్మాండమందాత్మ యసత్యముగాక సత్యముగా నున్నది. మనము నిరాకరించిన సర్వము నామోదించుచున్నది. అన్నిటియందాధిక్యత వహించియున్నది. అది సమష్టియందున్న వ్యష్టిజీవుని సత్యమై యావరించుటేగాక తానతీతమగుటచే బ్రహ్మాండమునుసహితము మానసించుచున్నది. సమాధినుండి వెలుపలకు వచ్చినప్పుడెల్ల మనచుట్టు మనకగాన్పించు యెడతెగని యీబ్రహ్మాండమందున్న యసంతాత్మను మన మేమిచేయవలెను? ఆస్తికమగు జ్ఞానయోగమార్గమీచిక్కు తీర్చినది. బ్రహ్మాండమును జూచుచున్న జీవునకు శిక్షావిధానమిచ్చినది. దేనియందు సమస్తరూపములుకలవో, యేది సమస్తరూపములందున్నదో, దేనివలన సమస్తరూపములు చేయఁబడుచున్నవో యట్టి యాకాశస్వరూపముగా నీయుత్తమ సర్వనిర్మాణ, సర్వవ్యాపకాత్మను భావింపనగుచున్నది. అట్టి యాకాశమందు, బ్రహ్మాండమనో ప్రాణములు వస్తువుల శ్వాసలై చెరించి యందిరూపముల నిర్మించుచున్నవి. కాని అవి నిర్మించునది నామరూపములుమాత్రమే, సత్యములుకావు. మనకు కను

పించుకుండ యొక్క యాకారము పృథ్వియొక్క యాకారమే. తిరిగి పృథ్విలోనికి జేయుచున్నది. ఈపృథ్వియో? ఇదిసహితము యొక రూపమె. బ్రహ్మాండక ప్రాణములోనికిఁ జేరు రూపము. బ్రహ్మాండక ప్రాణము శబ్దచలనశూన్యమగు యాకాశములో స్థిమితముండవలసిన యొక చలనమే. ఇట్లు జ్ఞానమందే కాగ్రితోనొంది యాకారముల మార్పుల నిరాకరించి, బ్రహ్మమగు నాయాకాశమందు నామరూపములయొక్క భ్రమగా సర్వమును గాంతుము. అప్పుడు సర్వము యసత్యముగా దోచును. బ్రహ్మాండ మసత్యముకాగా దాని యాధిక్యత యసత్యమగును. అప్పుడు మన మానసమునస్యముకాగా బ్రహ్మాండముయొక్క నామరూపముల నారోపించిన యాత్మసృష్టికరు మిగులును. అందుచే వ్యష్టియాత్మను యనంతాత్మలోనికి యాకర్షించుట న్యాయమని తోచును.

అప్పటికియాత్మ తనయచ్యుతమగు యాధిక్యత, యఖండమగు దివ్యాక్రమణము, సమిష్టివ్యష్టి వస్త్వావిర్భావమగు యనంత వైచిత్ర్యము కలిగియుండును. ఈమోనము మనముగ్రహించి వైదొలగినను యాత్మకుగాని బ్రహ్మాండమునకుగాని యీమహాస్తోత్రము మార్పుకలుగదు. మన యంగీకార నిరాకరణములనుండి వానిచే నబాధితమై శ్రేష్ఠతరమై నిత్యమై యుండునదేదియో దానిసహిత మనమేల తెలిసికొనకూడదు? ఇందుసహితము ముఖ్యమగు సత్యము పనిచేయుచుండవలెను. పరిపూర్ణజ్ఞానము మనము దానినిగూర్చి యనుభవించమనుచున్నది. అట్లుగాదేని బ్రహ్మాండమునందున్న యీశ్వరుఁడుగాక, మనజ్ఞానమే మిథ్యాభ్రమలని గుణించుచున్నది. కాబట్టి యటుల నప్రతిహతముగా స్థిరమైయుండెడి దానిని సహితము లక్ష్యించి, చూచి యనుభవించవలెను. ఎవనియాజ్ఞచే బ్రహ్మాండము

నడిపింపఁబడుచున్నదో, యెవనియిచ్ఛ ప్రపంచవైచిత్ర్యకార్యముల వశముచేసికొని యనంతములగు సృష్టిప్రళయముల నియమించుచు నున్నదో, యట్టి బ్రహ్మాండమునకు నియంత, స్వభావమునకు ప్రభువగు పరమాత్మ జీవునికన్న యాత్మ వేఱుకాదని మన మెఱుగవలెను. యెవరు సమస్తమునకు జీవుఁడు, సమస్తమునకు స్వభావము కూడ నగుచున్నాఁడో, యేకకాలమున నవఁడు పురుషప్రకృతులగుచున్నాఁడో, సమస్తవస్తురూపముండగా తాను వెల్లడగుటకు సమస్తాకారములగుటకు కూడ యెవనికి శక్తికలదో, యట్టియేకస్థితి యాత్మయని మనము తిరిగి లక్ష్యించిచూచి యనుభవించి తెలుసుకొనవలెను. అట్లుకాదేని ఆత్మవెలిబెట్టని దానిని మనము వెలిబెట్టుదుము. మన స్వకీయేచ్ఛానుగుణ్యముగ జ్ఞానము నెన్నుకొందుము.

ప్రాచీనయౌగికజ్ఞానమార్గము వస్త్వైక్యతను, యేకస్థితియొక్క యీ వివిధస్వరూపములపై లక్ష్యించుటను వప్పుకొనును. కాని యది భేదము వంశక్రమము కల్పించినది. ఈ సమస్తవస్తురూపములగుచున్న యాత్మవిరాట్ (బ్రహ్మాండజీవుఁడు). ఆసమస్తరూపముల సృజించు నాత్మహిరణ్యగర్భుఁడు (ప్రకాశించు జీవుఁడు లేక సృష్టిద్వారమున కనుపించు జీవుఁడు). తనలో నిర్మింపఁబడి యీసమస్తమును తనలో నిముడ్చుకొనియున్న యాత్మప్రాజ్ఞుఁడు వ్యక్తిగల కారణము లేక మొదట నిర్ణయించుజీవుఁడు). ఈసమస్తమునకు వెలియై యీయసత్యమును జరుగనిచ్చుచు దీనితో నెట్టిసంబంధములేని పరిపూర్ణముండును. లోనికి మనము ప్రవేశించి యీబ్రహ్మాండముతో నిక నెట్టిసంబంధముల నుంచుకొనరాదు. జ్ఞానమనగా యంత్యజ్ఞానమెగనుక యీయల్పానుభవములు మనల విడువలెను. లేదా యానిర్గుణమందే యవినశించవలెను. స్పష్టముగా నివన్నియు నను

భవముకొఱకు మనస్సుచే నిర్మింపఁబడిన భేదములు. వానితో పని కలదు. కాని చివరకు నుండు ప్రయోజనములు కావు. మనదృష్టి బ్రహ్మాండైక్యముపై నున్నది. బ్రహ్మాండాత్మ విరాట్టుకన్న వేరు కాదు. విరాట్టు హిరణ్యగర్భుఁడే. హిరణ్యగర్భుఁడు ప్రాజ్ఞునికన్న వేరుకాదు. ప్రాజ్ఞుఁడు నిర్గుణబ్రహ్మకన్న వేరుకాదు. అది సమస్త యావిర్భావములనొందిన స్వాయంభువు. ఈవ్యష్టిస్థితిరూపమున పరిణమించు ప్రభునికన్న మఱి వేరుకాదు. ఆప్రభువు మనము చూచునట్టి యనుభవించునట్టి యీసమస్తమెవఁడయ్యెనో యాయద్వితీయ బ్రహ్మమే. ఆత్మతోను దానియావిర్భావములగు సర్వముతో నైక్యానుభవము కలుగుటకు మన మట్టి యాత్మప్రభువు బ్రహ్మమును తెలుసుకొనవలెను. అట్టి యైక్యమందు, మనముండవలెను. జ్ఞానము వలన నైక్యమురావలె నని కోరుచున్నాము. భేదములకల్పించు జ్ఞాన మసంపూర్ణజ్ఞానమనఁబడును. అట్టి జ్ఞానము కొన్నివిషయములకు పనికివచ్చును కాని యైక్యమును దెచ్చుజ్ఞానమే సరియైన జ్ఞానమనిపించుకొనును.

కాబట్టి మనపూర్ణయోగ మీవివిధరీతుల నేకాగ్రతఁ బరిగ్రహించును. కాని వాని పరస్పరవిరోధమును బాపునట్టి సమ్మేళసమొనరించి కలిపి, సమరసత్వము దెచ్చును. ప్రత్యేక మతీయుఁడై యుండువానివలె నిశ్శబ్దాత్మ యనిర్వచనీయము నిర్గుణత్వముకొఱకు ప్రభువును సమస్తమును నిరాకరించుపిఖ మాత్రమే తెలుసుకొనక, ప్రత్యేకముగా యాస్తికునివలె యీశ్వరుని కొఱకును, ప్రత్యేకముగా యద్వైతునివలె సమస్తమందును నివసించక, పరిపూర్ణజ్ఞాన సంపాదకుఁడు, తన భావాభ్యాసానుభవములం దొకమతేవట్టమును వేదాంతసూత్రములనకు లోఁబడఁడు. స్థితియొక్క నిజతత్త్వమును

పూర్తిగాఁ దెలిసికొన ప్రయత్నించును. ప్రాచీనశిక్షల యతఁడు నిరాకరించఁడు. వానియందు సత్యము కలదు. కాని తనప్రయోజనమున కనుగుణ్యముగా వానికి నూతనభావము కలిగించును.

మన యుత్తమాత్మను పరులయందున్న యాత్మకన్న నెక్కువైనదానిగా సృష్టికి యీశ్వరునిగా సమస్తముగాఁ దెలిసికొనుట జ్ఞానమునకు ముఖ్యాభిప్రాయమని మన మెఱుఁగవలెను. తన స్వకీయమగు మహోన్నత తత్త్వము నెఱుఁగుట, తనకల్లోలములయనైక్యభావముల నణచేయుట, క్రమమైన స్వచ్ఛతయే కారణని నొందుట, మూలకారణమందు బ్రవేశించుట, మానవునకుఁగల యుద్రేకములు. కాని యట్లుమన మేల యొనర్చుచుంటి మనఁగా మూలమునందుఁ బ్రవేశించి కనుపించకుండుటకు కాదు. మన సమస్తస్థితి యీయంతరాజ్యభాగము లన్నియు వాని నిజమూలమును తెలుసుకొని మన మహోన్నతాత్మయందు నివసించుటకు, మనమహోన్నత యాత్మకొఱకు నివసించుటకు. మానసమునుగుండా దిగునప్పుడు యనైక్యకీభావములేక శుద్ధికాబడిన మనకు మహోన్నతాత్మద్వారమునవచ్చు సూత్రమునుతప్పవినా వేఱుచట్టమునకు విధేయులముకాకుండుటకు. ఇది మనము నరిగఁజేసితిమా యీయుత్తమాత్మను కనిపెట్టుటలో సమస్తమందేకాత్మను మనస్వభావముయొక్కయు సమస్తస్వభావముయొక్కయు నేకప్రభువును, బ్రహ్మాండమునకు సమస్తమేదో యట్టి మనము సమస్తమును కని తెలుసుకొందుము. కారణ మేమనఁగా మనలో దేనిని చూచుచున్నామో దానినే సర్వమందు చూడవలెను. ఇదే యతని యైక్యతయొక్క తత్త్వము. మనస్వకీయమగు నిజతత్త్వమును కనిపెట్టి క్రమముగా నుపయోగించుటవలన మనవ్యష్టికిని బ్రహ్మాండమునకుగల యడ్డు తొలగిపోవును. మనలోఁ దెలుసుకొనఁబడిన నిజ

తత్వము సమిష్టితత్వమును మనకుఁ బ్రబోధించక మానదు. అదే మనయాత్మ. వేదాంతమందుఁ జెప్పబడిన "సోహం" నేనే యతఁడన్నది. మనలో గ్రహించితిమా మనచుట్టు యావరణమును పరికించుటలో జ్ఞానమేయగు "తత్వమసి" యది నేనేయనుభావము కలుగును. ఈఘనమైన యైక్యమును నిరాఘాటముగా నొందుట కెట్టి శిక్ష నొందవలెనో చూచుకొనవలెను.

యోగసంకలనము.

19 అధ్యాయము.

దేహబంధవిమోచనము.

మనకుఁ గనుపించునది సత్యము కాదని యాత్మయనఁగా దేహము ప్రాణము మనస్సు కాదని యిదివఱకు పాఠములలో మనము స్థిరపరచిన తరువాత జ్ఞానమార్గమందు మన మొదటి సోపానమేమనఁగా నాత్మకు మనస్సునకుఁ గల నిజసంబంధము కలుగుటకు యీ మనస్సునకును దేహ ప్రాణములకును నిజసంబంధము కుదుర్చుటే. మన కిది వరకు పరిచితముగల యొక ప్రక్రియవలన దీనిని సులభముగాఁ జేయవచ్చును. కర్మయోగమున నాప్రక్రియ మిక్కిలి యుపయోగించినది. అది ప్రకృతిపురుషులకు నంతరాయము నెక్కువ జేయుటే. తెలుసుకొనునట్టియు విధించునట్టియు పురుషుఁడు తన కార్యనిర్వాహకజ్ఞానశక్తి కార్యములయందు తగులుకొని యున్నాఁడు. తన స్థూలకార్యరమగు దేహమును తానని భ్రమపడుచున్నాఁడు. తెలుసుకొనునట్టియు, విధించునట్టియు, జీవుఁడు తానే యనుమాట మరచిపోవుచున్నాఁడు. జీవమానసములు దేహధర్మములకు లోఁబడవలెనని తల

చుచున్నాఁడు. స్థూలరూపముకన్నఁదా వేరనుమాట మరచును. జడముకన్న మనస్సుగొప్ప దనుమాట మరచును. మనోస్థితినిపైకెత్తఁ గలశక్తియగు తాను మనస్సు కన్న యెక్కువ యన్నమాట మరచును. తాను యధికారియనియు నతీతుఁడనియుఁ దనకార్యములలోఁ దాను చిక్కుకొనరాదనియు, నతీతుఁడు తనలో సగుణరూపముగా నుండు రూపమందు బంధింపఁబడినాఁడని తలచుఁడు. ఇట్టిస్మృతివిహీనత పోవలెనన్నఁ బురుషుఁడు తన నిజస్వభావమును జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను. శరీరము తా నొనర్చిన కార్యము నని ప్రకృతికార్యమే నని జ్ఞాపకముంచుకొనవలెను.

"ఇది ప్రకృతి నిర్మాణమనియు నిది నీవుగాని నేనుగాని కాదనియు వైదొలగమనియు" మనస్సునకు మనము చెప్పవలెను. మనము ప్రయత్నించినయెడల మనస్సునకిట్టివి లక్షణశక్తి కలదనియు, భావమందేగాక స్థూలప్రాణవ్యాపారమందు సహితము దేహమునకన్న వెలియైయుండగలదనియు మనము గ్రహింతుము. ఈమానసిక విలక్షణత్వము స్థూలవిషయములం దశ్రద్ధవహించుటచే వృద్ధి చేయవలెను. దాని జాగ్రన్నిద్రలు దానిక్రియాస్థిమితములు దాని యారోగ్యా నారోగ్యములు దాని యుత్సాహా నిరుత్సాహములు దాని సౌఖ్యాసౌఖ్యములది విషయార్థములనుసరించి ముఖ్యముగా మనము జాగ్రత్తపుచ్చుకొనరాదు. దీనియర్థము దేహమును మంచి స్థితిలో నుంచరాదనికాదు మనము కౄరవైరాగ్యమునఁబడరాదు. ఈస్థూలమును పూర్తిగా నశ్రద్ధచేయరాదు. కాని యాకలి దప్పికలు యసౌఖ్య మనారోగ్యములు మనస్సునకుఁ దట్టరాదు. అన్నమయ ప్రాణమయ పురుషునకు ముఖ్యమగు దేహవిషయములు పరిగణింపరాదు. యొకవేళ లెక్కలోనికి తెచ్చినను వీనిని సాధనరూప

మన రెండవపక్షమునందుఁ జేరినవానిగా నెంచవలసినదే. ఈసాధన సంపత్తిని యావశ్యకతకిందికి రానివ్వకూడదు. భుజించుపదార్థముల నియమించుట కొన్నిసమయములయం దుపయోగపడినను మనము తినుపదార్థానుసారముగా మనో నిర్మలతయుండుననుకొనరాదు. మనోప్రాణములకు నాహారము కావలెననుమాట విడచి యట్టిభావము స్వభావసిద్ధమగు చిరకాలాచరణవలనఁ గలిగినదని తెలుసుకొనవలెను. నిజముగా నభ్యాసక్రమమును నాహారమును మనోప్రాణశక్తులకు హానిలేకుండ తగ్గించవచ్చును. జాగ్రత్తతో వృద్ధిచేసి వానికి విశేషశక్తిని తేవచ్చును. స్థూలయాహారములకన్న మానసప్రాణవాహినులతో వానికి నెక్కువ సంబంధముగలుగుటచే నిట్టి విశేషశక్తులు కలుగును. ఈయాత్మశిక్ష యాత్మ పరిపూర్ణయోగమందు ముఖ్యముగా నిజ్ఞాన యోగమందు కాదు. ప్రస్తుతకార్య మేమనగా మనస్సును స్థూలవిషయములయం దనుబంధము వానిపై యాధారపడియుండుట విడువవలెను. ఇట్టి శిక్షనుబొందిన మనస్సు క్రమముగా స్థూలముతోఁ బురుషునకు గల సంబంధమును దెలుసుకొనుచున్నది. మొదట మానసిక పురుషుఁడు దేహసంరక్షకుఁ డని స్థూలమతఁడు కాదని తెలుసుకొనుచున్నది. ఎందుకన మానవపురుషుఁడనగా స్థూలస్థితికాదు. పురుషుఁడు స్థూలమును మనస్సువలన ప్రాణద్వారమున పోషించుచున్నాఁడు. ఇట్టి స్థితివృద్ధి కానుకాను స్థూలము మనకన్న వేరనియు, మన దుస్తులవలె మనచేతియందున్న వస్తువువలె విడతీయవచ్చునను భావము కలుగుచున్నది. ఇంతేగాక స్థూలము లేనేలేదనియు, మానసముయొక్కయుఁ బ్రాణశక్తియొక్కయు నొకవిధమైన రూపభేదమనియు సహితము తెలుసుకొందుము. ఇట్టి యనుభవములు, స్థూలవిషయమై మనస్సునకు సరియైనభావము

కలుగుచున్నదనుటకు, మానసికభ్రమకు మారుగా నిజతత్త్వజ్ఞానము జనించుచున్నదనుటకు సూచనలు.

మఱియు దేహవ్యాపారానుభవముల గురించి, పురుషుఁడు లోనగూర్చుండి మొదట నిట్టివ్యాపారములకు ద్రష్టగాను సాక్షిగా నుతరువాత యాయనుభవముల జ్ఞాతగాను మనస్సునకుఁ దోచును. ఈ వ్యాపారానుభవములు తనవికావని భావస్పర్శలందు గ్రహించును. అవి తనవికావనియు, స్వభావముయొక్క కృత్యములనియు స్వభావసిద్ధమగు గుణములయొక్క పరస్పర కార్యమువలన కలుగుననియుఁ దెలుసుకొనును. ఇట్టి విలక్షణత్వ మెంతవఱకు వృద్ధిచేయఁబడుననగా మనోదేహములకు విభాగ మేర్పడి యొకరిదవ్వల సుఖదుఃఖముల మనస్సుతనవి కావని స్థూలనుండున్న మఱియొకరి యనుభవములోనివని గ్రహించువఱకు వృద్ధికాఁబడును. ఇట్టి విభాగమే నిగ్రహమందు గొప్ప సాహసము. కారణ మేమనగా మొదటపీసిని మనస్సు వానికి లొంగక కనిపెట్టును. చివరకు వానిచే నిర్బాధితమగును. తుదకు పూర్ణమైన విభాగమేర్పడును. ఇదే దేహబంధవిముక్తియందు మొదటి స్వేచ్ఛత. సరియైన జ్ఞానముతోఁ గ్రమముగా నభ్యసించిన స్వేచ్ఛాతుదకు తప్పక రాఁగలదు.

అంతటమనస్సునందు పురుషునిస్వభావమునకు ప్రభువనియుట్టి పురుషుని యనుజ్ఞ దానికార్యముల కత్యావశ్యక మని తెలుసుకొనుచున్నాఁడు. అతఁ డనుజ్ఞనిచ్చుట కెంత స్వతంత్రుఁడో యట్లే వెనుకటి యలవాట్లనుంచి వైదొలగుటకు సంతస్వతంత్రుఁ డనియుఁ జిట్టచివరకు పురుషునిచే నిర్దేశింపఁబడిన మార్గమం దావెనుకటి యలవాటు మార్పుజెందు ననియుఁ దెలియఁ బడుచున్నది. ఇది వెంటనే కలుగునదికాదు. ప్రాత మనుష్యుని స్థిరముగా న [illegible]

వెనుకటి కర్మయొక్క ఫలరూపమై యట్టికర్మ నశించువరకు స్థిర రముగా నుండఁ బ్రయత్నించును. ఆయలవాటునకుఁగల బలిమినిబట్టి యు, నట్టి యలవాటుకు వెనుక మనస్సు యారోపించిన యావశ్యక తాభావమునుబట్టియు నిలుచును. మనోప్రాణదేహవిషయములలో స్వభావ మేర్పరచిన ముఖ్యమగు యలవాటే యిది కాకుండిన ప్రా తయనుమతి మనస్సుచేఁ దిరిగి స్వీకరింపఁబడకుండిన యాయలవాటు స్వేచ్ఛగా ననుభవింపనియెడల తుదకు మాన్పరాకతప్పును. క్షుత్పి పాసల సహితము తగ్గించవచ్చును. ఆపవచ్చును. తీసివేయవచ్చును. అట్లే రోగమును సహితము తగ్గించవచ్చును. తీసివేయవచ్చును. ఈ లోపున ప్రాణశక్తిని వ్యక్తితో వృద్ధిచేసిగాని లేక కేవల మనోనిల కడవల్లగాని శరీరవికారములను సరిచేయుటకు మనస్సునకు శక్తికలి గింపవచ్చును. అదేవిధమున స్థూలసంబంధమైన కార్యములయందు శ్రమ, నిరుత్సాహము యసమర్థతను కలిగించు నలవాటును సరి చేసి శక్తి, స్వేచ్ఛత, చురుకుతనము ద్విగుణముగా వృద్ధి పొందింప నచ్చును.

ఈవిధానము యాత్మ పరిపూర్ణత్వమును యోగమునకు సం బంధించినది. ఇచ్చట దానిని గురించి క్లుప్తముగా వివరించుట మం చిది. ఆత్మ పరిపూర్ణత్వమును గురించి ముందు మనము చెప్పఁబోవు దానికి పునాది యిప్పు డేర్పరచెదము. అది పరిపూర్ణ యోగ మం దొక భాగము. ప్రస్తుత భౌతికశాస్త్రములు మనకు కలిగించుచున్న మిథ్యాభిప్రాయముల దిద్దుటకుకూడ పనికివచ్చును. ఇప్పటి భౌతిక శాస్త్రములను బట్టి సాధారణమైన మానసిక స్థూలస్థితులు మనో దేహములకుగల సంబంధములు, క్రమవృద్ధిచే నేర్పడినవగుట సరి యైనవనియు, స్వభావసిద్ధములనియు, మంచివనియు, తద్విరుద్ధము

లగు సర్వము దప్పులని, భ్రమలని, వికారములని, యున్మాదములని చెప్పఁబడుచున్నవి. మనుష్యుఁడు స్వభావమును వశపరచుకొనుటలో స్థూలావరణముపై విజయమొందుటలో నైహికశాస్త్రసూత్రములను నిరాకరించుట తేటతెల్లమే. స్వేచ్ఛతను స్వచ్ఛతను వృద్ధిజేయునట్టియు నానందశాంతముల కలిగించునట్టియుఁ దనపై స్థూలముపై మనోశక్తిని వృద్ధిచేయునట్టియు, నిది యదియననేల, మానవస్వభావమును బూర్తిగా వశపరచుకొనునట్టియు మనోస్థూలసంబంధములయందు మానసస్థూలములమార్పు భ్రమ యెట్లగును? ఉన్మాదమెట్లగును? మోసమెట్లగును? దానిఫలములు ప్రత్యక్షదృష్టములగుచుండ యున్మాదమెట్లగును? అది ప్రత్యేకవ్యష్టివృద్ధియందు స్వభావముయొక్క మనఃపూర్వకమైన ముందంజ. ఇట్టి ముందంజ యే విషయములందైనను స్వభావము వేయఁగలదు. కాని ప్రస్తుతము మానవస్వేచ్ఛను స్వభావ ముపయోగించుకొన్నది. అందునకుఁ గారణము లేకపోలేదు. స్వభావమునకు ముఖ్యోద్దేశ్యము పురుషునకు తనపై శక్తిగలప్రభుత్వము కలిగించుటే.

జ్ఞానమార్గపరిశ్రమయందు మనోదేహముల పరిపూర్ణత్వమున కాధిక్యతలేదు. దీనికిముఖ్యము స్వభావమునుండి యాత్మకు మిక్కిలి శీఘ్రమగు, పూర్ణమగు, ప్రయోజనకారియగు మార్గముచే నారోహించుట. మనమిప్పుడు చెప్పుచున్నమార్గము శీఘ్రమైనదికాకున్నను మిక్కిలి పరిపూర్ణమైనది. ఇచ్చట భౌతికక్రియానిష్క్రియలను విచారించవలసియున్నది. యోగి కర్మను సాధ్యమైనంతవరకు త్యజించవలసినదని సాధారణముగా జనులు చెప్పుచున్నారు. ముఖ్యముగా విశేషకర్మకూడదనియది శక్తులను వెలికిడ్చి ఖర్చుపెట్టునని పరిగణించుచున్నారు. కొంతవరకిది నిజము. మాన[illegible]

ము దృష్టసాక్షిపదవి నవలంబించినప్పుడు నిశ్చలము, నిర్జనత్వము, భౌతికశాంతి, స్థూలదేహనిష్క్రియత్వము, సంభవించును. ఇది తామసగుణమగు నసమర్థతయయిష్టముకానంతమాత్రకు మంచిదే. ఏపనిచేయకుండుట యనుశక్తి సోమరితనము, యసమర్థత, కర్మనిరోధము, నిష్క్రియానక్తతలకు భిన్నమైనది. అదియొక మహాశక్తి, ప్రభుత్వము, నిగ్రహము. కర్మచేయకఁ బూర్ణముగా విశ్రాంతినొందుటయను సామర్థ్యమే జ్ఞానయోగమునకు, భావములేకుండ పూర్ణమనోస్థిమితమొందు శక్తినలెనే యత్యావశ్యకము. ఇట్టి సోపానముల నెక్కుటకెవనికి యిష్టముండదో వాఁడు తాను జ్ఞానమార్గమున కర్హుఁడుకాఁడు. ఎవరిట్టిస్థితుల నొందఁజాలరో వారు జ్ఞానమొందుట కనర్హులు.

కాని యట్టిశక్తియున్నఁ జాలును. సమస్తకర్మను త్యజించనక్కరలేదు. స్థూలమానసకర్మయుండనిష్టత కోరఁదగినదికాదు. పరిపూర్ణజ్ఞానమును వెదకువాఁడు క్రియానక్తతకు నిష్క్రియానక్తతకు నహితము వెలిగానుండవలెను. మానసప్రాణదేహాసక్తతను ముఖ్యముగా జయించవలెను. అట్టియలవాటు మనస్వభావమందు పెరుగుచుండ నాపురుషుని యిచ్ఛాశక్తిని ప్రయోగించి పారఁదనుమనవలెను. ప్రాణశరీరములు సాధనరూపములై మనస్సునందు కల్పనాబంధనములందు లేక సాధారణకర్మయందు స్వాభావసిద్ధముగనుండు హీనముగు నుద్రేకముగల శక్తితోఁబనిచేయక, పురుషుని యిచ్ఛానుసారముగాఁబనిచేయుస్థితి చివరకాప్రాణశరీరములకు రాఁగలదు. స్వభావశక్తులు పనిచేయునట్లు, శరీరము స్వాతంత్ర్యము నొందనప్పుడు, శరీరస్థమగు ప్రాణమునకు స్వతసిద్ధమగుశ్రమ కష్టములేక పనిచేయఁగలవు. మనకీపరిపూర్ణస్థితి వచ్చినప్పుడు కర్మమైనను నిష్కర్మమైన

నొకచో. అప్పుడు కర్మనిష్కర్మలు రెండు జీవుని స్వాతంత్ర్యమును హరుపఁజాలవు. ఆత్మానురక్తతను, యోగస్థిమితమును, తొలగింపఁజాలవు. ఇట్టి పరిపూర్ణస్థితి యోగమునందు మనము కాంగలము. అంతవరకు గీత యందుఁజెప్పఁబడిన సమత్వము నవలంబించవలెను. కాబట్టి విశేషమైన మానసిక భౌతిక కార్యము కూడదు. అది విశేషశక్తిని వ్యయపఱచి విజ్ఞానమునకు భంగకారియగును. స్వల్పమైన మానసికభౌతిక కార్యముకూడ పనికిరాదు. అది స్వల్పమగుటచే నిష్క్రియత్వము జలవాటు వృద్ధిచేయును. దాటనలవికాని మనస్థితసహితము కొన్ని వేళల దానివలనఁగలుగును. అయినప్పటికి పూర్ణమైనస్థిమితము, ఏకాకాంతము, క్రియారహితత్వము, ముఖ్యముగా నుంచవలసిన సమయములు కలవు. సాధ్యమగునంతవరకు వీనిని సాధించవలెను. ధ్యానమున కత్యావశ్యకమైన జీవాత్మ సంధానమునకివి ముఖ్యము.

శరీరముతో నీవిధమున మనము పనిచేయునప్పుడు ప్రాణశక్తితో సహితము మనకు పనికలిగియుండును. శరీరమునందు పనిచేయునట్టి ప్రాణశక్తిని స్థూలప్రాణమని మానసికవిషయముల నిలుపఁగలిగిన ప్రాణశక్తిని మానసికప్రాణమనియు మనము విభాగింపవలసియుండెదు. మనము ద్వివిధమైన జీవయాత్రను నడుపుచున్నాము. ఏకవిధమైన ప్రాణశక్తి వీనిలో నొకదానితోఁ గలసినప్పుడు వేరుగాఁ బనిచేయుచున్నది. శరీరమందు క్షుత్పిపాసలు, క్రియ, ఆరోగ్యము, రోగము, మొదలగునవి పుట్టించును. మనుజుని స్థూలదేహము రాయివలె మొద్దువంటిది కాదు. అందు రెండుకోశములు కలిసియున్నవి. అన్నమయ ప్రాణమయకోశములు పరస్పరకార్యములచే నవి నిత్యముఁ జరుగుచున్నది. కాని ప్రాణశక్తి స్థూలదేహము రెండు వేరు వేరు వస్తువులు. శరీరమునుండి మనస్సును విడదీసినట్లుగనే ప్రాణమునుగూడ

వ్యక్తి యెక్కువగుచున్నది. ఈస్థూలసాధనమందు దానివని వ్యక్తమగుచున్నది. దేహమును, కని పెట్టి దాని కార్యములు, పరిపనుచుకొనుచున్నది. అభ్యాసమునగా మనము దేహమునందలి స్పష్టపడగిన స్థూలప్రాణశక్తినుండి మనము వైదొలగెదము. ఈ రీతిని సాధించి కని పెట్టుటచే ప్రాణశక్తి మనకు స్థూలమునకంటె సామీప్యముకలదని గ్రహింతుము. శరీరమునుండు పూర్ణమైన విజయము స్థూలప్రాణశక్తిని జయించుటచే గలుగుచున్నది.

దేహబంధకర్మల విడుచుటతో స్థూలప్రాణబంధము సహితము విడువఁబడుచున్నది. మనదేహము మనయొక్కసాధనము గూఢములవంటిదనియు నుపకరణమువంటిదనియు మనకుఁ దోచినప్పుడు మరణమునందుఁగలభయము తొలగిపోవుచున్నది. దానిని పూర్తిగా త్యజించవలసినదే. మృత్యువునందుగలభయము, దేహత్యాగమునకుగల యయిష్టత, మొదటి మన పశుత్వచిహ్నములు. అవన్ని పూర్తిగా మాపుకొనవలసినదే.

యోగసంకలనము.

20 అధ్యాయము.

హృదయమానస బంధవిమోచనము.

పైకెక్కుచున్న జీవుఁడు దేహమందున్న ప్రాణమునకు వెలియగుటేగాక మనస్సుయందు ప్రాణశక్తి కర్మకుసహితము వెలికావలెను. జీవుఁడు పురుషుని ప్రతినిధియై “ నేను ప్రాణముకాదు. ప్రాణపురుషుని యాత్మకాదు” యదిప్రకృతికార్యము మాత్రమే. యని మనస్సునకుఁదోపింపఁజేయవలెను. ప్రాణమునకుమూఁడులక్షణములు కలవు. (1) కర్మ, చలనము (2) మనుజునకు వెలిగానున్నదానిఁ బొంది, స్వీకరించి, బోధపరుచుకొనుట (3) తనకు తటస్థించినదాని విషయమై సంతుష్టి, యసంతుష్టి. ఈసంతుష్టియసంతుష్టులు సర్వమందు గనుపించు నాకరణనిరాకరణముల రూపాంతరములే. ప్రాణము స్వభావమంతటనుండుటచే నీమూఁడువిషయములు స్వభావమందంతటఁ గలవు. కాని మానసికులమగు మనయందు వానినిజూచి యంగీకరించు మనస్సునకనుగుణ్యముగా వానికి మానసికవిలువలివ్వఁబడినవి. అవి (1) క్రియ, (2) యిష్టాయిష్టములకోరిక, (3) సుఖదుఃఖముల

ను రూపముల ధరించుచున్నవి. మనలో ప్రాణము స్పందిం-
చినను కలదు. మన శరీరకర్మాధారమగు లింగమే మన స్పర్శమాన-
సము, రాగమానసము, భావమానసకర్మములను [illegible]
న్నది. వీనిలోనికి తనధర్మమును బ్రవేశపెట్టి కల్లోలపరచి, [illegible]
కలిగించి, సరియైనవాని కార్యమును వికారముగఁ [illegible] మా-
నసస్థితికిఁగల పరిమాణమగు కల్లోలము [illegible] మా[illegible]
స్యమును కలిగించును. ఈకల్లోలములో [illegible]
లుచున్నది. అది కోరికయను ధర్మము. సర్వ[illegible]
ము స్వభావముండి సర్వమును స్వాధీనము [illegible]
యొక్క సంతృప్తికొఱకు [illegible] పనిచేసి [illegible],
ప్రాణికోరికను పూర్తిగాఁ దృప్తిచేయుటకు పనిచేసి [illegible]
చున్నది. కాబట్టి మానసికప్రాణశక్తి (Psychic life energy)
యొకవిధమైన కామమానసముగా (Desire mind) [illegible]
మాఁ దోచుచున్నది. మన నిజతత్త్వమును [illegible]
ఖుంచవలెను. మన కార్యములకు మూలము కోరిక. [illegible]
లకుఁ గారణము. మన [illegible] పరిణామము. మన [illegible]
(Sense mind) రాగమానసము (Emotional mind) భావమా-
నసము (Thought mind) ప్రాణశక్తియొక్క [illegible],
మతులులేక స్వతంత్రముగాఁ [illegible]
యధికారమునుజూపక [illegible]
కొనఁగలిగినా సమ స్తమానుషిక [illegible]
సిద్ధినొందఁగలవు. ప్రాణశక్తియొక్క నిజమైనపని [illegible] మన
లోని దేవత్వ మేదినిర్దేశించునో దానినిచేయుటే. [illegible]
నాయీశ్వరునిచే నివ్వఁబడినదానినిపొంది యనుభవించుటే. దానిపని

యెంతమాత్రము కోరుటకాదు. స్పర్శమానసము (sense mind) నకు సరియైనపని యేదియనగా నిష్క్రియత్వమునొందిప్రకాశతతో ప్రాణముయొక్క ప్రేరేపణలకు సిద్ధపడియుండుటే. అట్టి ప్రేరేపణలవలన కలిగినశక్తులను రసమును నానందము నుత్తమకార్యమునకు వ్యాపింపఁజేయుటే. కాని శరీరమందది ప్రాణశక్తియొక్కయాకర్షణలకు నసహ్యములకు నంగీకారములకు, నిరాకరణములకు సంతుష్టులకు, నసంతుష్టులకు, సమర్థతలకు, నసమర్థతలకు, సంబంధముపెట్టుకొని యది మొదటహద్దులలోఁబడుచున్నది. తరువాత నిట్టి హద్దులవలన స్థూలమందున్న ప్రాణముయొక్క వికారములతోఁ గలియుటకు బలాత్కరింపఁబడుచున్నది. అంతట స్థిత్యానందమునకు మారుగా సుఖదుఃఖములకు సాధనమగుచున్నది.

అదేవిధమున రాగమానస మీకల్లోలమున బలవంతముగా చిక్కుకొని రాగప్రేరితమై సుఖదుఃఖములు, స్నేహవిరోధములు, భయాహంకారములు, పోట్లాటలు, పిసుకులిష్టాయిష్టములు, నిర్లక్ష్యములు, సంతృప్తియసంతృప్తు లాశానిరాశలు, కృతజ్ఞతలు, మొదలగు రాగాదులలోఁబడి ప్రపంచజీవితనాటకములోఁ బడును. ఈకల్లోలమునే మనము జీవుఁడందుము. కాని నిజమైనజీవుఁడు మనకుస్వల్పముగాఁ గానుపించుచున్నది. కొంతమందికిమట్టుకే యది వృద్ధిపొందినది. అది పరిశుద్ధప్రేమకు సంతోషమునకు దైవ జంతుజాలముల సంయోగదాయకమగు ప్రకాశతకు సాధనము. ఈనిజమైనజీవుఁడు జీవుఁడని మనము భ్రమపడు ప్రాణముయొక్క (కామరూపముయొక్క) వినోదముతోఁ గప్పఁబడుచున్నాఁడు. రాగమానసము మనలోని నిజజీవుని ప్రతిఫలింపఁజాలక మనహృదయములోని దైవమునకు మారుగా కామమానసమును ప్రతిఫలించుచున్నది.

ఆదేరీతిని మోచనామానసమునకు నిజమైన వ్యాపారమేమనగా, రాగరహితమైన యానందజ్ఞానములతో విచారించి తెలుసుకొని కనిపెట్టి దానికిఁ దోచుచున్నట్టియు మునుపు తోచునట్టియు, సర్వముతో వినోదించుచున్న వార్తలకు ప్రకాశనలకు సిద్ధమైయుండుట. మన మనోవృత్తికిపైనఁ దేజరిల్లు దివ్యపీఠమునుండి క్రిందకురహస్యముగా మనలోనికి దిగుచున్నట్టియు, నావేశముఖమగు మానసద్వారమునగాని వీక్షించు హృదయద్వారమునగాని మనలోనికి దిగునట్లు కనుపించుచున్న వార్తలకు ప్రకాశనలకు సిద్ధమైయుండుట. మోచనామానసమీకార్యమును క్రమముగాఁ జేయఁజాలదు. ఇంద్రియములందున్న ప్రాణశక్తితోనది బంధింపఁబడియున్నది. రాగానులక్ష్యోలనుతోఁ జేరియున్నది. తనస్వంతయిచ్ఛ మనుష్యమేధోసర్గయములను హద్దులోఁబడి కామమానసముయొక్క ప్రేరణలకు లోనగుచున్నది. ఉపనిషత్తులోఁ జెప్పినరీతిగా మనమానసవ్యక్తి ప్రాణవాహినులచే వ్యాపింపఁబడియున్నది. ఈప్రాణశక్తియే ప్రయత్నించును. హద్దులుపెట్టును. గ్రహించును. మరుచును. కోరును. దుఃఖించును. దీనిని శుద్ధిచేయుటచేత మననిజమగు నిత్యస్వరూపమును తెలుసుకొనగలము.

ఈచిక్కనకుమూలము నేను వ్యక్తియే. నేను జ్ఞానవ్యక్తికి స్థానము మనస్సే. నిజమునకు వ్యక్తిగలమానసము లోగడవ్యక్తిశూన్యమగు మానసమందేర్పడిన నేనను సహంకారమును ప్రతిఫలింపఁజేయుచున్నది. నేనను నీయహంకారము పాషాణలతాగుల్మములయందిదివరకున్న మూగజీవమే. ఇప్పుడువాక్కుకలిగి మాటకు వజెందుచున్నది. కాని వ్యక్తిమానసముచే మొదట సృజింపఁబడినది కాదు. ఈయూర్ధ్వప్రయాణమందు ప్రాణశక్తి నేనను యహంకార

మునకు బంధనమగుచున్నది. మేధోహృదయములు తమదుఃఖములకు కారణము కనిపెట్టి దానిఁ దొలగించుటకు కోరుచుండినను యీ కామమానసమీబంధమును నడలించుట కంగీకరించుటలేదు. ఏలననగా వానియందున్న ప్రాణమనబడు జంతువు తిరుగుబాటుచేసి వాని నిజజ్ఞానమును మరుగు పరుచుచున్నది.

కాబట్టి మానసికపురుషుఁడీ (mental pursuba) కామమానసముతో (desire mind) సంబద్ధైకీభావముల విడువవలెను. పోరునట్టియు, దుఃఖించునట్టియు, సంతోసించునట్టియుఁ బ్రేమించునట్టియు ద్వేషించునట్టియు, నాశించునట్టియు, నిరాశచెందునట్టియు, గోపగించునట్టియు, భయపడునట్టియుఁ బ్రాణరాగవృత్తులుగల వస్తున నేను గాదని యతఁడు చెప్పవలెను. స్పర్శరాగమానస మందివియన్నియు ప్రకృతికార్యములనియు దాని యలవాట్లనియుఁ జెప్పవలెను. అంతట మనస్సు రాగములనుండి వైతొలగి శరీరాకారానుభవములందువలెనే ద్రష్టసాక్షి యగుచున్నది. ఇచ్చట సహితమంతర విలక్షణత్వము మరలనేర్పడుచున్నది. రాగమానస మింకనుండును. దానియందు రాగద్వేషాదులు స్వభావముయొక్క యలవాట్ల వృత్తులననుసరించి జరుగుచుండును. సాక్షియై మానసముకూడ యుండును. అది వానికి సాక్షియై కనిపెట్టి గ్రహించును కాని వానికంటదు. మానసికరంగస్థలమున తెరకంటు నస్యమగు పాత్రలచేఁ బ్రదర్శింపఁబడు నాటకమువలె యది వానిని వీక్షించును. మొదట కొంతశ్రద్ధ వహించి వానితో నేకీభావ మొందుచు కనిపెట్టును. తరువాత పరిపూర్ణశాంతితో విలక్షణముగా కనిపెట్టును. చివరకు పరిపూర్ణశాంతినొందుటేగాక స్వచ్ఛమగు నానందముతోఁ గనిపెట్టును. విలాసము కొరకు నాడుకొనుచున్న పసివాని యాటలలో వాఁడనుభవిం

చు సుఖదుఃఖములవలె యస్థిరములని వీనిని నమ్రతతోఁ గని పెట్టును. తరువాత తానుయనుజ్ఞల నిచ్చు యధికారిగా తెలుసుకొనుచున్నాఁడు. తా నిచ్చిన యనుజ్ఞను రక్షచేసుకొనుటచే యజమానుఁడు కాఁగల నని గ్రహించుచున్నాఁడు. అనుజ్ఞరద్దుపడగానే పలుకియొక ముఖ్య మార్పు రాఁగలదు. రాగమానసము ప్రిధిలో నుండును. శుద్ధి కాఁగలదు. ఇట్టి ప్రతిక్రియలకు కారణమగును. అట్టి ప్రతిక్రియలు కలిగినప్పటికి యవిలోనుండి పుట్టక వెలినుండి సంభవించును. ఇంతను రాగమానసము వానికి జవాబు చెప్పునవే యుండును. ఇట్టి జవాబు చెప్పెడి యలవాటు క్రమముగా నశించును. రాగమానసము తా త్యజించిన రాగాదులనుండి విముక్తుఁగా స్వేచ్ఛను చెందును. లాభాలాభములు, సుఖదుఃఖము లిష్టాయిష్టములు సంతుష్టి యసంతుష్టులు తాపహాములు భయక్రోధములు, ప్రేమాదిరాగములు, ముక్తిగాంచి మానసిక స్థితినుండి నైవలగును.

వానికి బదులుగా నేమివచ్చును ? మన కిచ్చుకొందేని పరిపూర్ణ స్థిమితము, నిశ్శబ్దము నిశ్చేష్టతరానచ్చును. కాని యిప్పుడు. తప్పక నిట్టి స్థితినొందవలసియున్నను మనసుస్సు ముఖ్యాంతర్గత మగుట కాదు. కాబట్టి పురుషుఁడిచ్ఛగించు యధికారి కాఁగలఁడు. అతని యిచ్ఛకు బదులుగా మానసికస్థితియొక్క సరియైన యనుభవము నొందును. వాఁ డిచ్ఛగించు దానిని స్వభావము సమర్పుచున్నది. మునుపట రాగకామవ్యాపకమైన పదార్థము, స్వచ్ఛము శాంతము మైనదగు ప్రేమానందముగా మారుచున్నది. కామమానసముచే విడువఁబడి నఖాళీస్థలమందు సరియైన జీవపదార్థము పైనుండి ప్రవేశించుచున్నది. శుద్ధికాఁబడి ఖాళీచేయఁబడిన పాత్రదివ్యానందామృతముతో నింపఁబడును. సుఖదుఃఖాత్మకమగు రాగముతో నింపఁబడదు. రాగము,

మంచికొఱకైన రాగములు సహితము దివ్యస్వభావమును మఱుగు పఱచును. దాక్షిణ్యము సహితము. దాని స్వతస్సిద్ధమాలిన్య మగు భౌతిక యసహ్యత తానన్యుల బాధసహించలేకుండుట యనురాగా శక్తతతోను నిరాకరింపఁబడవలసినదే. ఇతరుల బాధలనుఁ జూచి గ్రహించి యంగీకరించి నివారించుటకు శక్తిగల యుత్తమ దివ్య దాక్షిణ్యమునకుఁ జోటుండవలెను. ప్రపంచమందున్న దుఃఖము నెదుర్కొనవలె నను యహంకారేచ్ఛతోఁగాక వస్తుధర్మముల జ్ఞానముతో నిండించక జ్ఞాన తేజస్సులతో దేవుని యావిర్భావమందు తాస్థానము కావలెను. అదేవిధమున కోరి ఫలప్రాప్తినొంది సుఖ దుఃఖబాధితమగు ప్రేమను సహితము నిరాకరించవలసినదే. ఇట్టి వస్తువులకు విలక్షణమైనట్టియు సంగతిసందర్భములపై యాధారపడ నట్టియుఁ బ్రాప్తాప్రాప్తములకబాధ్యమైనట్టియు, సర్వవ్యాపక సమానప్రేమ దాని స్థానమునఁ బ్రవేశించవలెను. ఇట్టి జీవునియన్ని వ్యాపారములందుండును. ఈవిషయము లాత్మపరిపూర్ణ యోగము నందుఁ జర్చింతము. క్రియానిష్క్రియత్వములతో నెట్టోనిర్లిప్తశాంతత్వము లోకవైభవ నానంద ప్రేమ లోకవైభవ గలద్వంద గుణములతో నట్లు. సమత్వముమూలము. నిర్లిప్తతకాదు. సమానముగా సహించుట పక్షపాతములేని నిరాకరణము సుఖదుఃఖప్రతి క్రియలులేక సుఖదుఃఖకారణములకు శాంతితోఁ దలయొగ్గుట సమత్వమునకు ప్రయత్నము. అది యపసవ్య మూలముకాని సవ్యరూప మగు నానంద ప్రేమల నొందక సమత్వము సిద్ధింపదు. ఇంద్రియ మానసము సర్వసౌందర్యముయొక్క (All Beautiful) సమానరసమును గ్రహించవలెను. హృదయము సర్వమునందు సమాన ప్రేమానందములఁ గనిపెట్టవలెను. మానసిక ప్రాణము (Phyichic Prana)

యీ ప్రేమానందరస మనుభవింపవలెను. ముక్తివలన కలిగెడి సర్వ పరిపూర్ణత్వ మిదియే. జ్ఞానమార్గమందు మనకుం గల మొదటిపని కామమానసమునకు విలక్షణత్వ మొందుట. దాని రాగాదుల త్యజించుట.

కామమానసము యోచనకు సాధనము గాకుండ నిరాకరింపంబడవలెను. యోచనాభిప్రాయములనుండి పురుషుని విడదీయుటచే నిదిసంభవించుచున్నది. పరిపూర్ణాంతర్దృష్టినిగురించి వ్రాయునప్పుడు దీనివిషయము చర్చించుటకు మన కిదివరకే యవకాశము దొరికెను. ఏలననగా మనము ప్రస్తుతము వ్రాయుచున్న యీజ్ఞానవిషయము శుద్ధి స్వాతంత్ర్యములకు ధ్యానమే కాని వేరుకాదు. దీనివలన పూర్ణయాత్మజ్ఞానము సాధ్యమగుచున్నది. క్రమవృద్ధిగల యాత్మజ్ఞానము శుద్ధి స్వాతంత్ర్యముల కుపకరణమే యోచన మానసమునకుగల విధానము జీవుని యితరవిషయముల విధానము వంటిదే. పురుషుడు యోచన మానసమును ప్రాణదేహములతోను స్పర్శరాగములతోను కామమానసము తోడి సంబంధమునుండి తప్పించుకొనుటకు నుపయోగించి దాని నిట్లని "యీమనోమయము నేను కాను. యోచన యోచకుండు నేను కాను. ఈభావములభిప్రాయములు యోచనలు మనోపరిశ్రమలు మనోనుభావన లంకారములు సూత్రములు, సంశయములు నిర్ధారణలు నేను కాను. యోచన మానసమందు జరుగుచున్న నివియన్నియుం బ్రకృతి కార్యములేయని" చెప్పును. ఈవిధమున నిచ్చగించు యోచించుమానసమునకును కనిపెట్టి మానసమునకు నంతరాయ మేర్పడును. పురుషుడు సాక్షి యగుచున్నాడు. ఆతడు చూచును. తనయోచనాధర్మముల పద్ధతుల నతడు తెలుసుకొనును. గాని వానికి విలక్షణముగా

నుండును. అంతట ననుజ్ఞకధికారియగుటచే మానసప్రవాహమునకు మేధోతర్కమునకు ముందు తా నొసగిన యనుజ్ఞను రద్దుపరచును. రెంటి వ్యాపారముల నాపును. యోచించుమానసమునకు లోఁబడక స్వాతంత్ర్య మొందుచున్నాఁడు. పరిపూర్ణ నిశ్శబ్దమున కర్హుఁడగుచున్నాఁడు.

పరిపూర్ణత్వ మొందుటకు స్వభావముపై ప్రభుత్వస్థితిని పురుషుఁడు తిరిగి పొందుట యావశ్యకము. మానసమేధో యంతః ప్రవాహమునకు బదులుగా సత్యజ్ఞానము వచ్చునట్లు సంకల్పించు శక్తిని తిరిగిపొందుట యావశ్యకము. కాని నిశ్శబ్దము నొందుటకూడ యావశ్యకమే. శబ్దశూన్యమందు నాత్మను కనిపెట్టెదము. కాని యోచనయందుకాదు. ఆత్మ యిట్టి దను వ్యక్తిజనించునేగాని యాత్మ యిట్టిదని యనుభవింపఁజాలము. మానసపురుషుని (mental purusha) విడచి మానసమునకు మూలమేదియో దానిలోఁ బ్రవేశింతుము. ఇట్లు ప్రవేశించుటకు తుర్య ముక్తి యావశ్యకము. ఆ తుర్యముక్తి మనస్సులో నేనను నహంకారమును విడుచుటే.

యోగసంకలనము.

21 అధ్యాయము.

అహంకారవిమోచనము.

నేనను వ్యక్తియే సృష్టిక్రమమునందు బ్రహ్మదేవుఁడు మే ర్పరచిన మొదటి నిర్మాణము. అహంకారవిమోచనము మానవజీవితమునకు దివ్యసంసిద్ధి కలిగించునది. దీనిని వివిధ గ్రంథములు జనన మనియుఁ బునఃప్రాప్తియనియుఁ జెప్పుచున్నవి. విభిన్నమతప్రక్రియానుసారముగా వేరువేరు పేర్లు పెట్టినారు. విశ్వోత్పత్తిని గూర్చినట్లే గా నన్ని భావములు రెండు పరస్పరవిరుద్ధ మతభేదములకుఁ జెందియున్నవి. ఒకటి ప్రాపంచిక విషయమైనది. సమష్టివ్యష్టులయందుగల మానవుని ప్రాపంచస్థూలమహంకారవ్యక్తియొక్క ప్రత్యేకసిద్ధి యున్నతికి ముఖ్యమని తలచఁబడి యాదేశకాలములయందు నిర్ణయింపఁబడుచున్నది. రెండవది మతవేదాంతజ్ఞాన విషయమైనది. జీవాత్మలకుఁగల యహంకారమును జయించుటే ముఖ్యమయినది. అదే యన్నిటికన్న నుత్తమమైనది. అదేవిధమున నహంకారవిషయమున నిహపరము రెండు విరుద్ధభావములు కలవు. బ్రహ్మాండమునకు సంబంధించిన భావనలో

స్త్రమందు సహితము మనోమయ యహంకారము మానసిక భ్ర
మయనియు మరణకాలమందు మనోశరీరముల నాశముతోఁబాటు
వినాశమొందునవియుఁ జెప్పెడి భావముకలదు. జాతియందుఁ బనిచే
యుచున్న స్వభావ నిత్యత్వభావమే యీశాస్త్రమునకుఁ బునాది.
వ్యష్టిసంసిద్ధిగాక జాతీయసమిష్టి మానుషయహంకార సంసిద్ధియే
ధర్మముగా నెంచఁబడుచున్నది. మఱియొకటి ప్రాణమునకు సంబం
ధించినది. ఇందు జ్ఞానయుక్తమగు నేనను యహంకారమే సంసిద్ధికి
ప్రాముఖ్యత కలిగి యుండుటయను నిచ్ఛకు ప్రతినిధియగుచున్నది.
దాని యానన్త్యసంతుష్టులే మనయునికికి సార్థకములనఁబడుచున్నవి.
విపులములగు వేదాంతమతభావములయందు మనుష్యున కంత్యస్థితి
యెట్టిదో వేరువే రభిప్రాయములు కలవు. అతీత సర్వవ్యాపకసర్వా
త్మస్థితి లేదని భౌద్ధులు చెప్పుచున్నారు. వ్యష్టిజీవుఁడే యుత్తమ పర
బ్రహ్మమనియు, వ్యష్టిభావము త్యజించుటే బంధముక్తియనియు
సద్వైతులు చెప్పుచున్నారు. కాని మఱికొన్ని మతములు మానుష
జీవుఁడు నిత్యుఁడనియు సద్వితీయా ఖండజ్ఞానమునకుఁ బునాదియని
యు నిత్యుఁడై భేధభావముతో సదాలోఁబడియుండుననియుఁ జెప్పు
చున్నవి.

సత్యాన్వేషకుఁడీభిన్నాభిప్రాయములఁ బరిశోధించి తానేది
ప్రారంభించవలెనో నిర్ధారణస్వయముగాఁ జేసుకొనవలెను. తనకు జ్ఞాన
మనగా నేదియో నిర్ధారణ చేసుకొనవలెను. యోగమంతయు దాని
ననుసరించియుండును. యోగము జ్ఞానమార్గమం దన్వేషించునది నిజ
స్థితి. నిజమగు జ్ఞానమునకుఁ బునాది మనుజుఁడు జ్ఞానదుఃఖములనుండి
విముక్తుఁడై యుత్తమమందు నివసించి యుత్తమముతోసమ రసత్వ
మొందుట. మానుషాహంకారమందుగాని దానితృప్తిచేయుటయందు

గాని యట్టిదివ్యపరిపూర్ణత్వము శక్తులు లేవు. అహంకారమును వృద్ధిచే యుటవలన నీతివృద్ధులు కలుగుటేగాక యంతఃపుష్టి ప్రశాంతానందములు సహితము కలుగుచున్నవి. మానవుహంకారమును విడచిన కొలది విపులజీవితము గొప్పస్థితి యుత్తమజ్ఞానము సుఖమైన జీవస్థితి యుత్తమజ్ఞానశక్తుల సహితము ముందుగలము. కావున నెట్టి వేదాంత శాస్త్రమైనను మానవ సంపూర్ణపరిపూర్ణత్వము, తృప్తి, యహంకార సంతుష్టివలన గాక యహంకారము త్యజించి యాత్మనారోహించుటవలనే గలుగుచున్నవని చెప్పుచున్నది.

ప్రపంచ ధర్మశాస్త్రము నిప్పుడు ముఖ్యముగా నెంచుచుచున్న మనుష్యజాతియొక్క యభివృద్ధికి మన యహంకారమును వినియోగపరచుట సహితము మనము ప్రారంభింపవలసిన పని కానేరదు. మనుష్యజాతియొక్క యభివృద్ధి సదా మాంద్యముతో నిండియున్నది. జీవునకు నిలుచుటకు తృప్తిమైన స్థానము [illegible]. సమిష్టిజ్ఞానమునకు వ్యష్టిజ్ఞానమున కన్న నెక్కువ వ్యక్తి యెక్కువ నిత్యత్వజ్ఞాన మెక్కువ నిర్మలప్రశాంతత్వ యానందములు లేవు. వ్యష్టికన్న సమిష్టియం దెక్కువ బాధలు, ప్రమాదములు, కష్టములు కలవు. ప్రకాశత్వ, ప్రశాంతత్వ విముక్తులు నమ్మినవల వ్యష్టి యహంకారముకన్న విపులము సమిష్టి యహంకారముకన్న నుత్తమమునుండి జీవుని లోనికి దిగవలసినదే. తనయాత్మ పరత్వము త్యజించి జనసామాన్యమును సేవించవలెనను ప్రేరణసహితము మా వ్యష్టియహంకారము జాతీయసమిష్టి వ్యక్తి కానేరదు. ఈ రెంటికి యతీతమగు పరిపూర్ణ రహస్యమై యున్నది. ఈయాతీతమూలమే మన మన్వేషించవలసినది. వ్యష్టిసమిష్టులు దేని కించిత్స్వరూపములో యట్టి విపులజ్ఞానస్థితిని మన మన్వేషించవలెను.

అట్టి ప్రేరేపణకు వెనుక సత్య మున్నదనుమాట మనము మఱువరాదు. ఏకాంతవిజ్ఞానులు దాని నొప్పుకొనరు. నిరసించెదరు. కాని మన మొకటియొప్పుకొనకతప్పదు. అదేమనగా వ్యష్టిసమిష్టులు విపులయున్నతస్థితియొక్క కించిదంశములుగాన వానిసంసిద్ధికి యుత్తమస్థితియందు స్థానముండవలెను. ఉత్తమ వివేకజ్ఞానములందు గొప్ప ప్రయోజనముండవలెను. ఉత్తమానందమందు నిత్య ప్రయత్నముండవలెను. వ్యర్థముగా సృజింపఁబడినవనరాదు. ఈస్వల్పాంశముల సంసిద్ధి (యనగా) జాతీయ పరిపూర్ణత్వము వ్యష్టిమనుజుని పరిపూర్ణత్వమువలెనే యావి దేనిస్వల్పాంశములో దాని తెలుసుకున్నప్పుడే నిజతత్త్వమువలన నేర్పడుచున్నది. కాబట్టి వ్యష్టిమనుజుఁ డహంకారము నదలి నిజస్వరూపమును దెలుసుకొని దానియందు నివసించుటకన్న జాతీయసమృద్ధిసౌఖ్య పరిపూర్ణత్వసేవ వేఱుగాన్పించదు. ఇందుసహితమాధునికాభిప్రాయానుసారముగ మన కేర్పడిన ప్రపంచవృద్ధి సమిష్టత్వముల నెరవేర్చుట యనంతుని వెతుకుటవలనఁ గలుగునేకాని స్వభావవృద్ధియందు బంధింపఁబడి జీవించుటవలనఁగాదు.

అప్పుడుత్తమ జ్ఞానాన్వేషకుఁడెట్టి నూతన భావముతోనైన నెట్టిమంచిభావముతోనైన విజ్ఞానవేదాంతమత మార్గములందు నడువవలసియున్నాఁడు. కాని యెంతవరకతఁడట్లు నడువవలెను? దేహప్రాణమానసములతోఁ దాబంధింపఁబడి యున్నట్టియు నవి తానని చెప్పునట్టియు నహంకారవ్యక్తి విమోచనము మనమింతవరకు సంపాదించితిమి. సకలకర్మలకు మూలము కర్మానుజ్ఞాత యీశ్వరుఁడనియు నతని కార్యనిర్వాహక ప్రకృతిశక్తి కర్తయనియు తెలుసుకొనుట కర్మయోగమునకు మొదటి యభిప్రాయము. అట్లు కర్తృత్వాధికారమును తొలగించుటెగాక సాధనములను, వృత్తులను మన నిజ

తత్త్వమని భ్రమపడు యహంకారవ్యక్తి బీజమునుకూడ నిర్మూలము చేయవలెను. తరువాత దేమినిలుచును? నిలుచునది యీసమస్తమునకు మూలము. ప్రత్యేకము నేనను సర్వసాధారణవ్యక్తి నిలుచును. ఇది ప్రత్యేక మొక వ్యష్టిజీవునకుగాని సమష్టిజీవులకుగాని సంబంధించక దేనికంటని యొకవిధమగు మనోవృత్తియై యున్నది. ఆవృత్తి యన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ వ్యాపారములకు మూలము. తక్కినవి ప్రకృతివిలాసముపై నాధారపడియుండు యహంకారవ్యక్తులు. కాని యీస్వచ్ఛమగు ముఖ్యయహంకారవ్యక్తి విలాసమునకు వెనుకనున్న మానవపురుషుని జ్ఞానముపై నాధారపడియున్నది. అదినేను మనస్సు ప్రాణము దేహమని చెప్పదు. దేనిపై మనః ప్రాణ స్థూలవృత్తు లాధారపడియున్నవో యట్టి ప్రత్యేకమానవపురుషుడు తానని చెప్పుచున్నది. ఎంతకాలము మూలమగు యహంకారవ్యక్తియుండునో నంతవరకు పరిపూర్ణమోక్షము లేదు. దీనినాధారముచేసుకొని యహంకారజీవితము బలముడిగినను వృద్ధిగానే యుండును. అది విపులముకావచ్చును. పరిశుద్ధము కావచ్చును. ఎటులాగిన నటు రావచ్చును. మోక్షము శుభ్రముగా దొరకవచ్చును. సంసిద్ధిసమీపములో నుండవచ్చును. కాని బంధవిమోచనము కలుగలేదు. మనమింక పైకెక్కవలెను. ఈయహంకారవ్యక్తిబీజమును రూపుమాపవలెను. ఏపురుషునిపై యిది యాధారపడియున్నదో యాపురుషునిజేరవలెను. ఇది యాపురుషుని ఛాయ. మనమా ఛాయనువిడిచి నిజస్వరూపమును బొందవలెను. ఆస్వరూపమే మనుష్యుని యాత్మ. హిందూవేదాంతమందు జీవుడు 'జీవాత్మ'యనబడుచున్నది. అది సర్వప్రాణులజీవము. జీవుడనగా స్వభావకార్యముచే నిర్మింపబడిన మనోమయ యహంకారవ్యక్తి కానేరదు. మనోమయ

ప్రాణమయాన్నమయ స్థితులు బంధింపఁబడినట్లు జీవుఁడు ప్రకృతివృత్తులచే విధానములచే ధర్మములచే బంధింపఁబడఁడు. జీవుఁడు యాత్మయనఁబడును. ప్రకృతికన్న యెక్కువవాఁడు. అతఁడు ప్రకృతికార్యములకు సమ్మతించి దానివిధానములఁ బ్రతిఫలించును. జీవవ్యక్తియందు వానిని దోపింపఁజేసిన త్రిగుణాత్మకయావరణ నంగీకరించును. కాని యీజీవుఁడు ప్రపంచమందును, జీవపదార్థమందును, తనవిధానములఁ బ్రతిఫలించిన సర్వవ్యాపకాతీతాత్మయొక్క నిత్యాంశము లేక జీవరూపము, లేక ప్రతిబింబ మనఁబడుచున్నది. అదే మనయాత్మ. అదే యద్వితీయము. పరమోత్తమము. మనము తెలుసుకొనవలసిన యుత్తమాత్మయదియే. మనము ప్రవేశించవలసిన యనంతస్థితి యదియే. ఇచ్చట గురువులు వెంటనుండరు. భక్తిజ్ఞానకర్మలకిది యుత్తమప్రయోజనమని యంద రంగీకరించుచున్నారు. మాయా సంబంధినియగు సహంకారవ్యక్తి నివిడిచి జీవుఁడు దీనిని బొందవలెనని యందరంగీకరించుచున్నారు. కానియద్వైతి (Monist) జ్ఞానమార్గావలంబకుఁడై యీశ్వరునియందు జీవుని పునఃప్రవేశమే లయమే, యైక్యమే ముఖ్యలక్ష్యార్థమనుచున్నాఁడు. ద్వైతి భక్తిమార్గమనుసరించి యహంకారమును స్థూలజీవితమును త్యజించమనుచున్నాఁడు. కాని బౌద్ధునివలె జీవవినాశముగాని యద్వైతివలె జీవైక్యమునుగాని మనుజుఁడొందవలసిన యుత్తమస్థితియని చెప్పఁడు. కేవలముత్తముని భావప్రేమ యానందమందు నిమగ్నమైన నాయుత్తమునిచేఁ గబళింపఁబడక యనంతనిత్య మొందుచున్నాఁడని చెప్పుచున్నాఁడు.

పరిపూర్ణ యోగసాధకునకు సంశయమక్కరలేదు. జ్ఞానాన్వేషకుఁడుగాన జ్ఞానశిఖరమును దానిసర్వగర్భభరిత విపులత్వము వెతు

కవలెను. వేదశాస్త్రభాగమందుఁ దెలుసుకొనుటేగాక జీవునియనుభో న్నతానుభవమునందుఁ దెలుసుకొనవలెను. వ్యష్టిసమిష్టులకతీతుఁడై యున్న వ్యష్టిసమిష్టుల కాధారభూతుఁడగు సత్తేశునితో జీవుఁడు పూర్తిగాఁ గలియుటే విజ్ఞానానుభవోన్నత్వము జ్ఞానమార్గమునఁ బడుచున్నది. మార్గమేదైన నిదియే వాంఛించదగిన సంపూర్ణత్వము. అన్వేషకుఁడు క్రియాశక్తియుద్యోగముందే గాక [illegible] సహితేమీశ్వరునితో నేకీభావమొందని దీనిస్వయోగముసహితము పూర్తిగా సంసిద్ధిఁ జెందదు. అంతవరకుసాధకుఁడు వ్యష్టికార్యకారణభ్రమను విడచునేకాని ద్వైతపురుషభ్రమనుండి సాధనమయభ్రమనుండి తప్పించుకొనఁజాలఁడు. సాధకుఁడు ఈశ్వరుని సాధనమువిధుఁ బ్రయత్నించవని ప్రారంభించవలెను. కాని వాంఛితుఁడగు తానేవించి సిద్ధిఁగొని నంచి సదానితో నేకీభావమొందవలెను. ఆదేవిధముగ ప్రేమించువాఁడును ప్రేమింపఁబడువాఁడు నేకమై దివ్యైకత్వమందా నేకమౌఁగదా భేదరాహిత్యమొందకున్న భక్తిమార్గముసహితము సంపూర్ణము కానేరదు. ఈ యున్నతమైక్యమే తనకు ముఖ్యమని జ్ఞానమార్గము సరాసరి దానినే తెచ్చుచున్నది. కాబట్టి మన త్రిగుణాత్మకస్వార్థపూర్ణాహంకారమునుండి మానసపురుషుని ముఖ్యయహంకారవ్యక్తినుండి క్రమముగా వైదొలఁగుట మొదటి యావశ్యకత. ఇట్లు వైదొలఁగుటలో మన యాత్మ జీవుఁడనియు, నిజముగ జీవుఁడనియు, మానుషావిర్భావమున కు ప్రభువనియుఁ, దప్పకగ్రహింతుము. [illegible] జీవుఁడు తన్నుఁదా తెలుసుకొని యీశ్వరునకుఁ జెన్నిల్చుకొనుట. ఈవిధము న మనుజుని యాత్మయందలి యాత్మతో నేకీభావమొందును. కదిత్స్వరూపము యనంతమని తెలుసుకోఁబడును.

ఇదే తుదకు మొదలంట యహంకారబీజముల నాశనము చేయుట. అద్వితీయానంతమందు భావము సదా నిల్పుటచేతను సమ

త్తనవ్యక్తిని సదా యుత్తమోత్తమున కర్పించుటచేతను జ్ఞానమాత్ర మందే యహంకార బీజనాశనము కలుగుచున్నది. మనలోని మాలినములు కలతపెట్టుచుండగా మనోమయ ప్రాణమయాన్నమయ యహంకారబీజము బలవత్తరముగానుండగాఁ బ్రథమమునందే వినాశము బహుకష్టసాధ్యమై యుండును కాని యీత్రివిధయహంకారము నిరాకరింపఁబడి యాత్మసాధనములు సరిచేయఁబడి శుద్ధిచేయఁబడగా నీవినాశము స్వభావసిద్ధమగుచున్నది. పూర్తిగా శుద్ధికాఁబడిన నిర్మలమగు జ్ఞానమందద్వితీయుని నిర్మలత్వానంతత్వ పరిశాంతత్వములు స్వచ్ఛమగు సరస్సున ప్రతిఫలించు నాకాశమువలె ప్రతిఫలించును. ప్రతిఫలితజ్ఞానముతో ప్రతిఫలింపఁజేయునది, కలిసినప్పుడు, యీ యచలమునకును చలించు వెల్లునకును మధ్యనున్న వాయవ్యాంతరము నశించుట యసాధ్యము కాదు. కాని పూర్ణసిద్ధి కలుగకముందే యహంకార హృదయ మానసబంధములు సడలిన జీవుఁడు ముఖ్యబంధముల నాకస్మికముగాఁ దెంపుకొని తప్పించుకొని పక్షివలె యద్వితీయానంతమందారోహింపఁగలఁడు. సర్వవ్యాపకమందుఁజొరఁబడి యతీతమునకై ప్రయత్నించును. తరువాత నేను తటస్థించుననగా మనవ్యక్తిని బంధించిన గోడలు పగిలి పడిపోవుచున్నవి. నేనను వ్యష్టివ్యక్తి నశించుచున్నది. స్థల-కాల-కర్మస్వభావములందునికి నశించుచున్నది. నిత్యసత్యానంతత్వము లేర్పడుచున్నవి. ఇక వ్యష్టిజీవునకు నిలుచునదేదియనగా ననంతమునంవెప్పటనో యునికిగల శాంతిమోదానందములే.

మానసికపురుషునందు మాలిన్యము పూర్తిగా శుద్ధికానప్పుడు మొదట యీవిముక్తి యసంపూర్తిగాను తాత్కాలికముగాను కనుపించును. జీవుఁడు తిరిగి యహంకారజీవితములోనికి దిగుచున్నట్లు

కనుపించును. ఉత్తమజ్ఞానము నైతొలఁగునట్లుండును. నిజమున కేమి తటస్థించుననగా సత్త్వస్వభావమునకును యథార్థజ్ఞానమునకును మధ్యనొక మేఘము తెరపట్టును. ప్రకృతి తన పూర్వాధికారము కొంతకాలము బంధముపై తిరిగి స్వీకరించును. కాని యప్పుడా యుత్తమానుభవజ్ఞానస్మృతి కలిగేయుండును. అప్పుడు దానియందు పనిచేయునదేది? దుర్బలమగు ప్రాచీనయహంకార సంస్కారము నుఱిగిన శేషములవలన ప్రాణయాత్రను తిరిగితిరిగి నెలకొనుచుండును. మేను మాచ్ఛాదించును. నైదొలఁగును. ఇట్టి రోహణావరోహణములు సులినమున సించువరకు తరచు కలుగుచుండును. వరిష్ఠయోగ మందీకాలభాగములు దీర్ఘములై యుండవచ్చును. ఈ మాలిన్యమునకుఁ బరిపూర్ణవిధానమావశ్యకము. సర్వకాలసర్వావస్థలయందుఁ గ్రియానిష్క్రియత్వములయందు పరమోత్తమసత్యజ్ఞానమును స్వీకరించి యందు నివసించవలెను. సాధకమునకు సమాధియందు (అనగా నిశ్చల ప్రశాంతత్వమందు) మాత్రమే యనుభవము కలిగినచాలదు. వడలు తెలియునప్పుడుకాని మేల్కొన్నప్పుడు కాని ధ్యానించునప్పుడు గాని కర్మచేయునప్పుడుకాని స్థిమితముతో మునిగిన బ్రహ్మజ్ఞాన నిర్వికల్ప సమాధియందుండవలెను. మానవ్యక్తి తగినంత పరిశుద్ధమైనదై నిర్మలమైనప్పుడే యుత్తమజ్ఞానమందు స్థిరముగ స్థానమేర్పడును. వ్యష్టిజ్ఞాన శూన్యుఁడగు జీవుఁడు సర్వవ్యాపకునితో నేక మాయాతీతునిచే గ్రహింపఁబడి యుదాసీనుఁడై యుత్తమస్థానమునఁ గూర్చుండి ప్రాచీనస్వభావకార్యమేమైనా జరుగునప్పుడు దానిచేఁ గొనసాగనట్లుండక క్రిందికిఁ జూచుచుండును. అధఃస్థితియందుఁ బనిచేయుచున్న ప్రకృతియొక్క త్రివిధాత్మక కార్యములచేఁ దనస్థానమునుండి కదలింపఁబడఁడు. సుఖదుఃఖములు వానిఁ గదల్పజాలవు. తుదకు మధ్యతెర లేకపోవుటచే

నూర్ధ్వప్రశాంతత్వము సర్వకల్లోలమును బోగొట్టుచున్నది. స్థిరపడిన నిశ్శబ్దము రాగలదు. దానియందు జీవుఁడుపైన క్రిందసంతట నాత్మ స్వాధీనము కలిగియుండును.

సాధారణ జ్ఞానయోగమునకట్టి సర్వస్వాధీనస్థితి యుద్దేశ్యము కాదు. దానియుద్దేశ్యమూర్ధ్వాధ సర్వములనుండి తప్పించుకొని య నిర్వాచ్య పరిపూర్ణమందు ప్రవేశించుట. ఉద్దేశ్యమేమైనను జ్ఞాన యోగమార్గమువలన మొదట పరిపూర్ణ ప్రశాంతత్వము కలుగవలెను. స్వభావముయొక్క మునుపటికార్యము పూర్తిగాఁబ్రశాంతినొందక జీవస్థితికాని దివ్యకార్యకరణముకాని స్థాపింపఁబడదు. మన ప్రకృతిస్వభావము కల్లోలమే క్రియకు కారణముగాకలది. బలవంతముపై పనిచేయుచున్నది. ఈశత్వమో యగాధస్థిమితముతో స్వేచ్ఛగాఁ పనిచేయుచున్నది. జీవునిపై సర్వస్వభావాధికారము నిర్మూలముకావలెనన్న నీయగాధస్థిమితములో మనము జొరఁబడవలయును. మనమదే కావలయు. కాబట్టి సర్వవ్యాపకత్వమొందిన జీవుఁడు మొదట నిశ్శబ్దమందధిరోహించును. విపులత్వమొందును. శాంతనిష్క్రియత్వముల సంపాదించును. స్థూలబంధముగాని యితరావయవముల యొక్క వ్యాపారముగాని జరుగుచున్నను జీవుఁడు ద్రష్టయై కర్తృత్వము సహింపఁడు. నిర్ణయింపఁడు. దానితో నెట్టిసంబంధము పెట్టుకొనఁడు. పని జరుగుచుండును. కాని కర్తలేఁడు. బంధములేదు. బాధ్యతలేదు. కర్తృత్వము కావలసివచ్చినప్పుడు జీవుఁడు నేనను మిథ్యాహంకారమును బూనవలెను. లేదా తిరిగి నిలుపుకొనవలెను. అదే జ్ఞాత-భక్తుఁడు-సేవకుఁడు లేక యుపకరణము. అది దాని ప్రతిరూపము కాని నిజస్వరూపముకాదు. అదిలేకున్నను బని జరుగుచునేయుండును. కర్తగాని కర్తృత్వవ్యక్తిగాని లేకనే ప్రకృతిశక్తి

వలన [illegible] జరుగు చున్నది. కారణ మేమనగా [illegible] యాత్మ క్రియా సామర్థ్యము [illegible]. [illegible] [illegible] చెప్పవాడో [illegible] దానికి [illegible] సహితము [illegible] ప్రకృతి [illegible] కే యున్నది. [illegible] యంగీకరింపబడని [illegible] సత్యములను [illegible] చెప్పును. [illegible] వచ్చును. [illegible] [illegible] (సత్) సహింతము లేదు. [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] వచ్చును. [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] చిన యనుసత్యమునా [illegible]. దాని [illegible] [illegible]. [illegible] యనుభవముతో [illegible]. [illegible] పట్టుకొని విడుటలేదు.

[illegible] [illegible] వాసనలు [illegible]. [illegible] నసిక వాసనలు జీవిత భావములు [illegible] వే. నిజమునకు ప్రకృతి స్వయముగా [illegible] దానిని [illegible]. ఆత్మయొక్క ప్రభుత్వము క్రింద పనిచేయును. [illegible] మునుండి సర్వవ్యాపార ముఖ్యమగు చున్నది. [illegible]

వలె ప్రకాశింపఁగనుపించునీసౌఖ్యమే యీ యనంతానుభవ వైభవముగాఁ బరిణమించుచున్నది. ఇట్టి జ్ఞానానుభవమును బూర్ణయోగసాధకుఁడు పొందవలెను. అది యెట్లువచ్చునో ముందు చెప్పెదము. బ్రహ్మాండాధికారమును విడిచిపోయి తనన్న ప్రపంచములోఁగాక బ్రహ్మాండమును తనలోఁ జూచునట్టి జీవునిస్థితి యెట్టిది? ఇతని మానసజ్ఞానముండి యహంకారశక్తికి బదులుగా సేవచేయును. వ్యష్టిమానసమాపములయందు సర్వవ్యాపకవిజ్ఞానము పనిచేయుచో నొకానొకవిధమైనవ్యష్టిత్వముండినను నాదను యహంకారశక్తి యెంతమాత్రముండదు. సకలజ్ఞానమునందు సను స్వభావమును నది యద్వితీయుండగును. ప్రతిమనుజుండు ప్రతిపురుషుండు వివిధభావములనున్న యద్వితీయుండుగా గనుపించును. బ్రహ్మమే బ్రహ్మమునందు బనిచేయుచున్నట్లుండును. సర్వాంతర్యామి సంకల్పమునకే తోచును. విపులమగు నాయీశ్వరవిలాసమునందు దివ్యప్రేమయును బంధరహితానందము సాధ్యమైయుండును. నాటినుండి యహంకారశక్తితోఁ దిరిగి పడవలసిన పనిలేదు. ఆ దేహమున యుక్తమానవ ప్రతిష్ఠాపితమగు రెండుశరీరములందు జీవశక్తియని స్ఫురించుచున్నది. ఇక్కడి చురుకుగాఁ బనిచేయుశక్తియు వస్తునిజస్వరూపమును దాచిపెట్టునట్టియు నీయహంకారశక్తితోఁ బ్రతుకుతరలిపోవుటకు పనిలేదు. సర్వము సహాయశక్తియే. తన కార్యములనుచేయుచున్నాఁడు. తనలో దైవకార్యములఁబనిచేయుచున్నాఁడు. ఏకత్వము నశించెను. ఒక యేకత్వమునకు సంకనము. వ్యష్టిజ్ఞానము సెక్ర— బ్రహ్మాండవిలాసముయొక్క— నిజతత్త్వమునందుసత్యము పూర్ణ పనిచేయుచున్న యొకనిస్థితిలో ప్రవేశించినను జీవుడీశ్వరునితో నేకమగుచు యుండును. బంధములేదు. భ్రమలేదు. అతనికి యాత్మస్వాధీనమైనది. అహంకారబంధము విడిపోయినది.

యోగసంకలనము.

2వ అధ్యాయము.

బ్రహ్మాండాత్మజ్ఞానము.

మనోప్రాణ స్థూలములను నీ నిత్యస్వరూపమునకన్న భిన్నమగు సర్వమును త్యజించినప్పుడు, మనకు ముక్తిస్థితి మీమాంసగా యథార్థస్థితితో మనస్తత్త్వముకలిగించి, నశించునట్టి, మారునట్టి యీ ప్రపంచమందు, మన బహిరంగస్థితి నశించునట్టిదిగా, మారునట్టిదిగా భావింపఁజేయునాత్మభ్రమను తొలగించుటే. మనమాత్మయని, నిత్యమని, తెలుసుకోవలెను. మన నిజస్వరూపమందు మనము వ్యక్తితో నివసించవలెను. కాబట్టి జ్ఞానమార్గమందు, మనకన్నిటికన్న ముఖ్యమైన యొకటిప్రయత్నమిది. నిత్యమగు యాత్మస్వరూపమును మనము తెలుసుకొన్నప్పుడు, వేరుగాక మనము దేవుడైనప్పుడు, మనము చేయవలసిన మఱియొక ప్రయత్నముకూడ కలదు. మన మేయాత్మస్వరూపమైతిమో, యట్టినిత్యమునకును, మనమిదివరకు, మననిజస్థితి, మనస్వరూపమని భ్రమపడుచున్న నీమార్పునొందు ప్రపంచమునకును నిజసంబంధమెట్టిదో సాధించవలెను.

నిజమగు సంబంధమేమైన నుండునేని యాసంబంధము, రెండు సత్యపదార్థములకై యుండవలెను. నిత్యాత్మభ్రమ యనిత్యము కాదని. గనుక ప్రపంచస్థితికి కడుదూరమని మొట్టమొదట భావించితిమి. కారణమేమన మనస్వరూపము కాలానుగుణ్యముగ మార్పునొందు, మనోప్రాణస్థూలములకన్న వేరు కాదని, వస్తుస్వభావములబట్టి మనకుం దోచుటలేదు. అధోస్థితిబంధమునుండి తప్పించుకొంటిమా, యప్పుడునహిత మాత్మప్రపంచములకుంగల సంబంధమును గురించి యాపొరబాట్లే మనకు కలుగుటకవకాశము కలదు. మనకు వృద్ధిజెందుచున్న యానిత్యత్వమే ముఖ్యముగ సత్యత్వమని మనము నమ్మినము. అందుచే నీప్రపంచమును మనుజుని దూరస్థమగు మిథ్యాసత్యములని నిరసింతుము. కారణమేమనగా, నీప్రపంచము, మన నూతనస్థితికి కేవలము విరుద్ధమైనది. మనవ్యక్తి దానియందు నిలుచుటలేదు. దానిలోనుండి మనము పైకెత్తంబడి మార్చంబడితిమి. దానితోనికముందు మనకెట్టిసంబంధము లేనట్లు గాన్పించును. ముఖ్యముగా నిట్లప్పుడు కనుపించుననగా నిత్యాత్మను, కనిపెట్టుటే ముఖ్యోద్దేశ్యముగాక త్రివిధమగు నధోస్థితినుండి వైదొలగుట ముక్త్యనుకొనుటచేం గలుగుచున్నది. అప్పుడు శుద్ధమానసమునుండి శుద్ధాత్మలోనికి, మధ్యమెట్లతో నవసరములేకనే ఘుముకవీలున్నట్లుండును. దుఃఖకరమైన యధోపతనములేకుండ దాటి దిగిరావలెనని నీ యంతరాయము మనవ్యక్తియందు దృఢనమ్మకము కలిగించుచున్నది.

కాని యాత్మకును బ్రపంచమునకును మిక్కిలి సమీపముగు నిత్యబంధుత్వమున్నది. ఆరెంటికి సంబంధముకలదు. దాటవలసినంత యంతరములేదు. క్రమమగువృద్ధి సోపానపంక్తియందాత్మ

స్థూలము లూర్ధ్వాధసోపానములై యున్నవి. కాబట్టి యీ రెంటికి, సత్యమగు సంబంధబంధుత్వముండవలెను. దానివలన నిత్యమగు బ్రహ్మము, శుద్ధాత్మగా నుండుటే గాక సకలప్రపంచమును తనలోఁ గలిగియుండవలెను. నిత్యత్వమందు లీనమైయున్న జీవునకు ప్రపంచమందజ్ఞాన నిమజ్జనమునకు బదులుగా నాగరికసంబంధము వహించుటకు సామర్థ్యముండవలెను. ఈసంబంధమే యాత్మకును సృష్టికిని గల నిత్యమైక్యము. బంధశూన్యుఁడగు నీశ్వరునకు సదా యెట్లుసాధ్యమో యట్లే విముక్తినొందినజీవునికి నిత్యైక్యము సాధ్యమై యుండవలెను. మనము మొదట తేఁబడియున్నట్టి శుద్ధాత్మస్థితియందుండి యీనిత్యైక్యమును దెలిసికొనవలెను. పరిపూర్ణాత్మ స్వాధీనము కావలెనన్న మనమాత్మతో దేవునితో నైక్యముండుటేగాక సమస్తసృష్టితో నైక్యముండవలెను. మనము జన్మించుటయు, మనతోటిపాటి జనులచే నివసింపఁబడుటయు, నీప్రపంచమును సరియైన సంబంధమందును, నిత్యసత్యత్వ సమాసకముందును పునఃస్వీకారము చేయవలెను. మనతోటిపాటి జనమును మనమేలనిడచితి మనగా, వారితోఁ దప్పుసంబంధము పెట్టుకొంటిమి. భేదబుద్ధిచేఁ గాఁ మందు, సృష్టింపఁబడిన యసత్యబాంధవ్యము గలిగియుంటిమి. సమస్తవస్తువులును, భూతములును, మన నూతనజ్ఞానమందుఁ బునఃస్వీకారమొనరించవలెను. అహంకారవ్యక్తిత్వమువలన గలిగిన భిన్నభావముతోఁ గాక సర్వముతో నేకీభావమొంది పునఃస్వీకారము చేయవలెను.

దీనియర్థమేమనగా నతీతము, శుద్ధము, స్వయంభువు స్థలకాలాబాధ్యమగు నాత్మజ్ఞానమొందుటేగాక, బ్రహ్మాండజ్ఞానమును సహితమంగీకరించి దానిపొందవలయు. సమస్త బ్రహ్మాండము

లకు మూలకారణమైన సమస్తమందు నివసించియున్న యనంతునితో మనమైక్యము కావలెను. ఈజ్ఞానమే ప్రాచీన వేదాంతులాత్మయందు సమస్తమును సమస్తమందాత్మను జూచుటయని చెప్పిరి. వారు మఱియు చెప్పిన దేమనగా సృష్టికి మొదటినుండి కలిగిన యభ్యాసము తిరిగి మనుజునందు జరుగుచున్నదనియు నట్టి మనుజునకు ముఖ్యమగు జ్ఞానమేది యనగా నావిర్భవించుచున్న బ్రహ్మాండములకు సంబంధించిన సమస్తస్థితులు యాత్మయగుచున్నాఁడని. ఈమూఁడు మాటలతో నాత్మప్రపంచములకు సహంకార నిర్మితమగు నసత్యసంబంధమునకు మారుగా రావలసిన నిజసంబంధము వర్ణింపఁబడినది. ఇదే మనము స్థాపించవలసిన సమస్తముతో నైక్యమునకుఁ బునాది.

మన నిజస్వరూపము వ్యష్టిరూపకమగు మానసికపురుషుఁడు కాఁడు. మానసపురుషుఁడు పైకిఁగనిపించు దానియాకారము. మన నిజస్వరూపము బ్రహ్మాండసంబంధము. అనంతము. అది సమస్తస్థితులతో నైక్యమైయున్నది. సమస్తస్థితులయందు నివసించియున్నది. మన మనోప్రాణస్థూలాంతర్వర్తియై యాత్మే మనతోటిపాటిసమస్తముయొక్క మనోప్రాణస్థూలాంతర్వర్తియైన యాత్మ. దానిస్వాధీనపరుచుకొంటిమా, మనము వారికై చూచినప్పుడు మనవ్యక్తిసామాన్యమందు స్వభావసిద్ధముగా వారితో నైక్య మొందెదము. మనస్సృష్టి యైక్యమును నిరోధించుచున్న మాట నిజము. దానివెనుకటి యలవాట్లయందు వర్తింపనిచ్చిన నీనూతన జ్ఞానము నాత్మస్వాధీనమును బోగొట్టి భేదభావ మను తెరనువేయఁ బ్రయత్నించును. ఈనిత్యసత్యవస్తుజ్ఞానానుగుణ్యముగాఁ దాను మారఁ బ్రయత్నించదు. కాని మొదట మనయోగమందుఁ గ్రమముగాఁ బనిచేసి వృద్ధిజెంది

తిమా, శుద్ధికాఁబడిన మనోవ్యాపారములద్వారమున నాత్మను బొం
దఁగలము. శుద్ధికాఁబడిన మనస్సు స్థిరతతో మున్ముందే, జ్ఞానముం
దఁ బాత్రత కలది. తరువాత మనస్సునకు విభాగించి చూచుట తీర్చ
రచుటే దాని స్వభావమైనను మైత్ర్యాద్యనేకస్వరూపములను భిన్నత్వ
రూపములను వెలి యాకారబంధములను వదలి నిరోధించుట నేర్చవ
చ్చును. ధ్యానధారణముల సహాయమున సమస్త వస్తుజాలము వేరు
కాదని భావించుట దాని కలవాటు చేయవలెను. అద్వితీయుని సమ
స్తమందును, సమస్తమద్వితీయునిగా భావించ నలవాటు దానికిఁ గలి
గించవలెను. ఇంతవరకు జీవుని వెలిబుచ్చు నవస్థ జ్ఞానమునకు ముఖ్య
మని ప్రత్యేక మభ్యసించవలసిన దని చెప్పితిమి. కాని ప్రత్యేకయోగ
సాధకున కీరెండవస్థలను కలుపుట మంచిది. ఒకదానియందు యంత
రాత్మను తెలుసుకొనుచున్నాము. రెండవదానిలో మనము బహిర్గ
తము వెలిగాఁ దోచు నీసమస్తమునందాత్మను తెలుసుకొనుచున్నాము.
ఈరెండవస్థలతోఁ బ్రాంపించి బహిస్థితమును నిరూపించు సమ
స్తము దేవుఁడు, బ్రహ్మము, విరాట్పురుషుఁడని తెలుసుకొను
టకు వీలుకలదు. తరువాత విరాట్టును దాటిపోవచ్చును. కాని
యీయవస్థలలోఁ గొన్ని చిక్కులున్నవి. సాధ్యమైనయెడల గురుసమ్మ
తులఁ గలుపుట మంచిది.

సమస్తవస్తువులు దేవుఁడు బ్రహ్మమను జ్ఞానము త్రివిధమై
యున్నది. దాని యనుభవము మూఁడు సోపానములుగా మనము
విభజింపవచ్చును. మొదటిది యాత్మ కలదని. దానియందు సమస్త
జీవులున్నవని, ఆత్మయనంతమగు స్వయంభువై స్వయం వ్యాపకమై
కాలస్థలాబాధ్యమై శుద్ధమై తనంతటఁ దానావిర్భవించినదని. కాలస్థ
లములు దాని జ్ఞానరూపములని యంగీకరించుచున్నది. అది సమస్త

వస్తువుల మించినది. స్వయం వ్యాపకమందు, జ్ఞానమందు, సమస్త వస్తువులఁగలిగియున్నది. తానుసృజించు నేవస్తువుచే బాధింపఁబడదు. భరించును. అగును. సర్వవిలక్షణమై యనంతమై యానందమయమై యున్నది. అనంతమగు నాకాశము సమస్తములను దనలోఁ గలిగి యున్నట్లు పరమాత్మ సర్వము దనలోఁ గలిగియున్నది. ఈయాకాశబ్రహ్మము సాధకునకు ధ్యానమం దుపయోగపడును. అతఁడు తనకు మొదట నపరోక్ష మాగా బ్రహ్మముగాఁ గనుపించు దానిని ధ్యానించు టకష్టము. స్థూలాకాశముగాక సర్వాచ్ఛాదకమగు నీయాకాశమం దనగా జ్ఞానానందములయందు మానసికముగా నీయుత్తమస్థితిని జూడ నతఁడు ప్రయత్నించును. తనలో నున్న యాత్మతో దానికి నేకీభావము తేఁ బ్రయత్నించును. అట్లు ధ్యానించుటచేత మానస మున కనుకూలమైన స్థితి తేవచ్చును. అట్టి యనుకూల స్థితివలనఁ దెరపడిపోగా విజానము మానసమంతయు నిండి మన దృష్టిస్వభావమును బూర్తిగా మార్చఁగలదు. మారిన యాచూపు మనజ్ఞానమందు వ్యాపించి స్థిరపడినకొలది తుదకు మనకే మార్పు రాఁగలదు? మన మేది చూచుచుంటిమో యది యవ్యేదము. మనయాత్మజ్ఞానమం దనంతమై యుందుము. మనోప్రాణ దేహములప్పు డనంతమం దొక విధమైన విధానములై తోఁచఁబడును. ఉన్నది ప్రపంచము గాక యనంతమగు నాత్మేనని మనకుఁ దోచును. ఆత్మావిర్భావమునకు సంబంధించిన తనయాకారములయొక్క మహత్తరమైన బ్రహ్మాండ సమరసత్వములందుఁ జరించుచున్నట్లు మనకుఁ దోఁచఁ గలదు.

కాని యీసమరసత్వముగాఁ బరిణమించు సమస్తవస్తురూపముల మాట యేమి? అవి మనకు రూపమాత్రము లేనా? సత్య

త్వబోధ శూన్యములై నిష్ప్రయోజనములగు నామరూపములు మాత్రమేనా? ఎంత యద్భుతముగాఁ గనుపించిన నవి ప్రయోజన శూన్యములేనా? మనకవి యొకప్పుడు బహుసుందరములుగాఁ గనుపించినవే. ఇప్పుడు నిరర్థకములని త్యజించవలసినదేనా! అట్లుకాదు. సర్వగర్భితమగు ననంతాత్మయం దైక్యతయొక్క తెలియుటే మొదటనట్లుతోఁచును. ఆత్మయందున్న యనంతముల నిరాకరింపఁజేయును. కాని యీవస్తువులు నిష్ప్రయోజనములు కావు. బ్రహ్మాండమానసముచేఁ గల్పింపఁబడిన యసత్యములగు నామరూపమాత్రములే కావు. నిజమునకవి యాత్మస్వవ్యక్తితోఁ దాఁగుచున్న యావిర్భావములే. అనగా మనలోపలనే యాత్మ సర్వమందు నివసించియున్నది. దానివ్యక్తి దానికే కలదు. దాని వ్యాపారమును బాలించుచున్నది. దానియందు నివాసముజేసి యానందించుచున్నది. ఆకాశము తనలో ఘటమును గలిగి ఘటమునందుఁ దానున్న ట్లీయాత్మ తనలో సమస్తము గలిగి సమస్తమందుఁ దానున్నది. సమస్తము యొక్క నిజతత్త్వ మదియే. ఆత్మయొక్క యంతర్నివాసస్థితి మనము తెలుసుకొనవలెను. మనము చూచి జ్ఞానముతో సమస్థితులందుందున్న యాత్మ మనమే కావలెను. మనోనామనిశాభ్యంతరములని రాకరించి బాహ్యపరిధి, యీయావిర్భావములం దీశ్వరుఁడు నివసించియున్నాఁడనియు, వాని నిజతత్త్వ మతఁడే యనియు, వానియందు వ్యక్తితో నున్నాఁడనియుఁ దెలుసుకొనవలెను. తెలిసిన మానసికముగాఁ దెలుసుకొనుటేగాక స్వానుభవముచేతఁ దెలుసుకొనవలెను. ఈస్వానుభవము సమస్తమానసజ్ఞానమునకుండు యలవాట్లను దివ్యస్వరూపముగా మార్చఁగలదు. మనమే మగు నీయాత్మ యుపరస్థితులకతీతమైయున్నను, స్వవ్యక్తియందు తన కిపరస్థితులతో నేకీభావ

పొందుచున్నది. అది సమస్తమును మనలోఁ గలిగి సమస్తమందుఁ దానివసించునదేగాక సమస్తము తానేనని మనము గ్రహించవలెను. అది యంతర నివాసియగు సూక్ష్మమేగాక, నామరూపములుసహితమదేయని తెలుసుకొనవలెను. వ్యాపారమది. వ్యాపారము నడపునది. మనోప్రాణదేహము లది. ఇట్లు చివరకుఁ దెలుసుకొనుటచే మనము మొదట విడిచిపెట్టిన సమస్తమును నిజతత్త్వమందుఁ బునఃస్వీకారమొనరింతుము. మనవికావని మొదట త్యజించిన వ్యష్టిమనోప్రాణదేహములాత్మావిర్భావములని తిరిగి స్వీకరింతుము. ప్రత్యేకము వ్యష్టికి సంబంధించిన యల్పత్వముండదు. ఇక మానసమును, స్వల్పవ్యాపారమందు బంధింపఁబడిన ప్రత్యేకమనోమయ స్థితిగా నెంచక సర్వవ్యాపకమానసముయొక్క గొప్పవిధానముగా భావింతుము. ప్రాణము నహంకార సంబంధమైన ప్రాణేంద్రియ కామవ్యాపారమని తలచక సర్వవ్యాపకప్రాణముయొక్క స్వాతంత్ర్యముగల విధానమని తలచెదము. శరీర మాత్మయొక్క భౌతికచరసాలయని భావించక చెప్పినట్లు విను సాధనముగాను మార్పుగల దుస్తుగాను భావింతుము. అది సహితము సర్వవ్యాపక పదార్థముయొక్క విధానమనియు బ్రహ్మాండ శరీరములోని యొక కణమనియు భావింతుము. భౌతిక ప్రపంచజ్ఞానము మనస్థూలజ్ఞాన మొకటేయని మనము తెలుసుకొందుము. మనచుట్టునున్న సమస్తప్రాణశక్తులు మనప్రాణశక్తులే యని తెలుసుకొందుము. దివ్యానందానుగుణ్యమగు మన హృదయాందోళనములందు, వెలికి బ్రహ్మాండ ప్రేరణయొక్క హృదయాందోళనములఁ దెలుసుకొందుము. సర్వవ్యాపకమానసముయొక్క కార్యమంతయు, మనమానసములోనికిఁ బ్రవహించునట్లు మనమనోవ్యాపారమంతయు యాగొప్ప సముద్రములోనికిఁ దిరిగికర

టనువలె వెలికి ప్రవహించుచున్నట్లును, మనకుఁ దెలియఁగలదు. మానసాతీతమగు నిజతత్త్వము ననుసరించి బ్రహ్మాండానంద ప్రేరణ ననుసరించి మనోప్రాణస్థూలముల నేకము చేయు నీయైక్యమే పరిపూర్ణ బ్రహ్మాండజ్ఞానమందు మనకు వచ్చు యాంతర యీశ్వర సంసిద్ధి.

కాని భవుఁడు (Being) భవము (Becoming) రెండుశబ్దములయందు సర్వము నింపవలసియున్నది. గనుక మనము పొందవలసిన జ్ఞానము సంపూర్తియైనది, పరిపూర్ణమైనది కావలెను. స్వచ్ఛము సూక్ష్మమగు నాత్మజ్ఞానము కలిగినఁ జాలదు. బ్రహ్మాండావిర్భావమును పోషించి వృద్ధిచేసి దానిలో నెట్లు ప్రవేశించుచున్నదో నావిధానముల సహితము తెలుసుకొనవలెను. ఆత్మజ్ఞానము (self-knowledge) ప్రపంచజ్ఞానము (world knowledge) సర్వవ్యాపకమగు బ్రహ్మజ్ఞానమందు నైక్యమొందవలెను.

యోగ సంకలనము.

23 అధ్యాయము.

ఆత్మవిధానములు.

జ్ఞానమార్గమువలన మనము తెలుసుకొన్న యాత్మ మన మానసిక స్థితులకు వ్యాపారముల కాధారమై తదంతర్వర్తియగు సత్యమేగాక బ్రహ్మాండవిషయము లందావిర్భవించిన సర్వవ్యాపక సర్వాతీతమును స్థితి సహితమై యున్నది. ఆత్మజ్ఞానమందు స్థితివిష యిక జ్ఞానము మార్పుజెందుచున్న బ్రహ్మాండవిషయములతో దానికిగల సంబంధవిధానముల జ్ఞానము చేరియున్నది. బ్రహ్మమును గురించి ప్రశ్నోపనిషత్తు (యస్మిన్ విజ్ఞాతే సర్వం విజ్ఞాతం) దేని తెలిసిన సర్వము తెలియునో యని చెప్పినదాని కర్థమిది. ఈ యుపనిషత్తు యేమి చెప్పుచున్నదనగా సది కేవల సత్ యని మొదటఁ దెలిసుకొనవలెను. తరువాత దానిని దెలుసుకొన్న జీవునకు దాని ముఖ్య విధానములు స్పష్టముగాఁ దెలియఁగలవు. మనము నిశ్చయముగా దానిని దెలుసుకొనకముందే శాస్త్రవిచారముచేతను, మేధావిశేషముచేతను, సత్యత్వ మెట్టిదో, ప్రపంచ మెట్టిదో పరిశీలించవచ్చును.

అట్టి శాస్త్రజ్ఞానము నిజమైనజ్ఞానముకాదు. అంతేగాక యతీమనదృష్టిజ్ఞానములకు వ్యక్తము కావచ్చును. కాని యీశ్వరుని సమస్తానుభవములందట్టి వ్యక్తిలేకున్నను వ్యక్తమగుచున్న దానితో మనము సమస్తస్థితిని యైక్యమొందించకున్న నదిసంపూర్తికానేరదు. సాంఖ్యమునకు యోగమునకు గీతకనుపరచిన భేదమిదియే. పరిపూర్ణ యోగమునకు రెండావశ్యకములు. ఈశ్వరుని తెలుసుకొనుట యోగశాస్త్ర విషయము. అతనితో నైక్యమగుట యోగవిద్యావిషయము. ఈ యోగవిద్యవలన నాత్మయందుండి యాత్మస్థితినుండే పనిచేయుదుము. అందువలన జ్ఞానసారమందే యతీతుఁడగు నీశ్వరునితో నైక్యమగుటేగాక, మనస్థితిధర్మజ్ఞానమందు సహితము మనసితో నైక్యమొందెదము. సమస్తవస్తువులు జంతువులు తెలియకనే కొంత తెలిసి యోతమయపయనముల స్వస్వధర్మద్వారమున నతని వెల్లడిచేయఁ బ్రయత్నించుచున్నవి. ఈ తత్త్వము నస్పష్టముగను తెలుసుకొని దానితో సమరస మొందుట సరియైన యునికికి లక్షణము. మనసనము స్థమందు దానిని వెల్లడించి యనుభవించి పనిచేయుట సరియైన జీవనమునకు లక్షణము.

కాని యీయుక్తమును సరిగాఁ దెలుసుకొని వెల్లడించుట మనోమయుఁడగు మనుష్యునకు సులభముకాదు. కారణ మేమనగా నుత్తమ సత్యమట్టిదాని యుక్తమ విధానములు మానసాతీతములై యున్నవి. మేధోమానసములకు, మానసికానుభవములకు విరుద్ధస్థితిభావములుగాఁ గనుపించి సరిపుచ్చుటకు వీలులేని విరుద్ధములుగాఁ దోఁచి మానసాతీతానుభవమందు మాత్రము సర్వేశ్వరుని పూర్తిచేయుభాగములుగాఁ గనుపించు నైక్యతత్త్వనివి యాధారపడియున్నవి. ఏకకాలమందే యేకముగాను బహుళముగా నాత్మను

తెలిసికొనుటలో నీవిషయము నిదివరకే కనిపెట్టియుంటిమి. ప్రతి
భూతమును ప్రతివస్తువు నతఁడని తెలిసికొనవలెను. మొత్తము
యొక్క నైక్యమందును సారముయొక్క యేకత్వమందును సమస్త
మున కైక్యమతఁడనే తెలిసికొనవలెను. మనకు సర్వత్ర రెండు
విరుద్ధముగాఁ దోఁచినను స్వభావముగల నీస్థితుల నేకత్వ బహు
త్వముల కతీతుఁడితఁడేనని తెలిసికొనవలెను. ఏలననగాఁ బ్రతి
వ్యష్టిభూతమాత్మ. మానసిక స్థూలరూపములయొక్క బహిరంగ
హాస్తులున్నను ప్రతిభూతమాత్మ. ఈమానసిక స్థూలరూపద్వార
మున నతఁడు స్థల కార్య విషయములందుఁ బ్రత్యక్షమగుచున్నాఁ
డు. వీనిని యతర్బహిర్బధము నిర్మించుచున్నది. తద్వారా వ్యష్టిపు
రుషుని మనము తెలిసికొనుచున్నాము. అదేవిధమున ప్రతి సమి
ష్టియు కొద్ది ద్వైతను గొప్పదైన నాత్మ. ఈయావిర్భావ విధానము
లందు వెల్లడగుచున్న యీశ్వరుఁడే. అంతరదృష్టికి తనకుఁదాఁగాన్పిం
చునట్లు, బహిర్దృష్టికి మనకుఁ గాన్పించునట్లు, దానిఁ దెలిసికొను
చున్నంతవరకు నేవ్యష్టినిగాని యేసమష్టినిగాని మనము నిజముగాఁ
దెలిసికొనఁజాలము. ఏకత్వమందు సకలవిరోధముల సమన్వయించి
యట్టి జ్ఞానమందే నిలుచునట్లు మానసికవృత్తుల మార్చినఁగాని నిజ
సత్యమునందుండఁజాలము. ఎందుకనగా మనము నిజమైన నైక్యమం
దుండలేదు. అయిక్యసంసిద్ధియనగా సమస్తవస్తువులు మొత్తముయొ
క్క భాగములనియు సముద్రములోని యలలనియు భావించుటకా
దు. కాని వ్యష్టియు సమిష్టియు పూర్తిగా నీశ్వరుఁడనియు సమస్తము
నైక్యమందు మన యాత్మయనియు భావించుటే. కాని యనంతుని
మాయావైచిత్రియు పుట్టినదనగా నన్నియు మొత్తములోని భాగము
లనియు, సముద్రములోనలలనియుఁ బ్రత్యేకమూర్తులనియు, భావిం

చుట పరిపూర్ణసత్యమునకుఁ బరిపూర్ణజ్ఞానమున కానందమునకు నిలయమైయున్నది. ఏలననగా సమస్తమందాత్మ యొక్క యేకత్వమునను సృష్టియావిర్భావముకొఱకు నిత్యమగు జీవస్వరూపములయందు వెల్లడిగుచున్నదనియు నాజీవస్వరూపములే యనేకలోకములలో ననేకయుగములకొలది మన వ్యష్టి (Personality) వ్యాపారముల నడుపుచున్నవనియు మనము చూచుచుంటిమి. నశించి నిలిచియుండు నీ యనిత్య మను వ్యష్టి (Personality) రూపము సదా నొందుచున్న మార్పులకు వెనుక నుండు నిజమగు పురుషుఁడు (Individuality). అతఁడే, యహంకారము కాదు. అనంతమగు వస్తువు. నిజమునకితఁ డనంతుఁడే. అతఁడు తానున్న స్థానమునుండి నిత్యమగు జీవాభావనారూపములఁ బ్రతిఫలించుచున్నాఁడు. అసంతపురుషులు గలరనియు, నిర్గుణపురుషులు బ్రహ్మాండశక్తి వ్యాపారములనుఁ బ్రతిఫలించుచున్నారనియుఁ జెప్పు సాంఖ్యమతమునకు నిజతత్త్వమిదియే. బ్రహ్మ సత్యవాదము స్వప్నవాదుల మాయావాదమును ఖండించుట కేర్పడిన నిత్యవాదమునకు కేవల విరుద్ధమయినను, యొకవిధమున యీవాదమునకు సహితాంతర్యమున నిదేశనుసించుచున్నది. కేవలయోగము కేవలసాంఖ్యముకాని ప్రాచీనమతమొకటి కలదు. అదియొక నిర్గుణతత్త్వమునే (Quiescent) నమ్ముకొనుచున్నది. ప్రపంచములోని ప్రతిది పంచభూతాత్మకమనియు మాయాశక్తియొక్క త్రిగుణాత్మకమనియు, నిర్గుణుని జ్ఞానముచే వీనికియసత్యమగు వ్యాపారపరిణామత్వము కలుగుచున్నదనియుఁ జెప్పుచున్నది. కాని యీవాదము పూర్తిగా బ్రహ్మముయొక్క సత్యత్వమునుఁ దెలుపఁజాలదు. జన్మలకొలది వివిధ మనోప్రాణ స్థూలరూపముల నొందుచు మార్పులఁ జెందు మనోమయ, ప్రాణమయ, యన్నమయ సంఘాతపదార్థమే మనము కాదు.

ఈసంఘాతమునకు లోనవివేకముగల వ్యక్తస్థితి యెప్పుడు లేవనరాదు. ఈసృష్టివిషయమై శ్రద్ధవహించని నిర్గుణుని (Quiescent) కన్న వేరు లేదనరాదు. మనమానసిక ప్రాణస్థూలవ్యష్టిత్వము (Personality) సదా నొందుచున్న మర్త్యులకు లోన నిలకడగలశక్తి యుక్తమగు స్థితికలదు. దీనిని మనము తెలుసుకొనవలెను. ఈశ్వరుడు తద్వారమున యావిర్భవించి తన యిష్టానుసారము సృష్టిలో సదా పనిచేయుటకు దానిని సరియైన స్థితియందుంచవలెను. ఎవనినుండి యీ సమస్త మావిర్భవించుచున్నదో యట్టి యద్వితీయునియొక్కయు, దేనికి యీయద్వితీయుడు మూలము సారమగుచున్నాడో యట్టి బహుళత్వముయొక్కయు, దేనిద్వారమున నీయద్వితీయునకును బహుళత్వమునకునుగల సంబంధములు పోషింపబడుచున్నవో యట్టి శక్తియొక్కయు నిత్యానంత సంబంధములనుబట్టి మనస్థితిని యోచించితిమా జీవేశ్వరైక్యము నొప్పుకొననట్టియు జీవుల యేకీభావమునంగీకరించునట్టియు, మతశాస్త్రములయందు సహితము కొంతనిజము కాన్పించును. ఈమతములలోని కొన్ని మూఢాచారములు హీనస్వర్గానుభవములే ముఖ్యమనితలచిన నీశ్వరుని కౌగలించుటచేనప్పటి యానందముకొరకు జీవునకుగల యిచ్ఛను వెల్లడించుచు భక్తుడగు నొక కవివ్రాసిన యీ క్రిందిపద్యములలోని గూఢార్థముకూడ యీమతములకు గలదు. “నేను పంచదారయగుట కొప్పుకొనను కాని పంచదారతిన కోరుచున్నాను” అని యొకభక్తుడు వ్రాసినాడు. సమస్తమందాత్మయొక్క యేకత్వాధిక్యతే మనకు ముఖ్యమని తోచినప్పటికి మనమొకకవిచెప్పిన వాక్యము నొకవిధమైన ద్వైతికమగు విషయానందాపేక్షయనిగాని బంధింపబడి యజ్ఞానముచే నీశ్వరుని నిరాకరించుటయనిగాని తలచకూడదు. భావ వర్ణించలేనట్టియు వివే

కము స్పష్టపరచలేనట్టియు హృదయమునకు సాధ్యమయినట్టియు శాస్త్రజన్యగర్వము నిర్మూలము చేయఁజాలనట్టియు నగాధ మద్భుతమగు స్థితితత్వము నాకవిభక్తుని వాక్యము బోధించుచున్నది. అది భక్తిమార్గశిఖరమునకు సంబంధించినది. ఆభక్తిమార్గము చెప్పునప్పుడు తిరిగి యీవిషయమును యోచింతము.

పరిపూర్ణయోగసాధకుఁడు తన గమ్యస్థానమును గురించి పూర్ణ భావము కలిగియుండవలెను. దాని పూర్వజ్ఞానమునకే ప్రయత్నించును. ఈశ్వరుఁడు తన స్వావిర్భావమునకు బహువిధానములఁ గలిగియున్నాఁడు. అనేకస్థితుల లోకములఁబొంది వ్యక్తమగుచున్నాఁడు. ప్రతివిధానమునకుఁ బ్రయోజనము కలదు. ప్రతిస్థితికి (plane) ప్రతి బింబైక్యములందు సంసిద్ధి కలదు. వ్యష్టిజీవునిమూలకముననే తప్పక మన మద్వితీయునిఁ జేరుదుము. మన సమస్తానుభవమునకుఁ బునాది వ్యష్టిజీవుఁడే. జ్ఞానముచే మనమద్వితీయునితో నైక్యమొందెదము. ద్వైతి యట్లుండగానే యైక్యతకలుగును. దానివలన మనమూలములో మునిగి సమస్త వ్యష్టిసమిష్టిబంధముల త్యజింతుము. ఆయైక్యము జ్ఞానమార్గమువల్లనే కలుగుచున్నదా లేక యీశ్వరత్వమందున్న శుద్ధస్థితియా? కర్మమార్గమందుసహితము మనకర్మాధిక్యత దివ్యచిత్జ్ఞానశక్తులయొక్క యైక్యముద్వారా యీశ్వరునందు మునుగుచేయని చూచియుంటిమి. భక్తిమార్గాధిక్యతసహితము ప్రేమించుపదార్థమందుఁ బరిపూర్ణానందరసములో మజ్జనమొనరించుచేయని చూచియుంటిమి. కాని దివ్యకర్మాధికారి వ్యష్ట్యాత్మ (జీవుఁడు) వ్యక్తిసాధనముగా తనంతఁదామారును. తన్మూలకముగా నీశ్వరేచ్ఛ ప్రేమ చిత్ప్రకాశతలతోఁగలసి బ్రహ్మాండ బహుళత్వములోనికి వ్యాపించును. ఈవిధముననే యాజీవుని యుత్తమాత్మతోను

మనయందున్న యాత్మతో నైక్యముచేయుటవలన మనతోటిపాటి వారితో మనకు నైక్యత రాఁగలదు. అప్పుడే ప్రకృతికార్యమందు మనకుఁ బ్రత్యేకవ్యక్తిస్థితి యద్వితీయుని జీవరూపమునఁ గలుగుచున్నది. దానివలన నితరులతో నుత్తమేశ్వరునితో నద్వితీయమందు భిన్నత్వసంబంధములు మనకుఁ గలుగుటకాభేదము నిలుచును. కాని యీ సంబంధములకు నజ్ఞానమందు మనమున్నప్పుడుండు సంబంధములకు భేదముకలదు. మొదట మనకేకత్వము నామమాత్రమగు నిచ్ఛమైయున్నది. ఏకత్వమే ధర్మము. భిన్నమా యేకత్వమును వివిధవిధముల ననుభవించుట కేర్పడినది. అహంకారవ్యక్తినలనఁగని గడి భిన్నత్వములోనికి దిగక భిన్నవిలాసముతో సంబంధలేని యేకత్వమును సంపాదించఁ బ్రయత్నించక మన మీ రెండుస్థితుల వాని కలియుక స్థానమగు నుత్తముని యనంతత్వమందుఁ గలిపి సరిపుచ్చెదము.

ఆత్మ, వ్యష్ట్యాత్మ మానసికయహంకారవ్యక్తి కన్న భిన్నమైనట్లే మన వ్యష్ట్యాత్వము (Personality) భిన్నమైయున్నది. మన వ్యష్ట్యాత్వము (Personality) కేవిధమున నుండునది కాదు. అది సదా మారుచువివిధమిశ్రమములఁబొందునది. అదిమూలవ్యక్తి కాదు. వ్యక్తియొక్క రూపముల నిర్మాణము. స్థితియొక్క శక్తి కాదు. స్థితియొక్క యసంపూర్తియగుశక్తుల వివిధవిలాసము. మన స్థితియొక్క నిజానందమనుభవించునది కాదు. మార్పులయందిట్టి యానందమునఁ కలిగించు వివిధానుభవములకై ప్రయత్నము. ఇదికూడ పురుషుఁడే బ్రహ్మమే. కాని మార్పులఁజెందుచున్న పురుషుఁడు. అనంతునిబహిర్వైచిత్ర్యము. దాని యచలనిజతత్వము కాదు. ఈపరమేశ్వరస్వరూపము త్రిపురుషాత్మకముగా గీత వర్ణించుచున్నది. మార్పుచెందు

పురుషుఁడు. మార్పులేనిపురుషుఁడు. వీరిద్దరికి వెలిగ్గను వారిని తనలోఁ గల మహోన్నతుఁడు. ఆమహోన్నతుఁడే మనము పొందవలసిన ప్రభున్డై యున్నాఁడు. మనలో సంచరిలోనున్న యు స్థిమాత్మయతఁడే. మార్పుచెందని యాత్మపరిశాంతన్థై నిష్క్రియాత్వముకలిగి సమమై మార్పులేనిది. కర్మనువిడిచి నిష్క్రియాత్వము చెందినప్పుడు మనకది లభించును. జ్ఞానవిలాసశక్తి యానందాన్వేషణములనిడిచి, దేనివలన మహోన్నతుఁడు స్వాతంత్ర్య యొంటరి విలాసమనుభవించుచున్నాఁడో యాత్మస్వచ్ఛము నిత్యమగు జ్ఞానమూలమును జేరినప్పుడు మనకది లభించుచున్నది. మార్పు చెందుయాత్మకుఁ బాహ్యమై ప్రపంచజీవితసంబంధములు దేనివలన సాధ్యమగుచున్నవో యావ్యక్తిత్వ (Personality) మూలమైయున్నది. మానవుఁడీ మార్పులోఁ దు నాత్మయందుఁ జిక్కుకొని దానిమార్పులతో మార్పుఁబొందుచున్నాఁడు. నిత్యపరిశాంతమును శక్తిని నిజానందమునుఁ బొందలేకున్నాఁడు. మార్పులుచెందని యాత్మయందుఁ జిక్కుకొన్న వాఁడు యానవమ స్థానమునఁ దనలోఁ గలిగియుండునుగాని ప్రపంచములోఁ బనిచేయఁజాలఁడు. మహోన్నతునియందు నివసించువాఁడు నిత్యపరిశాంతత్వము శక్తియానందముల స్థితివిపులతను బొందును. వ్యక్తిత్వముచేతను (Persnoality) శక్తిరూపములచేతను తన యనుభవములచేతను స్వకీయజ్ఞాన స్వకీయశక్తులయందు బంధింపఁబడఁడు. ప్రపంచమందతఁడు తన్నుఁదా వెల్లడించుకొనుటకు విపులస్వాతంత్ర్యశక్తులతో వీనినన్నిటి నుపయోగించుచున్నాఁడు. ఇప్పటిసహితే వీ మార్పు నాత్మయొక్క ముఖ్యవిధానముల మార్పుటకాదు. మహోన్నతునియందు నిమగ్నమొందుటచే మన దివ్యధర్మమును గ్రమము గా నుపయోగించుటచేఁ గలుగుచున్నది.

ఆత్మయొక్క యీ ద్వివిధమగు విధానము ననుసరించి హిందూ వేదాంతము సగుణనిర్గుణబ్రహ్మములకుఁగల భేదమేర్పరిచినది. దానిననుసరించే యూరోపావారి మానుషదేవుఁ (Peroual God) డమానుషదేవుఁడను (Impersonal God) భేదమేర్పడినది. ఉపనిషత్తు యుక్తముని "నిర్గుణో గుణీ" యని వర్ణించినది. దానియర్థము మహోన్నతుఁడగు గుణాతీతుఁడైనను గుణగణాలంకారుఁడేయని. దానినిబట్టిసహితము రెండు ముఖ్యవిధానము లేర్పడుచున్నవి. రెండు ముఖ్యపక్షము లేర్పడుచున్నవి. ఈరెండువిధానము లతీతమైన దివ్యసత్యతత్వమునవధిగమింపఁ బడుచున్నవి. అవి నిర్గుణబ్రహ్మము క్రియాబ్రహ్మమునకుఁ బోలియున్నవి. విలసనగా సమస్త ప్రపంచవ్యాపారమొకవిధముగా బ్రహ్మముయొక్క యనంత యసంఖ్యాక గుణముల వివిధ విధానములందు వేరువేరురూపముల నిరూపించుటే యని యెంచవచ్చును. అతనిస్వరూపము జ్ఞానేచ్ఛలవలన నన్నిగుణములఁ దాల్చుచున్నది జ్ఞానస్థితికి సంబంధించిన పదార్థములతో నన్నియూహానుభవముల నొందుచున్నది. బ్రహ్మాండకార్యరూపమైన స్వకీయమగు బ్రహ్మాండజ్ఞానశక్తి (గుణములు) లగుచున్నది. కాని యతఁడు వీనిలో దేనిచేతను వీనిలో నన్నిటిచేతను బంధింపఁబడఁడు. అతఁడు తనగుణములకు పైనున్నాఁడు. ఒకవిధమైన లోకమందాగుణముల కంటకనున్నాఁడు. నిర్గుణబ్రహ్మమునకు గుణనిరాకరణము లేకపోలేదు. ఈనిర్గుణమే సగుణముగా ననంతగుణముగా నావిర్భవించుచున్నది. అనంతవిధాత్మావిర్భావమును యాతని సంపూర్ణసామర్థ్యమందు సమస్తమును కలిగియున్నాఁడు. అతఁడు వానిని మించియున్నాఁడను యర్థమందు వానిచే బంధింపఁబడకున్నాఁడనుట. ఆతఁడు వానికి వెలినైన స్వతంత్రుఁడై యుండకపో యిట్టిపోలికల నవి యనంతములు కాక

పోవచ్చును. దేవుఁడు తనగుణములకు వశుఁడై యుండవలసివచ్చును. తన స్వభావముచే బంధింపఁబడవలసియుండును. ప్రకృతియధికారియై పురుషుఁడు దానిసృష్టి, యాటవస్తువు కావలసియుండును. అనంతుఁడు గుణముచేగాని నిర్గుణముచేగాని బంధింపఁబడి యుండలేదు. మానుషత్వముచేగాని (Personality) యమానుషత్వము (Impersonality) చేగాని బంధింపఁబడలేదు. అతఁడతఁడే. మనవర్ణనల కతీతుఁడై యున్నాఁడు.

మనము యనంతుఁడిట్టివాఁడని వర్ణింపఁజాలము కాని యతనితో నైక్యమొందఁగలము. మనము నిర్గుణము కాఁగలమని చెప్పఁబడినదికాని సగుణదేవుఁడు (Personal God) కాఁగలమని చెప్పఁబడలేదు. అది యొకయర్థమందు నిజమే. ఎవఁడు ప్రత్యేకము సమస్త బ్రహ్మాండములకుఁ బ్రభువు కాఁజాలఁడని యర్థము. మనము నిర్గుణబ్రహ్మమందువలెనే సగుణబ్రహ్మమందు నిరంతరము స్వతంత్రులమై ప్రవేశింపఁగలము. మనము రెంటియందు నివసింపఁగలము. రెంటియందు మనస్థితికి మరలఁ జేరఁగలము. కాని దేనివిధమునననియే మన నిజసారమంతా నిర్గుణములో నేకముగుటవల్లను మన ఐశ్వర్యస్వాతంత్ర్యమందు సగుణములతో నేకముగుటవల్లను స్వాధీనత్వ ముక్తి కలుగుచున్నది. అనంతప్రశాంతత్వస్థితినుండి నిర్బంధములనుంచి యుక్తుఁడు తన్నుఁదా నిత్యానంతనియత్వములోనికి ప్రవహింపఁ జేసుకొనుచున్నాఁడు. తననిర్ణయములఁ దనకుఁదానే స్వతంత్రుఁడై నిర్ణయించుచున్నాఁడు. అనంతగుణము నవలంబించి దానివలన వివిధగుణసమ్మేళన మేర్పరచుచున్నాఁడు. మన మాప్రశాంతస్థిమిత నిశ్శబ్దములోనికిఁ దిరిగి ప్రవేశించవలెను. దానిలోనుండి దివ్యస్వాతంత్ర్యముతో గుణబంధమునకు వెలియై పనిచేయవలెను. కాని ప్రపం

చనుండు దివ్యకర్మలకొఱకై నిష్ఠగుణముల విశేషముగ నుపయోగించవలె ను. పరిభువు సమస్త వస్తుస్థానమునుండి పనిచేయుచుండగా మనము మట్టుకు ప్రత్యేకవ్యక్తిస్థానముద్వారా యతని యిచ్ఛాశక్తిజ్ఞానములఁ బ్రసరింపఁజేయవలెను. ఆప్రత్యేకవ్యక్తిస్థానమునకే జీవరూపమే. మ నము దేహములైయున్నాము. పరిభువు దేనికిలోఁబడియుండలేదు. వ్యక్తి జీవరూపము లేక మహోన్నతాత్మకు లోఁబడియున్నది. ఆలోఁబ డుట పరిపూర్ణమైనకొలఁది పూర్ణశక్తి స్వాతంత్ర్యవ్యక్తి యెక్కువగు చున్నది.

మానుషబ్రహ్మమునకు (Personal) నమానుషబ్రహ్మము నకు (Impersonal) గలభేదము, హిందువులు చెప్పునదే కాని యూరం గ్రంథకర్తలు మాత్రము హిందుధర్మమునందుఁగల విపులత్వము ను గ్రహింపని భేదము చెప్పుచున్నవి. యూరోపువారి మానుష దేవుఁడు (Personal God) మానుషస్వభావముగల మనుజునివంటి వాఁడు. తనగుణములచేత బంధింపఁబడినవాఁడు. అట్లు బంధింపఁబడ కున్న సర్వజ్ఞుఁడే. సర్వశక్తిగలవాఁడే. హిందువుల శివుఁడు విష్ణువు కా ళిలవంటివాఁడు. పూజించుటకు సేవించుటకు తన ధ్యానయుభావము లననుసరించి మానవదేవతను నుపయోగించుకొనుచున్నది. కాల్వి న (Calvin) యొక్కదృష్టికొన్న భయంకరుఁడైన నియామకుఁడగు దేవుఁడు, సెంటుఫ్రాన్సిస (St. Francis) యొక్కదృష్టికున్న దయా భరితుఁడైన దేవునివంటివాఁడు కాఁడు. భయంకరియగు కాళీదేవికిని ప్రేమాస్పదుఁడగు విష్ణువునకుఁగల భేదముకలదు. సంహారకర్తయగు శివుఁడు పోషణకర్తయగు విష్ణునికంటెను సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మ కంటెను భేదముగాఁ గనుపించును. అద్వైతవర్ణనలు సర్వవ్యాపకుఁడగు బ్రహ్మండసృష్టిపోషణకర్తను తెలుపఁజాలవు. హిందువులావర్ణనలు

సరియైనవని యొప్పుకొనరు. మానుష దేవుఁడు (సగుణ దేవుఁడు) తన గుణములచే బంధింపఁబడియుండలేదు. అనంతానంతగుణములను కలవాఁడు. అనంతగుణముల స్వాధీనమందుకలవాఁడు. వానికి నతీతుఁడైనవాఁడు. తన యిచ్ఛానుసారము వాని నుపయోగించఁగలవాఁడు. వ్యష్టి జీవుఁడు తన వ్యష్టిస్వభావానుసారముగా కోరికలను తృప్తిఁజేయుటకు తన యనంత దేవత్వ వివిధనామరూపములయందుఁ దన్నుఁ దానావిర్భవింపఁజేసుకొనుచున్నాఁడు. ఈ హేతువువలన సాధారణముగా నైరోపావారు హిందూమతము వేదాంతసాంఖ్య శాస్త్రములనన్ని ద్వైతమని తెలిసికొనఁజాలకున్నారు. అనంతగుణాభరితుఁడని మానుష దేవుని గ్రహింపఁజాలరు. మనుజుఁడు కాని మానుష దేవుని గ్రహింపఁజాలరు. కాని మానుషత్వమునకు (personality) మూలమితఁడే. నిజమైన మనుష్యుఁడితఁడే. దివ్యమానుషత్వమునకిదే నిజతత్త్వము.

మన యోగసంకలనమందు దివ్య మానుషత్వ (devine personality) మును గురించి భక్తియోగము చెప్పునపుడు యోచింతము. ముక్తి సంపాదించినపుడు సహితము దానికి స్థానము పరిపూర్ణయోగమందుఁ గలదని యిచ్చట సూచించిన చాలును. సగుణదేవుని సమీపించుటకు మూఁడు తరగతులు కలవు. మొదటిది దేవుని యేదోయొక ప్రత్యేక నామరూప గుణముల కల్పించుకొని మనమేర్పరచుకొన్న యిష్టదేవత. రెండవది యనంతగుణుఁడు (నిజమైన పురుషుఁడు). మూఁడవది సగుణభావమునకు నాదిమూలము. గుణములనారోపింపక యుపనిషత్తు "వాఁడు" అను శబ్దముచే దానిని సూచించుచున్నది. అచ్చట సగుణనిర్గుణజ్ఞానము కలుసుకొని కేవల దైవమందేకమగుచున్నది. మనము నిజమునకు శక్తి స్థితి విషయము నిర్గుణమైనట్టుగానో [illegible] నిర్గుణమనుసహితము కేవలశక్తి స్థితి

విషయము గుణములేనిది కాదు. మనము మొదట ముఖ్యభాగములు మూలముననే దానిని సమీపింతుము. కాని విజ్ఞానము వీని నతిక్రమించుటచే సంపూర్తిం జెందుచున్నది. ఉన్నతజ్ఞానస్థితులం దేనినూహి న్నకొలది పైతత్త్వముల నెరిగినకొలది నున్నయనంతము సర్వాతీతాన్వత్వమును జెందక యనిర్వచనీయమగు స్థితిని నందక సగుణాపార్థమై సకలవర్ణనాతీతమగు సగుణస్థితియైనట్టి కేవలయతీతస్థితినొందఁగలము.

దానియందు మనము నివసించి మనస్థితి దానియందే నిలిపియున్నప్పుడు, దాని ద్వివిధవిధానములు మనము కలిగియుందుము. (1) ఉత్తమజ్ఞానస్థితిగల నిర్గుణత్వము. స్వకీయశక్తి దివ్యానందయుతమగు ననంతనిర్గుణత్వము. (౨) వ్యష్టిజనరూపములతోఁ బనిచేయుచున్నదివ్యస్వభావముగల సగుణత్వము. దానికిని యతీతమునకును బ్రహ్మాండాత్మగనుగల సంబంధముతోఁ బనిచేయుచున్న సగుణము. ఇంకను సగుణబ్రహ్మముయొక్క నామరూపములతో సంబంధము మనముంచుకొనవచ్చును. ఉదాహరణము మనకర్మప్రేమకు సంబంధించినయెడల ప్రేమాస్పదుండగు ప్రభువుగా నతని సేవించి పూజింతుము. కాని తత్కాలమందే యతని నామరూపగుణములంగానిని పరిపూర్ణవ్యక్తితోఁ దెలుసుకొనవలెను. కాని మనకెదురుగా మనభావమందు ప్రత్యక్షము నొందుచున్నవాని కొంతభాగముమాత్రమే యాయనంతపరిపూర్ణబ్రహ్మమని పొరపడకూడదు.

యోగసంకలనము.

24 అధ్యాయము.

సచ్చిదానందుని దెలుసుకొనుట.

వెనుకటి యధ్యాయమున మనము విమర్శించిన యాత్మవిధానములు మొదట కేవలము మిక్కిలి వేదాంతస్వభావముకలవిగాఁ గనుపించును. ప్రత్యక్షానుభవమునకు సాధ్యముగాని వేదాంతశాస్త్ర విభాగమునకుఁ దగిన మేథాభానములుగాఁ గాన్పించును. ఈయసత్యమగు విభాగము, మన సామర్థ్యభేదములనుబట్టి చేయఁబడినది. ప్రాచీనవిజ్ఞానమునకనగా పూర్వఖండవాసుల విజ్ఞానమునకు ముఖ్యమేమనగా వేదాంతము కేవలము గొప్పబుద్ధివిలాసము భాషానైపుణ్యము మాత్రమేగాక సమస్తసీమల మహాత్మ్యము సర్వవిధములఁ గనిపెట్టుటే. ఇదే మనజీవితమందు ముఖ్యవిషయము. సాంఖ్యము జ్ఞానములో నొకభాగము. అదివిభజించి సత్యముయొక్క జ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. యోగము మఱియొకభాగము. అది మన యంతర్వ్యాప్తిప్రాప్తానుభవమందు సమ్మేళనముచేత జ్ఞానమును గలిగించుచున్నది. అసత్యాజ్ఞానములనుండి తప్పించుకొని తత్వమందు నివసించుటకును మ

నుజునకు సాధనములు. మనుజునకు సాధ్యమయినది తెలుసుకొనతగి నది మహోన్నతమైనది గనుక యోచనకదే ముఖ్యము. మహోన్నతసత్యమును భావమందు వెదుకవలెను. జీవితమందు సంసిద్ధి పొందవలెను.

మనమిప్పుడు యోచించుచున్న జ్ఞానయోగమునకు— యోపత్తుపాత్రముఖ్యత దీనియందున్నది. అదే తత్త్వజ్ఞానము. అదే పరిపూర్ణేశ్వరుని యాత్మనిర్వాణమునకు ముఖ్యవిధానములు. మన తత్త్వము యొక్క నిజము పరిపూర్ణవిస్తృత్వ తేజోజ్ఞానశక్తి యానందములకు స్థానముగు యనంతమేకత్వమే యైనయెడల సంకుచితజ్ఞానదుఃఖములచే మనము బంధింపబడుటకుఁ మూలము మనయునికి యనంతవిధస్థితులనెన్న వేరని భావించుటచే నైనయెడల నిత్యపోరాటమునుండి తప్పించుకొని సత్యమందు నివసించుట నేర్చుకొనుటే స్పష్టముగా ముఖ్యమని యనుభవసాధ్యమని యుపయోగకరమని గొప్ప వివేకవేదాంతమని చెప్పవచ్చును. అదేవిధమున మనోనిర్వాణమును త్రిగుణవిలయనమునకు చేరిగానుండుటే యద్వితీయునకు స్వభావమైనయెడల నికల్లోలపోరాటములకు సుఖదుఃఖములకుఁ బాహ్యగ్యములకుఁ గష్టసుఖములకుఁ గారణ మీగుణవిలయనమునకుఁ లోఁబడుటే యైనయెడల, గుణములు నశించిన గుణాతీతుఁడైనవానియందు స్థిరపడుటే యనుభవవివేక మనంబడుచున్నది. మన కల్లోలమునకేయజ్ఞానమునకుఁ బరులతోఁ జనతోఁ బోరాటమునకుఁ గారణము మనోవృత్తివందుచున్న పురుషునితోఁ (Personality) గట్టుబడుటే యైనయెడల, సృష్టికల్లోలయజ్ఞానపోరాటములులేని నిర్గుణుఁడున్నయెడల, నిర్గుణత్వమునొందుటే సుఖరహితమగునట్టి యేకత్వమొందుటే యనుభవమనవచ్చును.

ప్రకృతి తన సర్వసంబంధములయొక్క రహస్యమును మనోదేహములద్వారా నిత్యము వెదకుచున్నప్పుడు ప్రకృతికల్లోలము నుండి పైకెత్తఁజాలిన గుణవిలాసరాహిత్యము నిర్గుణత్వమేకత్వము కలదు. అట్టి నిర్గుణత్వైకత్వ యచలత్వముండుటచేతనే ప్రశాంత స్థిమితత్వ స్వాతంత్ర్యములు కలుగుచున్నట్టు పురాతన యుత్తమమానుషానుభవమై యున్నది. కాబట్టి జ్ఞానయోగమునకిది మొదటిది. ముఖ్యమైన యుద్దేశ్యమై యున్నది. కాని యిది మొట్టతుదన నింక లేకపోలేదు. ఇది ముఖ్యోద్దేశ్యమైనను బరిపూర్ణోద్దేశ్యముకాదు. సంబంధములనుండి వైదొలగి సంబంధాతీతుని చేరుటయో దానిని మాత్రము బోధించిన యాజ్ఞానము సంపూర్ణజ్ఞానముకాదు. సగుణమునుండి నిర్గుణమునకు బహుళత్వమునుండి యేకత్వమునకుఁ జేరు విధము జెప్పినమాత్రమున యాజ్ఞానము పూర్తియైనదికాదు. సంబంధములయొక్క పూర్ణవిలాసరహస్యమది బోధింపవలెను. బహుళత్వముయొక్క పూర్ణవిధత్వరహస్యమును తెలుపవలెను. బ్రహ్మాండస్థితి దేనికై ప్రయత్నించుచున్నదో యా సగుణభేదముల రహస్యమును బోధించవలెను. భావముమట్టుకుఁ గలిగించి యనుభవమందుసరిపోని జ్ఞానము పూర్ణజ్ఞానముకాదు. మనము రహస్యము తెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నాము. విషయములకుఁగల సత్యమును తెలిసికొని విషయముల (phenomenon) వశపడుమానుట కంతర్వర్తియగు సమ్మేళనమును తెలుసుకొని భిన్నత్వమును మానుటకుఁ బ్రపంచసమ్మేళన విభాగప్రయత్నమునుండి దానిసంసిద్ధ సమగ్రసత్యము నొందుటకారహస్యమును వెదకుచున్నాము. ప్రశాంతము మాత్రమేగాక సంసిద్ధిని హృదయమపేక్షించుచున్నది. పరిపూర్ణ యాత్మజ్ఞానమివ్వవలసినది యీసంసిద్ధియే. ప్రశాంతము దానికి నాధారము. ఆత్మసంసిద్ధికి యావరణము. బహుళత్వముయొక్క సగుణత్వము

యొక్క గుణముయొక్క సంబంధముల విలాసముయొక్క నిజసహాస్యమును వెల్లడించుజ్ఞానము నిర్గుణత్వమునకును సగుణమూలమునకును గుణాతీతాన్యత్వమునకును గుణములందు వెల్లడగుదానికిని స్థితియేకత్వమునకును బహువికారములుగల బహుళత్వమునకును సత్వమందు నిజమగు నద్వితీయత్వమున్నదనియు శక్తియును నిక్కపు నైక్యత కలదనియు బోధించవలెను. ఈరెంటికి భేదము కల్పించుజ్ఞానము బుద్ధికి యెంతవరకు యుక్తముగా ననుభవమున కెంతతృప్తిగాఁ గనుపించినను, బూర్ణజ్ఞానమనిపించుకొనదు. వస్తుసముదాయమును మించినను దానినిఁ బరిగ్రహించునట్టి యేకత్వమును నిజజ్ఞానము పొందవలెను. వస్తుసముదాయమును భరించలేనట్టియు నిరాకరించునట్టియు నేకత్వముకాదు. సమస్తస్థితియందుకాని (all existence) యతీతమగు నేకత్వమునకును సమస్తస్థితికిని మధ్యమునఁగాని యలంఘ్యమగు ద్వైతభేదము మొదట లేకున్నది. జ్ఞానముందెట్లో యనుభవమందు నాత్మసంసిద్ధియందు నట్లే. వస్తుశిఖరమందిట్టి యలఘ్యద్వైతభేదమును గనిపెట్టి రెంటిలో నొకదానిలో మాత్రముండుటకై లంఘించఁజాలి కౌఁగలించి యైక్యముకాఁజాలని యనుభవము పరిపూర్ణానుభవముకానేరదు. ధ్యానమందుఁ దెలుసుకొనుటకు మనసుప్రయత్నించు సిధ్యానముకంటె గొప్పదగు జ్ఞానదృష్టిచేఁ దెలుసుకొనఁ బ్రయత్నించని జ్ఞానముచేఁ దెలియఁదగిన సంసిద్ధికి శిఖరమగు మన నిజతత్వముయొక్క మహాత్మపూర్ణానుభవమువల్లఁ దెలుసుకొనఁ బ్రయత్నించని, మనము సమస్తమును దృష్టిచేయఁజాలిన యేకత్వమునుబొంది భావించి మాచి యనుభవించవలెను. అద్వితీయునియొక్క భావదృష్టి యనుభవములందు మనము కనుగొనునదిదియే. వాని యద్వితీయత్వము బహుళత్వమం దాత్మవిర్భావమువలన నశించదు. కనుపించకుండదు.

అతఁడు గుణములచే బంధింపఁబడఁడు. కాని యనంతగుణయుక్తుఁడై యున్నాఁడు. అతఁడు సమస్తసంబంధములఁ దనలో ధరించి సమ్మేళనము నరించువాఁడైనను, సదా యతీతుఁడై యున్నాఁడు. అతఁడొకపురుషుఁడుకాఁడు. సమస్తపురుషులతఁడే. సమస్తభూతములతఁడే. వ్యక్తిగల యద్వితీయభూతమతఁడే. మనమునిపిలువఁబడు వ్యష్టిస్థితికి గమ్యస్థానమేమనగా వ్యష్టిజ్ఞానద్వారమున నీదేవునియం బ్రవేశించి తన స్వభావమును దనలోఁ దిరిగియున్నవింపఁజేయుటే. ఈగమ్యస్థానము హాశ్చర్యకరమైనను మిక్కిలి కారణయుక్తమై యర్థయుక్తమైనది. మన వ్యష్టిస్థితిపొందు సంసిద్ధి యిదియే. మన బ్రహ్మాండస్థితిపొందు సంసిద్ధియు నిదియే. వ్యష్టిమనుజుఁడు తనలోఁ బొందు సంసిద్ధియిదియే. వ్యష్టిమనుజుఁడు బ్రహ్మాండబహుళత్వ సంబంధములందుఁ బొందు సంసిద్ధియు నిదియే. ఈరెండుశబ్దములకు యంఘ్యమగు విరోధభావములేదు. కాని మనయాత్మయు బ్రహ్మాండాత్మయు నొకటియని తెలుసుకొనగా వానికి రెంటికి మిక్కిలి గాఢమగు నైక్యముండితీరవలెను.

నిజమునకీవిరుద్ధశబ్దములు లోపలనేగాక విరుద్ధముగాఁ గనుపించు సమస్తస్థితులయందు సహితమేకముగా నుండతీరునియందు జ్ఞానపురుషుఁ డావిర్భావమొందుటకు సాధారణపరిస్థితులై యున్నవి. వానికన్నిటికి నైక్యమగు నొకటి మూలపదార్థము. వానికన్నిటికి ముఖ్యమగు నద్వితీయవిధానమేదనగా త్రిమూర్త్యాత్మకమగు సచ్చిదానందమే. స్థితి (existencl) జ్ఞానము (consciousnes+) యానందము (Bliss) యీమూఁడొక్కడ చూచినను విభజింపరాని దివ్యశబ్దములై యున్నవి. మానసము, మానసికానుభవము, వీనిని విభజించి విడదీయఁగలదు. కాని యవి నిజమునకు వేరువేరుకావు. మన

ను "నేను వుంటినికాని నాకు వ్యక్తిత" దని చెప్పి యది యాత్మ యోచింపఁగలదు. కారణమేమనఁగా "నేను వున్నానుకాని నాకు వ్యక్తిలేదని" యెవ్వఁడు చెప్పఁజాలఁడు. "నేను వున్నాను కష్టపడు చున్నానుండుటవలన సుఖములేదని" మనస్సు యూహించి యనుభవింపఁగలదు. నిజమునకిది యసంభవము. మనస్థితి నిజమునకు "నేను వున్నా" నను నిత్యత్వము. "అది వుండెనని" చెప్పుట యెన్నడు సత్యముకాదు. ఎచ్చట నెప్పుడు వ్యక్తితో లేదని చెప్పుటకూడ సత్యముకాదు. వ్యక్తిశూన్యమని దేనినంటిమో యది మఱియొక వ్యక్తి. బహిరంగవస్తువులయొక్క మన మనోవ్యక్తిసాంగమంతర్గతమై యాత్మవ్యక్తిలోనికి నితరలోకస్థితుల వ్యక్తిలోనికిఁ జొరఁబడుటే. నిద్రించునప్పుడుగాని దిమ్మరిల్లినప్పుడుగాని మూర్ఛహొందినప్పుడుగాని నప్పుడుకాని చచ్చినప్పుడుగాని యింక నేయితరస్థితియందుగాని బహిరంగముగనుండ యోచనలో మునిగియున్నప్పటివ్యక్తిశూన్యతకన్న నెక్కువ వ్యక్తిశూన్యతఁబొందలేము. యోగమందు కొంచెము వృద్ధి చేసిన ప్రతిమనుజునకిది మొదటి విషయము. ఆతని యనుభవమందు ప్రతిహింసమ్ములలో సుజనగుటచేఁ గష్టమనితోచను. స్థితియు స్థితియొక్క దుఃఖము కలసియుండవని తెలుసుకొనుట యంతకన్నఁ గష్టసాధ్యమైయున్నది. కష్టము దుఃఖము బాధ యని దేనిని మనము పిలుచుచున్నామో యది స్థితిత్యాసంగముయొక్క బహిరంగాంతరంగమైయున్నది. అంతరంగము వెలికి విస్తృతముగాఁ గనుపించు నివిమయముల మానసికానుభవమందుఁ బొందువరకుమున్నది. మన వ్యక్తిత్వమందుఁగల యసత్యస్వీకారమను గారడీవలన నట్లగుచున్నది. అది మనస్థితికాదు. భిన్నమగు నొకశకలము. మన యాత్మస్థితియనఁబడు యనంతసముద్రముచే నటునిటు కొట్టుకొనఁబడు జ్ఞానశక్తియె

క్క కళంకమగు నొకశాఖ. ఇది తెలుసుకొనుటకు మనము వెలి యలవాట్లయందు మునిగియుండుట మానవలెను. మనము మానసికము చేయు గారడిచిత్రములు విడనవలయును. లోనికిదిగి వానిని విడిచి పెట్టినప్పుడవి యెంతమలకన్నవో, యెంతబలహీనమైనవో, లోతు కుదిగిన యెంత స్వైపోట్లోయని యాశ్చర్యముదోచును. మనము నిజ స్థితిని దెలుకొనవలెను. నిజవ్యక్తిని దెలుసుకొనవలెను. స్థితివ్యక్తుల యొక్క నిజానుభవమును దెలుసుకొనవలెను. అదే సత్. అదే చిత్. అదే యానందము.

దివ్యజ్ఞానమనంబడు చిత్తము మనమానసిక యాత్మయవ్యక్తి కాదు. అవ్యక్త రూపముగాను బంధింపఁబడిన యాధార విధానముగాను మనకుఁ దోచుచున్నది. మనము వృద్ధిజెందిన మనలోని వస్తువులలోని జీవత్వమును దెలుసుకొన్నప్పుడు వృక్షజీవములలోను, లోహముల లో నణువులలోను విద్యుత్తులోను స్థూలములని నంబంధించిన నమ స్తవస్తువులలోను వ్యక్తికలదని మనము తెలుసుకొందుము. అది మాన సికవిధానముకన్న నెక్కువహీనమైనది యెక్కువ బంధింపఁబడి నది నర్వవిధములకాదని తెలుసుకొందుము. అంతేగాక యానేక యచేతనయాకారములందది పైకి తక్కువయావిర్భావము కలదైన నెక్కువతీవ్రమైనదిగాను వేగముగలదిగానుఁ బూర్ణమైనదిగాను గను పించునుగాని యదినహితమౌ యన్నమయ ప్రాణమయ జ్ఞానము సహితము చిత్తుతోఁ బోల్చినప్పుడు హీనమైన బంధింపఁబడిన సూక్ష్మవి ధానముగాఁ గనుపించును. హీనమగు యాజ్ఞానవిధానములు విభ జించవీలులేని యొకతక్కువస్థితులయందని వ్యక్తిపదార్థమైయున్నవి (conscious stuff). మనయందు సహితము మన యంతర్వ్యక్త స్థితియందుఁ గేవల మచేతనమగు స్థూలప్రకృతికార్యమువంటి కార్య

ము జరుగుచున్నది. వృక్షజీవితమునందలి కార్యములుకూడ జరుగుచు
న్నది. మృగజాతినందలి కార్యములుసహితము జరుగుచున్నవి. ఇవన్ని
యు మన వివేకజ్ఞానముచే యోచనలచే వశపరచుకొనబడి విలువ
లివ్వఁబడినవి. కాబట్టి యీయధోస్థితులు మనకు స్పష్టముగాతెలియ
మనలోని యీభాగము లేమిచేయుచున్నవో వాని నిజకార్యములఁ
గనిపెట్టలేకున్నాము. వివేకజ్ఞానయోచనలముందు వానికి విలువలు క
నుపించుటలేదు. కాని మనలోఁ బ్రత్యేకము మృగముకలదు. ప్రత్యే
కము మానవమునుసహితము కలదు. యోచనారహితమైనను వివేకహీ
నమగు స్వాభావికమగుయాలవాటు ప్రేరేపణయున్నది (Instinct).
అలవాటానుభవమును విచారించి పైస్థితిలోని యేర్పాటులతోఁ గూ
డుపరచి వశముచేసుకొని యుపయోగించి మానవ్యాగలస్థితిసహితము
న్నది. మనుజునిలోని మృగము మన మానవస్థితికంటె క్రిందిస్థితు
లోకల్ల నుత్తమమైనది. దానిక్రింద మృగస్థితికన్న హీనమగు ప్రా
ణమయస్థితి కలదు. అది స్వాభావికమగు ప్రేరేపణ (instinct)
యాలవాటునలనఁ బనిచేయునేకాని దానిముందుఁడు జ్ఞానములోపలి
కాకర్షింపఁబడినది. ఇంతకన్నలోతున ప్రాణమయమునకంటె హీన
మగుస్థితికలదు. యోగమిమ్మనష్టి యసాధారణమగు యనుకూలజ్ఞాన
ముభవమునందు వృద్ధిపొందినట్టి స్థూలదేహమునకు సహితము జ్ఞాన
మున్నదని మనకుఁ దెలియవచ్చును. దానికి స్వాభావికమగు ప్రవృత్తులు
ప్రేరేపణలు యాలవాట్లుకలవు. మన యిచ్ఛాస్థితులకన్న వేరై వానిని
యొక్కట తనకార్యమునే చేసుకొనఁజాలిన విధమునసహితము కలదు.
కాని యదియంతయున్యాయముగా పనిచేయుచున్నది. మనలోని పోరాటముఁ
గారణమీవివిధస్థితుల సమ్మేళనము. పరస్పరకార్యమైయున్నది. గత
లోకమందు మనుష్యుఁడు క్రమసృష్టిచే నేర్పడినవాఁడు (evolution)

వానియందన్నమయ ప్రాణమయస్థితులు మొదలుకొని తానివ్యాప్తమై యున్న మనోమయస్థితివరకుఁగల సమస్త క్రమసృష్టిని మనలోఁ గలిగియున్నాము.

ఈక్రమసృష్టి నిజమునకాలగావిర్భావమే (manifestation). మనలోఁ గ్రింది యీమానసస్థితులున్నట్లే యట్లు మన మానసస్థితికిఁబైన సద్భూతములగు సమానమస్థితులు సహితముగలవు. వానియందుఁ జిత్సుస్థిత్యానశ్యకమగు బ్రహ్మాండ సధాధారము వేగవిధమగు స్థితులఁ బొందుచున్నది. వేరువిధానములతోఁ బనిచేయుచున్నది. మఱియొకవిధమైన క్రియాసామగ్ర్యముండుచున్నది. మనస్సునకుఁబైన సత్యలోకమున్నదని వేదఋషులు కనిపట్టిరి. అది స్వయంజ్ఞప్రకాశములు కలది. మన యింద్రియానుభవ మృగస్వాధీనముల నతిపరచుకొని వానిని వివేకనీతిమార్గానుసారముగా నడిపించుటకెట్లు మన వివేకచిత్తముల నుపయోగించుచుంటిమో యట్లే యీమానసస్థితి మన మనస్సును ప్రేరేపణల నిచ్చను వివేకము నతిపరచుకొని తన సత్యానుసారముగా నడిపించుచున్నది. అచ్చట పోరాటముండదు. స్వభావసిద్ధమగు స్వాధీనమేయుండును. చిత్తమునకును వివేకమునకును బోరాటయుండదు. ప్రేరేపణకును యులవాటునకును విరోధముండదు. కామమునకు ననుభవమునకుఁ గొట్లాటయుండదు. భావమునకును నిజతత్త్వమునకును శత్రుత్వములేదు. సమస్తము సమరసమై పరస్పరకార్యమై యుత్పత్తియందును వృద్ధియందును కార్యకారణమందు నైక్యభావమొందియుండును. ఈలోకమునకు, (స్థితికి) పైన నితర లోకస్థితులుగలవు. అవి యీసత్యలోకద్వారమునఁ బొందవలసినవి. వానియందు నిజమగుచిత్తే వెల్లడగుచున్నది. ఆచిత్తే భూతములకు మొదటి యుత్పత్తిస్థానము. ఇచ్చటి వివిధరూపానుభవములకు వివిధ

వ్యక్తులకు ముఖ్యపరిపూర్ణత్వము. అప్పుడు మనచిత్తము, యోగిక
స్పర్శము శక్తులు సామర్థ్యము అనుభవవిధానములు సమరసమొంది
యైక్యమైయుండుటేగాక యద్వితీయమగు జ్ఞానస్థితి యద్వితీయమగు
జ్ఞానశక్తియగుచున్నవి. ఈచిత్తే సత్యలోకమందుగ్ర మానసముగా
మారుచున్నది. మానసికస్థితియందు వివేకము చిత్తము రాగాదులు
స్పర్శముగా సర్వోస్థితులయందు వ్యక్తిశూన్యమగు శక్తియొక్క యా
ప్రాణమయాన్నమయ ప్రేరేపణల సలవాట్లు వృత్తులుగా మారు
చున్నవి. సమస్తము సత్తేగనుక సమస్తము చిత్తమగుచున్నది. సమ
స్తము మొదటిస్థితియొక్క వివిధవిధానమేగనుక సమస్తము మునటి
జ్ఞానముయొక్క వివిధవిధానమగుచున్నది. మనము చిత్తును గనుగొని
నూంచి తెలుసుకొన్నప్పుడు దానినానందము. (అనగా)
నాత్మస్థితియొక్క సంతోషమును తెలుసుకొందుము. ఆత్మను స్వాధీన
ము చేసుకొనుటయనగా నాత్మానందమునొందుటే. ఆత్మ స్వాధీనము
చేసుకొనెనంచుటయనగా స్థిత్యానందముకొఱకింతను బ్రయత్నించు
టే. చిత్తు నిత్యము తన స్వకీయాత్మానందము కలిగియున్నది. చిత్తు
స్థితికి గారణమగు సర్వవ్యాపక జ్ఞానపదార్థమేగనుక సర్వవ్యాపక
జ్ఞానస్థితియందు వ్యక్తితోనున్న యాత్మానందము సాక్షాన్నమైయుండు
ను. దేవుండు సమస్తగుణములందుండి లేని గుణానుభవము దానుభవించ
నిమానుషత్వమందు లేని యమానుషత్వము దానుభవించని యన్ని
టిని లోనికిద్చుకొనుచున్న యద్వితీయమందు లేని జడ యనిత్యము నను
చున్న యద్వితీయము దానుభవించని, యనేక సచ్చిదానందము
ము గనుక సదా స్వకీయానందము (self bliss) సర్వానందము
(all bliss) కలిగియున్నాడు. మనము సహితము నిత్యానందమును
బ్రహ్మానందమును మన నిజస్వరూపమెరిగి స్వాధీనము చేసికొనుట

నిజతత్త్వమందును బ్రహ్మాండమందున్న యానందము కనిపెట్టుటే స్వకీయానంద సమస్తానందములఁ గనిపెట్టుటే. సమష్టియనగా నిజతత్త్వముయొక్క స్థితిపరిణామమే. అది యెచ్చట నేరూపమున నావిర్భవించినను నచ్చట నిజతత్త్వజ్ఞాన (essential conciousness) ముండక తీరదు. కాబట్టి యచ్చట నిజతత్త్వానంద (essential delight) ముండకతప్పదు.

సృష్టిజీవుఁడు తనయొక్క నిజస్వభావము కలిగియుండలేడు. తన యనుభవముయొక్క నిజస్వభావ మెఱుఁగఁడు. కారణమేమనగా నతఁడు నిజతత్త్వమునకును (essential) బ్రహ్మాండమునకును (universal) వేరగుచున్నాఁడు. అతఁడు ప్రత్యేకపరిమాణములతో ముఖ్యముకాని రూపవిధానములతోఁ బ్రత్యేకయుపాధులతో నేకీభావమొందుచున్నాఁడు. అట్లతఁడు తనమనస్సును దేహమును ప్రాణప్రవాహమును తన నిజతత్త్వమని తలచుచున్నాఁడు. వీని కాస్తిత్వమిచ్చి సర్వముతోను సర్వము దేనియొక్క సర్వాంశమో దానితోను విరోధించుచున్నాఁడు. ప్రపంచమందు పూనుకొని శ్రేష్ఠమునదానికొఱకుఁ బ్రయత్నించుట మంచిదేకాని సర్వమునకు వ్యతిరేకముగా సర్వములో నొకకణముకొఱకుఁ బాటుపడుటతప్పు. ఈశకలమును లేక యీ యనుభవ శకలసముదాయమును దనచే నిర్మింపఁబడిన మానసికస్థానమునందు మానసిక యహంకారమనునట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. అదే తానను చున్నాఁడు. ఈయహంకారమును సేవించుచున్నాఁడు. విపులమగు మహోన్నతునికొఱకు జీవించక యీ యహంకారముకొఱకు జీవించుచున్నాఁడు. ఇదే యసత్యమందు జీవించుట. ఇది నిజమగు యాత్మకాదు. ఇది యహంకారముకొఱకు జీవయాత్రనడుపుటకాని దేవునికొఱకు జీవించుటకాదు. ఉపాసనమేల

కలిగెనో ప్రయోజనముకొఱ కేర్పడెనో యది సాంఖ్యసంబంధమగు విషయము. కాని యోగమునకు సంబంధించిన విషయమంతగా కాదు. మనము ముఖ్యముగా గ్రహించవలసినది యేమనగా ప్రకృతి యాత్మవిభాగమువల్ల వ్యక్తత్వము సిద్ధించినదియు, వ్యక్తులు నిజతత్త్వమును దెలియఁజాలకున్నారనియుఁ గాబట్టి మనుష్యసంఘములందజ్ఞానమునను దుఃఖమునకు వశులై యున్నారనియు గ్రహించవలెను. ఐక్యతలేకుండుటే యిందులకు ముఖ్యకారణము. ఐక్యత తిరిగిపొందుటే. రాజమార్గము సర్వముతో నేకత్వము సర్వము దేనిని వెల్లడించుచున్నదో దానితో నేకత్వము. మనము మనయొక్క నిజస్వరూపమును సమస్తముయొక్క నిజస్వరూపమును దెలుసుకొనవలెను. నిజస్వరూపమును దెలుసుకొనుటే సచ్చిదానందమును దెలుసుకొనుట.

యోగసంకలనము.

25 అధ్యాయము.

మానసికపురుషునకుంగల చిక్కులు.

the defficulties of mental being.

జ్ఞానయోగమార్గానంతస్థితికి మనము వచ్చితిమి. మనోప్రాణ స్థూలములకున్నైన శుద్ధస్థితి శుద్ధాత్మ తెలుసుకొనుట జ్ఞానయోగ మునకు ముఖ్యమని మొదట ప్రారంభించితిమి. ఇప్పుడుమనకది చాలదనియు బ్రహ్మమును దాని తత్త్వవిధానములందు ముఖ్యముగా దాని త్రివిధాత్మకసత్యమగు సచ్చిదానందముగా సహింతముగ తెలుసుకొనవలెనని స్థిరపరచితిమి. ఆత్మసత్యము బ్రహ్మము యొక్క సత్యము శుద్ధమగు స్థితిమాత్రమేగాక యోగస్థితిసాధనకలిగిన శుద్ధ జ్ఞానానందములై యున్నది.

ఇంతేగాక యాత్మలేక సచ్చిదానందమును దెలుసుకొనుట రెండువిధములై యున్నది. ఒకటి నిష్క్రియపరిశాంతత్వము. ఆత్మ లీనము. ఆత్మసంతుష్టిగల స్థితిజ్ఞానానందము పురుషత్వాన్యమై గుణవి

ళాసరహితమైన యనంతబ్రహ్మాండమునుండి వైదొలగి నిర్విష్ణతలో
దానిగాంచుచు నందు పాలుగొనకుండుట. రెండవది యాత్మస్థితి జ్ఞానా
నందమే పరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమని యనుభవమ్రంగారించు తోఁ బనిచేయు
చు నిత్యమగు యోగావృత్తిగ్రహించినుండి యనంత నామరూపములయందుఁ
బ్రసరించుట. విశాలమైన సమానముగ ఘనమైనస్వరూపమునందే ఘన
వస్త్వాకారమును తనలో ధరించినట్టియు, బ్రహ్మాండముయొక్క యు
నంతమైన చైతన్యమును సంగములేని శాంతియు, విడదీయరానిక్యము కాని
యేకాంతములేనట్టియు ముక్తిపురుషుని తాను ధరించినట్టి యూ
బ్రహ్మాండమునందు యావిర్భావమని. అతఁడు దానినంటుండుని దానిని
స్వాతంత్ర్యమై పాలించుచుగాని దానిచే బంధింపబడఁడని. నామములచే
నిర్మింపఁబడిన సగుణదేవుఁడే (persoual god) యతఁడు కాఁడు. నేఁడు
తుల సగుణబ్రహ్మము (Qualified Brahman)యతఁడు కాఁడు. యాతని
యందు మానుషమమానుషము (personal and impersonal)
సగుణము నిర్గుణము (quality and non quality) సమానముండు
నని. తన స్వస్వరూపమునుండి వెడలిపోని తన యావిర్భావముకొరకే
కాలేదని పనియోగించునట్టి యతీతుఁడతఁడు. పూర్ణయోగబోధ
కుఁడు గ్రహించవలసిన విషయమిదే. ఈయుద్దేశ్యమునకే సాధ
గా మనోప్రాణ స్థూలములనుండి వైదొలగుచున్నప్పుడే యో
గ్యశుద్ధపరిశాంతస్వాతంత్ర్యమును పొందినపుడు యోగానిష్పత్తినిమిత్తము సంపా
దించుటకు మూలమని మనకుఁ దెలియుచున్నది. కాని యీ యాధా
నము మనయోగమునకు చాలదు. సర్వాలింగనమునందు మాన
వముకవిధానము కానలేదు. మనము బహిరంగమునుండి బ్రహ్మాండ
వికారమునుండి వైదొలగి యాత్మస్థితికి, యాత్మజ్ఞానబ్రహ్మమునకు
జేరినట్లుగానే ప్రాణస్థూలముల సర్వాలింగన సామర్థ్యముగల బ్ర

హ్మముయొక్క యాత్మస్థితి జ్ఞానానందములతో నిండవలెను. ప్రపంచవిలాసముతో సంబంధములేని శుద్ధమగు యాత్మస్థితిని పొందుటే గాక సమస్తస్థితిని మనదనే పొందవలెను. కాలస్థలముల హద్దులకు దూరస్థమై యనంతకాలశూన్యమగు ననంతజ్ఞానము మనమని తెలుసుకొనుటేగాక జ్ఞానముయొక్క బహిఃప్రవాహముతో నేకము కావలెను. కాలములయందు దానిని నిర్మాణశక్తితో నేకము కావలెను. అగాధమగు శాంతిపరిశాంతముల నొందుటేగాక సమస్తవస్తువులయందు స్వేచ్ఛగల యనంతానందము నొందగలిగియుండవలెను. సచ్చిదానందబ్రహ్మమదిగాని శుద్ధశాంతత్వముకాదు.

ఊర్ధ్వమానసస్థితికి సులభముగా మనమెక్కగలిగిన, భద్రముగా నచ్చటనుండగలిగిన, ప్రపంచమును స్వానుభవస్థితిని తెలుసుకొనఁజాలిన, జ్ఞానమును దగ్గను తెలుసుకొనగలిగిన జ్ఞానానుభవమంగు నివృత్తి ప్రవృత్తివిధానములఁ దెలుసుకొనఁగలిగినయట్టి వ్యక్తిని చిక్కులపెట్టదు. కాని మనుజుఁడు మానసికుఁడుగాని యూర్ధ్వమానసికుఁడింకను కాలేదు. ఊర్ధ్వమానసస్థితులనుండి యెట్టి సహాయమువచ్చునో దానితో మానసముద్వారా జ్ఞానముకొఱకుఁ దన్నుఁ దెలుసుకొనుటకుఁ బ్రయత్నించవలసినవాఁడు. ప్రత్యక్షమున మనకుఁ దెలియవచ్చుచున్న మనస్థితిస్వభావము కాబట్టి మన యోగస్వభావము కొన్నిహద్దుల చిక్కులఁ దెచ్చిపెట్టుచున్నది. అది దైవసహాయమువల్లను లేక యెడతెగని యభ్యాసమువల్లను నిజమునకు రెంటివల్లను జయింపఁబడుచున్నది. పరిపూర్ణజ్ఞానానుభవమునకుఁ బరిపూర్ణస్థితిసంప్రాప్తిఁగల యీచిక్కుల ముందుగాఁ జెప్పవలసియున్నది.

మానసికస్థితి విజ్ఞానస్థితియనునవి మానవస్థితి నిర్మాణమందు వేరువేరగు రెండులోకములు. ఒకటి యుత్తమమగు దివ్యము. రెం

డవది యు [illegible] మానసము. [illegible]దానికి [illegible]
యసంతోజ్ఞాన [illegible] గ్రహించి [illegible] దానిని చేయుఁ
గల యు[illegible] [illegible] [illegible]
ములు దానికినాలుగు [illegible] డవదానికి [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] కలవు. [illegible]
[illegible] [illegible] కనుపించును. రెంటికి సంబంధము లేని
[illegible] రెండు [illegible] [illegible] [illegible] మానసము [illegible]
[illegible] కానుపించును. [illegible] [illegible] [illegible] అది [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] దేహములకు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గని
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ము. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
మున్నది. [illegible] [illegible] గ్రహించు [illegible] [illegible]
[illegible]నము. [illegible] చేయఁగల [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] జ్ఞానము [illegible] [illegible]
జ్ఞానముయొక్క [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

యున్నది. భిన్నమై విభజింపఁబడిన జ్ఞానవిధానము ననుసరించినట్టి భిన్నమై విభజింపఁబడు చిత్తపరిశ్రమవలన వివిధులత్వమును బొందుచున్నది. దైవికమైక్యముపై స్థాపింపఁబడుచున్నది. అనేకత్వములకు వస్తుసమూహములకు బ్రభువైయున్నది. మానుమను భిన్నమగు బహుళత్వముపై నేర్పడుచున్నది. విభాగశకలత్వ సమ్మేళనస్థానైకత్వము లకుఁ బ్రభువైనను దాస్యమును బొందినది. ఈ సంసారికమనస్సునకొక తెర, గడియ,కలదు. అది దైవికమును బొందనివ్వకుండు టేకాక తెలుసుకొననివ్వదు.

కాబట్టి మానసస్థితి దైవికమును దెలుసుకొని యానియగుటకుఁ బ్రయత్నించినప్పుడు యీ తెరను దీసివేసి యాగిపోదా నిత్తనాలసియున్నది. ఇట్టికష్టమగు ప్రయత్నమందు నెరవేరినప్పుడు దైవము ను దనకు చాలాపైవానిగాఁ దలచుచున్నది. తన హీనస్థితినుండి దానిస్థితికిఁ దానెక్కవలసినదనిగాని లేక సది తన హీనస్థితికి దిగవలసినదనిగాని తలచుచున్నది. దైవికమును మిక్కిలి యుత్తమస్థితిగా భావించి మహోన్నతలోకముగాఁ దలచుచున్నది. దాని భావజ్ఞానానుసారము స్వర్గములేక (సత్) నిర్వాణమని భావించుచున్నది. తనకన్న వేరగువానిగా లేక ప్రస్తుతము తనకన్న వేరుగానమ్మి యేదోయొక పేరుతో దైవమని పిలచుచున్నది. పొగుషేయమనిగాని పొగుష శూన్యమనిగాని సగుణమనిగాని నిర్గుణమనిగాని నిశ్చక్రియాశూన్యమగు శక్తియనిగాని క్రియాభరితుఁడై పనిచేయుచున్న ప్రభువు యుపకారియనిగాని తన భావజ్ఞానములననుసరించి తలచుచున్నది. లేక దానిని యుత్తమసత్యమనిన్ని యీ యసంపూర్తిస్థితి దాని ప్రతిబింబమనిన్నితలచి బ్రహ్మమని యాత్మయని పిలచుచున్నది. తన భావజ్ఞానముల ననుసరించి స్థితి స్థితిశూన్యములేవో నిహిర్ శక్తి యవ్యక్తమని వివిధనామములనిడుచున్నది.

సచ్చిదానందమని మనస్సుచే గ్రహింపఁ బ్రయత్నించినచో మనకేమియు దక్కక గానవచ్చును. అనుభవ్యమగు సంపూర్ణానందముగనేని మనస్సున్నను దానిగా భావింతుము. సమాధిస్థితియందు. దానిని గ్రహించిన మానసపురుషునకంటె వేఱుగను లేదు. మనము దానినరకేర్పఱచఁజాలము. దానిని మనస్సునకుఁ దింపఁజాలము. అట్లు జరిగిన మనస్థితియొక్క ప్రపంచస్థితియొక్క మనయనుభవము దాని యానందభరితత యనంతత్వమే యగును. ఈగొప్పమహాత్మ్యతేని యభావ తమగు జ్ఞానము దక్కకలదు. కాని మన జ్ఞానముశక్తి దానికి నరిగానుం డును. దానిలోనున్నను స్వల్పమై యు త్రిగుణహీనమై [illegible] విషయ మై ప్రపంచవిషయమ్మై యనంతస్థితి చెందును. [illegible] గొప్పవస్తువుతోఁ బోలుగొన సమర్థతలేనిదిగా నుండును. [illegible] మగు శుద్ధమగు నానందముకలదు. కాని మనస్సు [illegible] స్వభావము గొక్క సుఖదుఃఖములకు వశమైయున్నది. [illegible] గహీతమగు మంచవ్యక్తియందుఁ బనిచేయుచున్నది. ఈపరిపూర్ణజ్ఞానము చిత్తము కలదు. కాని మనజ్ఞానము విస్మృతమగు మానసికజ్ఞానము. దేవసృష్టి తోఁ బోల్కొనఁజాలనట్టియు, దానితో నేకము కాఁజాలనట్టియు, గుంటి చిత్తమైయున్నది. ఎంతకాలము మానవమాత్రుడు [illegible] శుద్ధమగునావేశము కలిగియుండునో యంతకాలము మనకుండు నే దయుండును. కాని మనస్సునకు [illegible] మనము దానియందే పడిపోదుము. అది యదృశ్యమగును. [illegible] ను. అగ్రాహ్యమగును. దేవత్వమును విడచిపోవును. [illegible] సృష్టి యా దృశ్యమగును. మనము తిరిగి మానసస్థితియొక్క యాల్పత్వములోఁ బ్రవేశింతుము.

ఏదోవిధముగా నీయంతరాయమును వంతెనవేయవలెను. మానసపురుషునకిచ్చట రెండు సదుపాయములుకలవు. ఒకసదుపాయ

మేమనఁగా గాఢనిద్రను జేరఁగోరినను సుస్వప్నావస్థను ప్రయత్నమునే మానసికములోనుండి యాత్మములోనికిఁ బ్రవేశించుట. ఈప్రయత్నమందు మానసము మనశ్శక్తిని విడువవలెను. మఱియొకదానిలో లయము కావలెను. తత్త్వనిర్మలముగా నైనను స్థిరముగా నైనను దన్ను బోగొట్టుకొనవలెను. సమాధిస్థితిలోనికిఁ బ్రవేశించవలెను. ఈవిధముగా నున్నట్టి రాజయోగమును మునులును యితరయోగములు యోగనిద్రమునందు సమాధిస్థితి సమానమైన యవస్థను కల్పించుచున్నవి. ఈయవస్థయందు మానసము తనసాధనలుగా ప్రయోజనములు వ్యాపారములనుండి తొలఁగుటకుఁగాక మొదట బహిరంగవ్యాపారస్థితి జ్ఞానమునుండి తరువాత యంతరంగ మానసవ్యాపారమునుండి వైతొలఁగును. ఇట్టి యంతర్నిద్రయందు మానస మాత్మతత్త్వముయొక్కగాని దాని విషయస్థితుల యొక్కగాని యనేక జ్ఞానములఁ బొందవచ్చును. కాని అతిముఖ్యమైనదిగాఁ జూడఁదగ్గది యననస్కెమెయుండుట. మనోజ్ఞానమునకుఁ బ్రకటింపఁబడు దేవయందు మానసచిహ్నములవగుచున్నవో యట్టి పూర్ణసమాధిలోఁ బ్రవేశించుట. కాని యట్టి జ్ఞానస్థితి కొందరికే కలుగును. అప్పటినుండి యోగులు తిరిగిరాఁజాలరు.

మానసవ్యక్తి మానసికపురుషుని జాగ్రదావస్థగనుక పూర్ణముగా మన జాగ్రత్తను యంతరమనస్సును విడువక సాధారణముగా మఱియొక దానియందది ప్రవేశింపదనుట స్పష్టము. ఇదే యోగనిద్రకుఁగల యావశ్యకత. కాని యీనిద్రయందెవ తెగక నెవ్వఁడుండఁజాలఁడు. ఎవఁడైనను పెద్దకాలముండుటకు పట్టుదలతోఁ బనిచేసినయెడల స్థూలజీవితమునకు సంబంధించిన యవసరములన్నియు మేల్కొలుపవచ్చును. మానసికజ్ఞానము తిరిగివచ్చినయెడల యథాస్థితిని

తిరిగి పొందుచున్నాఁడు. కాబట్టి పూర్తిగా పునర్జన్మరాహిత్యము మాన సికజీవితములోనుండి పైకెక్కుట స్థూలమును సూక్ష్మదేహమును బూర్తిగావిడువవలెఁ గలుగదని చెప్పుచున్నారు. ఈవిధానమునుసరించిన యోగికివ్వఁబడిన లక్ష్యార్థమేమనఁగా తన స్థూలశరీరము [illegible] నస్థితిని పూర్తిగావిడుచుట, ప్రపంచమునుండి పూర్తిగా వైదొలఁగు ట, మిక్కిలి గాఢమగు యేకాగ్రతగల సమాధిలోనికి ప్రవే శించుట, తుదకాయంతరస్థితియుండే శరీరమునువిడిచి ముక్తస్థితి లోనికి వెళ్లిపోవుట. మనస్సునకు నాశ్రయమగు [illegible] లో రతమ్యమునబట్టియే యనేకమతములు ప్రపంచమును నిషేధించి పై స్వర్గము నిర్వాణము మొదలగువానికై చూచుచున్నవి.

ఇట్టిసందర్భములో ధ్యానముకై ప్రయత్నించు మానవుఁడేకా గ్రతనస్థయందేమిచేయవలెను? ఏకాగ్రతావస్థ మనోవికారముల కే స్వాధీనమైనయెడల దుఃఖము భయము క్రోధము క్రోధమూలకమైనతృష్ణ కోరికలకే నశించియున్నయెడల శరీరమును త్యజించునపుడు మానసి కపుచుష్టుని యోగనిద్రయందేకాగ్రతను బాటించినవారలకు పు నరావృత్తిలేకుండ జీవుఁడుత్తమస్థితిని బొందునని చెప్పుట యుక్త ముకాదు. ఎందుచేతననగా మనుజుని సాధారణవ్యక్తి భాగములు [illegible] లు (Chain) నని చెప్పి [illegible] వాదమునకు వచ్చియున్నది. [illegible] యింకను శృంఖలఁ బడియున్నది. ఆశృంఖలలు [illegible] జీవ త్వముండి తిరిగి శృంఖలనస్పృశించు మానసికస్థితి [illegible] వి. మఱియొక విషయమేమనగా స్థిరపడుచుండు వ్యక్తి (conscious-ness) శరీరము కాదు. శరీరము వ్యక్తియొక్క కార్యము. మానవుఁడు సదా మానసికత్వము కలవాఁడు. స్థూలదేహమును విడుచుట మన స్సును విడుచుటకాదు. ప్రపంచమునుత్యాగ్ని మిక్కిలి [illegible]

జాలదు. మానసికస్థితినిగూర్చి విరోధభావము కలిగింపఁజాలదు. ఇది సహితము మరో మానసవ్యాపార మగుచున్నది. ఉత్తమబోధ యేమనగా మోక్షాపేక్షసహితము జీవుఁడు పూర్తిగా స్వతంత్రుఁడు కాకపూర్వమే విడువవలసియున్నది. కాబట్టి మానసము తనస్థితినుండి విశేషస్థితులలోనికిలేవ శక్తికలిగియుండుటేగాక జాగ్రదావస్థయందు సహితము విజ్ఞానము కలిగియుండవలెను.

ఇది మానసపురుషునకుఁగల రెండవసదుపాయము కలిగించుచున్నది. మొదటిసదుపాయము తనలోనుండి దివ్యమగు మానసాతీత ప్రపంచములోనికిఁ దన్ను లేవనెత్తుటయైన, రెండవది తనలోనికి దేవునిదింపుట. అప్పుడు మానసతత్త్వము దివ్యవిగ్రహముగా మారును. విజ్ఞానత్వమునొందును. తాను తెలుసుకొన్న దానిని తన వ్యక్తికిసంబంధించినదానిని యోచించుదానిని ప్రతిఫలించు మానసికశక్తిచే నీపని జరుగుచున్నది. మనస్సు కేవలము ప్రతిఫలించునట్టి సాధనము. దానివృత్తులేవియు స్వయముగాఁ బుట్టఁజాలవు. సాధారణముగా మనస్సు మర్త్యస్వభావమును స్థూలప్రపంచ స్థిత్యనుసారముగాఁ బనిచేయు శక్తివ్యాపారములనుఁ బ్రతిఫలించఁగలదు. కాని యది నిర్మలమై ప్రశాంతత్వమొంది సన్న్యాసముచే శుద్ధిచెందినప్పుడు నిర్మలమగు యద్దమందు వాయువుచే కల్లోలముచెందని నిర్మలోదకమందాకాశము ప్రతిఫలించునట్లు దీనియందు దేవుఁడు ప్రతిఫలించుచున్నాఁడు. ఇంకను మనస్సు దేవుని వశపరచుకొనలేదు. దేవుఁడుకాలేదు. కాని దేవునిచే నావహింపఁబడినది. ఈశుద్ధనిర్మలస్థితియందుండువరకు ప్రకాశమానమగు నీప్రతిబింబముచే నావహింపఁబడినది. అది క్రియారూపకమైనప్పుడు తిరిగి కల్లోలములో మర్త్యత్వములోఁ బడుచున్నది. అప్పుడు కల్లోలమర్త్యత్వములనే ప్రతిఫలించునుగాని

దేవుని ప్రతిఫలించును. ఈకారణమునుబట్టి పూర్ణపరిశాంతత్వము మొదట బహిర్వ్యాపారశూన్యత్వము తరువాత నంతర్వ్యాపారశూన్యత్వము సాధారణముగ లక్ష్యములగుచున్నవి. ఇప్పటిసహితము జ్ఞానమార్గావలంబకునకు నానావిధమైన మెలకువగల సమాధి (waking samadhi) యుండవలెను. అపరిశ్రాంతమైన కర్మలు కేవల యింద్రియ ప్రతిపాదితములై యప్రయత్న సంభవములై యుండవలెను. పరిశాంతత్వముగల మానసము వానితో సంబంధము పెట్టుకొనదు. వానిఫలములఁ గాంక్షించదు.

ఇది పూర్ణయోగమునకుఁ జాలదు. దానికిఁ బరిపూర్ణమార్పు యుండవలెను (positive tranasfor mation). కేవలము జాగ్రత్తునందు మానసపరిశాంతత్వమే కాదు. ఈపరిపూర్ణమార్పు సాధ్యమయినదే కాని యసాధ్యము కాదు. దివ్యలోకములు మానసికజ్ఞానముకన్నఁ బైనున్నను వానిలోఁ బ్రవేశించవలెనన్న సమాధిలో మానసమును విడువవలసియున్నను, మానసపుగుణములను సాధారణ మానసత్వముకన్న నుత్తమమగు దివ్యలోకములుకలవు. అవి నిజదేవలోకమును దమయందు మానుషత్వానుగుణ్యముగా మార్చి పొందినను నావిర్భవింపఁజేయఁగలవు. దేవలోకానుభవములను వానియందు గ్రహించవచ్చును. కాని గ్రహింపు మానసానుగుణ్యముగ మానసగ్రాహానుగుణ్యముగ నుండును. వృద్ధిఁజెందిన మానవుఁడు దేవమానసలోకములలోనికి జాగ్రదవస్థయందే ప్రవేశించవచ్చును. లేక నతఁడు వానినుండి యనుభవ ప్రవాహమును బొందవచ్చును. ఈప్రవాహమనని జాగ్రత్స్థితిని వాని స్వభావములోనికి మార్చుచున్నది. ఈయుత్తమ మానసికస్థితులు మానుజుని పరిపూర్ణత్వమునకేర్పడిన సన్నిహితమూలములు, గొప్పసాధనములు. అంతస్థానములై

యున్నవి. వేదమందు వీనిని సద గృహ ధామ స్థానం భూమి క్షితి యని పిలచిరి.

కాని యీలోకములం జేరునప్పుడుగాని వానివాన ఫల మొందునప్పుడుగాని మన మానసత్వము యొక్క హద్దులు మనల నెంటాడించుచున్నవి. మొదట మనస్సు యఖండమును తప్పక ఖండించునట్టిదై యున్నది. దానిస్వభావమునందును నొకవస్తువుపై నిలిచి తక్కినవానిని విడచునట్టిది. గనుక సచ్చిదానందమును సమీపించునప్పుడు దానిసత్తునందు నిలచి జ్ఞానానందముల విడిచిపెట్టుచున్నది. స్థితికి ప్రాముఖ్యత కలుగుచున్నది. అప్పుడు ప్రశాంతుడగు నద్వితీయుడను యనుభవము కలుగుచున్నది (Monist). లేక యదిచిత్తునందు నిలిచినప్పుడు స్థిత్యానందముల విడచుచున్నది. శక్తికి యాధన్యత నచ్చుచున్నది. అప్పుడు శక్తియొక్క ధాంత్రిక పూజకుని యనుభవము కలుగుచున్నది. లేక యానందమందు నిలిచినప్పుడు స్థితి జ్ఞానములు పోవుచున్నవి. ఆనందము ప్రబలుచున్నది. అప్పుడు బౌద్ధక నిర్వాణాన్వేషకుని యనుభవము కలుగుచున్నది. లేక యూర్ధ్వ మానసజ్ఞానచిత్త క్షేత్రములనుండి మనస్సునకు తట్టునట్టి సచ్చిదానందముయొక్క యేదోయొక గుణముపై నిలిచినప్పుడు సచ్చిదానందునియనంత నిర్గుణత్వముపోయి ప్రత్యేక దేవతానుభవము (Diety) కలుగుచున్నది. ఇదే వివిధమతములకుం గారణము. బ్రహ్మాండ స్థితులనుండి యెచ్చటికో తప్పించుకొనిపోనం బ్రయత్నించువారి కిదిచాలును. ఈవిషయములలో దేనిపైననో మనస్సునిలిపి యాస్థితినొంది జాగ్రత్తులోనే వారుకోరిన ప్రయాణఫల మొందుచున్నారు.

కాని పరిపూర్ణ యోగసాధకుడు వీని నన్నిటిని సమరసత్వ మొందించి సచ్చిదానందముయొక్క పూర్ణానుభవ మొందవలెను.

ఇచ్చట మనస్సునకున్న తుదికష్టమతనికిఁ గలుగుచున్నది. ఏకత్వ బహుళత్వముల నేకకాలమందుఁ దనలోనుంచుకొనుటకు దానికి శక్తి లేదు. కేవలయనంతత్వమునంది యందునివసించుట తత్కాలమందే జ్ఞానానందస్వరూపమగు స్థితియొక్క పూర్ణానుభవముండుట యంత కష్టముకాదు. మనస్సు యీ యేకత్వానుభవమును బహుళత్వమున కు వ్యాపింపఁజేయఁగలదు. అప్పుడు దానిని బ్రపంచమందాధిక్యతకల దిగాను బ్రపంచములోని ప్రతి వస్తు శక్తి కార్యములందాధిక్యతకలది గాను జూడఁగలదు. తత్కాలమందే ప్రపంచమును దనలోఁగనిపెట్టి యు, సమస్తవస్తువులను జనిపెట్టియు సమస్తవ్యాపారముల పుట్టించునట్టియు "స్థితిజ్ఞానానందమును" దెలుసుకొనఁగలదు. నిశ్చయము నకీ యనుభవములనన్నిటిని కలిపి క్రమమయిన సమ్మేళన మొందించఁ జాలదు. కాని సచ్చిదానందమును యేకకాలమునఁ దనలో సమస్త మందు బహిర్గతముగాను సమస్తమున కంతర్భూతముగాను గలిగియుం డఁగలదు. కాని యీ సమస్తముయొక్క తుదియనుభవము దీనితో సచ్చిదానందముగాఁ జేర్చి వస్తు శక్తి వ్యాపారరూపము లతఁడుగాక వేరుకాదని నిగ్రహించుట మనస్సునకున్న గొప్పకష్టము. దీనిలో నేదైనను వేరుగాఁజేయవచ్చును. ఒకదానినుండి మఱియొకదానికి మనస్సుపోవచ్చును. ఇది హీనమని యొకదానినివిడిచి యుత్తమమని మఱియొకదానిని జేరవచ్చును. విడువకుండ నన్నిటిని నేకత్వమొందించుట, త్యజించకుండ సర్వమును బూర్ణత్వమొందించుట దానికి బహుకష్టము.

యోగసంకలనము.

26 అధ్యాయము.

క్రియానిష్క్రియబ్రహ్మము.

Passive & active Brahmam.

నిజపురుషుని ప్రపంచపురుషుని బూర్ణముగాఁ దెలిసికొనుటకు మానసికపురుషునకుఁగల కష్టమునని యాత్మవృద్ధి కేర్పడిన యీక్రింది రెండు మార్గములలో నద్వానిషేస్త్వైన దీగుచున్నది. తాను యొకలోకమునుండి మఱియొకలోకమునకుఁ బరిణమింపవచ్చును. అట్టిలోకములు నొకటితరువాత మఱియొకటి యాయాక్రమముగా నాలోకముతో నాలోకసంబంధమైనజ్ఞానజీవుఁడు (conscious soul) స్వభావజీవుఁడు (nature soul) యనుజంట పురుషుఁడు ప్రకృతిగాఁ దెలియబడు సచ్చిదానందముతో నేకత్వమొందవచ్చును. పైకెక్కినకొలఁది క్రిందిస్థితులయొక్క వ్యాపారమును దనలోనికిఁ దీసుకొనుచున్నాఁడు. ఆత్మవిపులత్వము మార్పుయను పరిణామవిధానముచే స్థూలమును దివ్యపురుషునిగాఁ జేయవచ్చును. పురాతనఋషులయొక్క విధాన

నిదిగాఁ గనఁపించుచున్నది. ఋగ్వేదమందును తైత్తిరీయోపనిషత్తు నందును దీనిభిన్నములు గాన్పించుచున్నవి. కాని మఱియొకవిధముగా నతఁడు సరాసరియన్నిటికన్న మనోలోకమందు శుద్ధయాత్మస్థితి జ్ఞానమొందుటకుఁ బ్రయత్నించవచ్చును. అట్టి నిరపాయమైన స్థానమునుండి తన మానసికత్వానుగుణ్యముగ నాత్మస్థితి సర్వస్థితులెట్లగుచున్నదో జ్ఞానదృష్టిచేఁ దెలుసుకొనవచ్చును. అజ్ఞానమందు జరుగు పరిణామవృద్ధికి సంబంధించిన చిన్నరూపమగు యహంకారవ్యక్తిలోనికి దిగకుండనే యిట్లగుచున్నది. ఈవిధమున బ్రహ్మాండస్థితియందు సచ్చిదానందుని విజ్ఞానమొందిన మానసికపురుషునిగా భావించును. అంతట శుద్ధవిజ్ఞానస్థితియగు నూర్ధ్వమానసలోకమున కెక్కవచ్చును. ఈరెండవవిధానముయొక్క సోపానముల జ్ఞానమార్గాన్వేషకునకిప్పుడు నిరూపించెదము.

నేనను నహంకారము తాను మానసముతోను ప్రాణముతోను దేహముతో నాత్మయొక్క వివిధయేకీభావములనుండి వైదొలగు శిష్యసాధకుఁడు బొందినప్పుడు వాఁడభిన్నము ప్రశాంతము క్రియాశూన్యము ప్రపంచకార్యముచే నబాధ్యమగు శుద్ధనిశ్శబ్దాత్మనవ్యక్తస్థితిని జ్ఞానముచేఁ దెలుసుకొనుచున్నాఁడు. ఇట్టి యాత్మకుఁ బ్రపంచముతో సంబంధమెట్టిదనఁగా నిష్పక్షపాతముగల సాక్షివంటిది. ప్రపంచకార్యముల కంటని, వానిచే బాధింపఁబడని, వానిలోఁ జిక్కని ద్రష్టవంటిది. ఈజ్ఞానస్థితిని యింకగొంచముఁ బలపరచినయెడలఁ బ్రపంచమాత్మకుఁ గడుదూరమై కాన్పించుచున్నది. ప్రపంచములోనున్న సమస్తమొక యర్థమందాయాత్మ యందున్నది. కాని యాసమస్త మందాత్మ జ్ఞానమునకుఁ దోచుటలేదు. ఆస్థితియందున్నట్లు కనుపించుటలేదు. కాబట్టి స్వప్నము భ్రమయని పిలువఁబడిన

ది. వెలిగానున్న యీయాత్రితసత్యస్థితి యొక్క కేవల సూక్ష్మగాఁ
తెలుసుకొనవచ్చును. ఆత్మమనఃభావము లోనిమనఃభావముసహితము
దానిలో లీనమైయుండవచ్చును. అప్పుడది మనస్సునకు సూత్రము
తెలుసుకొనశక్యముకాని దగుచున్నది. మానసవస్తువ్యక్తికిఁ దెలియఁబడ
కుండుటచేఁ బ్రపంచస్థితితో నిట్టిసంబంధము వ్యవహారము దానికి
సాధ్యముకానట్లు కనుపించుచున్నది. మానసికపురుషునకు నిర్మల
సామాన్యము ప్రపంచములోని వస్తుసామాన్యముల యొక్క దేశత్వమునితో
చూచుచున్నది. అయితే మునుపటి పురుషుఁడు నేకాగ్రముగాఁ బ్రయోగము
చేసినయెడల మానసస్థితిని ప్రపంచస్థితిని స్పష్టముగాఁ గోలుపోదుము.
అవ్యక్తములోఁ బడిపోవుట సంభవించును.

పరిపూర్ణజ్ఞానయోగము ప్రపంచస్థితిలోనికి దిగివచ్చునుమ
న్నది. దాని మొదటి సోపానము ఆత్మ సర్వముగాఁ దెలుసుకొన
మనుచున్నది. (సర్వంబ్రహ్మ). మొదట యీయాత్మస్థితి మనస్సునిలిపి
మానసేంద్రియములకుఁ దోఁచు సమస్తము జ్ఞానమందిప్పుడు మనస్సై
యున్న శుద్ధాత్మయందుండు వస్త్వాకారములని తెలుసుకొనవలెను.
ఈశుద్ధాత్మస్వరూపము మనోవ్యక్తిని నామరూపములుగా సర్వము
దేనియందుఁ గలదో యట్టి యనంతసత్యత్వముగాఁ దోఁచుచున్నది. కే
వలము యీసత్యముగాను స్వప్రయత్నముగాను భ్రమగాను గాక
జ్ఞానముచే సృష్టింపఁబడినదిగాను గ్రహింపఁబడునదిగాను వస్తువుగాక
పోయినను సూక్ష్మముగాఁ దోఁచునదైయున్నది. ఇట్టిజ్ఞానసమత్వమం
దు సమస్తము స్వప్నముగాఁ గాక నిశ్శబ్దనిష్క్రియపరిశాంతత్వములు
గలసాక్షియగుయాత్మయందు బొమ్మలాటగాఁ దోఁచును. మనయొక్క
స్థితివికారము యీవిధానములోని భాగమే. ఇతర రూపములతోఁ
బాటు మనోదేహములయొక్క జడరూపమే (machanical). ఇతర

నామములతోఁ బాటు మనము తమంతటఁ బ్రాణాత్మయందు సంచ
రించుచున్న నామము. ప్రపంచముయొక్క క్రియారూపమగు జ్ఞాన
ము మానవశక్తికి సిద్ధియొందఁ దోచుటలేదు. యోచన స్థిమిత
ముంచబడినది. కాబట్టి మనజ్ఞానము పూర్ణముగా స్థిమితముండు
టచేఁ బనిచేయుటలేదు. మనమేమిచేసిన సహజమై తనంతటఁ దాజరు
గుచున్నట్లుతోఁచును. క్రియారూపకమగు మన చిత్తజ్ఞానముల ప్రే
రేపణలేకనే తనంతటఁ బనిచేయుచున్నట్లు కనుపించును. లేక భావ
ములకలిగినయెడల నిరంతరమువలెనే యదికూడ తనంతటనే సంభవిం
చును. శరీరవ్యాపారమువలెనే చేష్టలలో స్వభావముచేయురీతి
ని చిత్తప్రేరేపణలేకనే జరుగుచుండును. కారణమేమనగా నీయా
త్మ చలనశూన్యమైనది. తాను ప్రత్యక్షమై జరుగనిచ్చుచున్న వ్యా
పారమునందు కలుగఁజేసుకొనదు. ఈయాత్మ సర్వమున్న యర్థమేమ
నగా నచలమై సర్వరూపనామములుగల యనంతద్వితీయమనుటే.

దేనియందు జ్ఞానము (చిత్) పనిచేయక ప్రశాంతముఁబొంది
సత్ గుయొక్క శుద్ధశక్తియందు నేకాగ్రతనొంది, సృష్టిముఖమై
పనిచేయుచుండునో యట్టి శుద్ధస్వకీయస్థితిని మనస్సు ప్రత్యేకము తె
లుసుకొనుటే యీజ్ఞానమునకు మూలము. భిన్నత్వరూపమగు నే
కత్వస్వశక్తియందున దాని జ్ఞానభాగము (చిత్) ప్రశాంతముండినది.
మార్పులేని యనంతశక్తియందు దానిశక్తిభాగము స్థిమితముండినది.
కాని యది నామరూపముల నెరుగుచునేయున్నది. విధానమొనగు
చున్నది. ఈవిధానమాత్మవలనఁ గలుగుచున్నట్లు కనుపించదు.
దాని యంతస్స్వభావమగు నేదో స్వశక్తిచే నడచుచున్నట్లు కనుపించు
ను. ఆత్మయందుఁ బ్రతిఫలించునట్లు తోఁచును. దీని యర్థమేమనగా
మానవపురుషుఁడు గాఢమగు నేకాగ్రతచేత శక్తియుక్తమగు జ్ఞాన

భాగమును త్యజించినాఁడని. సత్త్వస్వరూపుఁడైనవాఁడగునాఁడు. ఎంతటికిని స్వ జోరశక్యము కాని గోడకట్టినాఁడు. ప్రశాంత బ్రహ్మమునకును క్రియాబ్రహ్మమునకును మధ్య గొప్పయంతరాయము నిర్మింపఁబడినది. ఆయంతరాయమునకు నటునిటు రెండుబ్రహ్మములు నిలిచియున్నవి. ఒకదానికొకటి కనుపించుచున్నవి. కానిసంబంధము లేక స్వతంత్రములుగా కున్నవి. కాబట్టి క్రియాతీతబ్రహ్మమునకు సహజ స్వభావమైన క్రియాతీతత్వ స్వభావముగానే తోఁచును. సహజ క్రియలు తమంతట తామే స్వయముగాను విభాగములు జడముగాను (mechanical) తోఁచుచున్నవి. ఇట్టి స్థితియొక్క జ్ఞానమే ప్రాచీన సాంఖ్యశాస్త్రమునకు మూలము. పురుషుఁడు జ్ఞానస్వరూపుఁడు క్రియారహితుఁడు పనిచేయనివాఁడు శుద్ధతత్త్వుఁడు. ప్రకృతి (స్వభావము) మనోవృత్తులు సహా క్రియాజాలకము మాయాజాలము. ఇదియుఁగాని పురుషుని యందు ప్రతిబింబించును. ప్రతిబింబములో స్వభావములు పురుషుఁడు జ్ఞానప్రకాశమును దానికి కలిగించుచున్నాఁడు. దానితో నేకీభావముందనుకొనిన పురుషుఁడు తెలిసికొన్నప్పుడు తన వ్యాపారశ్రీ సేవనుండి ప్రకృతినిలిచిపోఁగి నిజస్థితినందుచున్నాఁడని సాంఖ్యులు చెప్పుచున్నారు. అద్వైత వేదాంతశాస్త్రమునకు మూలమగుచున్నది. క్రియాతీతమగు బ్రహ్మమే యద్వితీయ సత్యస్వరూపమియుఁ దక్షిణాంతము మనోభ్రాంతిచే దానియందు నామరూపములుగా నధ్యారోపణ చేయఁబడినదనియు నిర్భ్రాంతమగు దృష్టియొక్క సరియైన జ్ఞానమువల్ల నధ్యారోపణమైనదానికి నివృత్తియగు మన్నదనియు వేదాంతుల యభిప్రాయము. సాంఖ్యవేదాంతమతములు నూటికి మట్టుకు భిన్నముగాఁ దోఁచుచున్నవి కాని నిజమునకవి రెండును ని జ్ఞానానుభవముపై నేర్పడినవిషయములే.

ఈ మానసములతోఁ దృప్తిచెందనియెడల నీప్రపంచవిషయమై రెండు సంబంధములు సాధ్యమైయుండును. ఈప్రపంచవిలాసమునకుఁ గ్రియాశూన్యులమై సాక్షిభూతులమై యుండవలయును. లేదా వ్యక్తి యందుఁ బాలుగొనకఁ గేవల ముండి క్రియావిలాసముచే జడత్వముండుఁ బనిచేయవలెను. మొదటిసంబంధమందు మనము చేయునది యేమన గాఁ గ్రియాశబ్దశూన్యమగు బ్రహ్మముయొక్క నిష్క్రియాత్వమున కు సాధ్యమైనంత పరిపూర్ణ సామీప్యముండవలెను. మన మనస్సు నుఁ బ్రశాంతపరచితిమి. యోచనయొక్కపనిని హృదయముయొక్క కల్లోలమును లేకుండఁజేసితిమి. పూర్ణమగు యంతఃస్థిమిత శాంతత్వ ము జెందితిమి. ప్రాణదేహములయొక్క జడవ్యాపారమును స్థిమిత ముగనుంచుటకుఁ బ్రయత్నించవలెను. దానిని సాధ్యమయినంత స్వ ల్పస్థితికిఁ దెచ్చి పూర్తిగా లేకుండునట్లు చేయవలసియున్నది. జీవిత మును నిరాకరించు సన్న్యాసయోగముయొక్క తుదిభావమిదియే. స్ప ష్టముగా మన యుద్దేశ్యమది కాదు. రెండవసంబంధముచేతఁ బైకి పూర్ణవ్యాపారములు జరుగుచుండును. లోన క్రియాశూన్యత ప్ర శాంతమ మనస్కము రాగరహితత్వము చిత్తసంకల్ప శూన్యత్వము లుండును.

సాధారణమానసమునకిది సాధ్యమైతోచదు. రాగములఁబట్టి కోరికలేనిక్రియను భావింపలేము. బుద్ధిరీత్యా యోచనగలభావము జ్ఞానముగల యుద్దేశ్యము శక్తినిచ్చు చిత్తములేకుండ క్రియనుభావించలేదు. కాని నిజమునకు మనయొక్కకర్మలలోఁ బెక్కుభాగము స్థావర జంగముల యావత్తుకర్మ లీవిషయములేకనే జడప్రేరేపణమున జరుగుచున్నవి. కేవల స్థూలప్రాణవ్యాపారమునకే యిదిసాధ్యముకాని మాటలాడుట వ్రాయుట బుద్ధికిసంబంధించిన యావత్తుమానుష

కార్యములు మునుగు భావోద్రేకములలో గూడిన మనోవ్యాపారము నకు సంబంధించిన సకలస్పృహలకుఁ గాని వచ్చుచున్నవి. కాని సద నిజముగాదని మనము మనోస్వభావమును గలుగు యులవాట్లు దాని స్థితివిల్లనకొంది మనకుఁ దెలియవచ్చును. పరిశీలించబడిన యుద ప్పట్లు కనుపించు కర్తయొక్క భావచిత్తములయందు వ్యక్తము లేని యోజనములు జరిగించుచున్నవని క్రొత్తగాలి ... మానసశాస్త్ర (Psychological) పరిశోధనలు గని పట్టుచున్నవి. ఇవి ప్రేరణ ... కర్మేంద్రియములు మనసు కాని భావచిత్తముల కుపకరణములుగ చున్నవి. మాటలాడుట నడిచినట్లే.

నిశ్చయముగాఁ దెలిసితోఁ జేయబడు కార్యమును ప్రేరేపించునది తెలివిగలచిత్తము. అది కర్తయొక్క వ్యక్తమైన చిత్తమైయుండవలసినదిలేదు. ప్రవర్తింపఁబడిన మానసశాస్త్రపరిధానములలోఁ గొన్నిటియందింద్రియముల మనుగడలో ... చిత్తవ్యక్తమైయున్నవి. వానిలో ముఖ్యమైనవి ... ప్రేరణలో నంతర (Sub-conscience) మానసమునందుండి ప్రేరణలో తెలియుచున్నవి. కాని కేవల యింద్రియవ్యాపారమును నియోగించుయందు సంకేతములుగా ... పనిచేయునది బహిర్గతండవ్యక్తస్వభావచిత్తము. అది నృత్యాదులలో ... ముగాలో జడమై పనిచేయుచున్నది. ఇప్పటి వ్యక్తిగల సామాన్యమానవుడు ప్రాణియుక్తముగు సాధనముచే పనిచేయుచున్నది. ఇప్పటి యొకవిశేషముకలదు. ఆస్థితిలోనుండి మాట్లాడుట వ్రాయుట మొదలగు వ్యాపారములు శక్తియుక్తములై పరిశ్రమానములై యుక్తియుక్తములై తప్పులేనివై మనుజుఁడు తన ఘార్యపుసాధారణస్థితిలో నున్నప్పుటికంటె విశేషశక్తిసామర్థ్యములు కలిగియున్నవి. కాని యతఁడు

నూచుచునే యుండును. తానుగలుగుచున్న భావమును భావించుట లేదు. అదిచేయుపనులఁ గనుపెట్టుచున్నాఁడు. కాని తనద్వారా పని చేయుచున్న చిత్తముతోఁ బాలుగొనఁడు. శక్తులకు సాక్షిగానుండు నుగాని తనద్వారా పనిచేయుచున్న శక్తులఁ దనవని యొప్పుకొనఁడు. ఈవిషయము సాధారణ వస్తుధర్మములను మించిన విపరీతకార్యము కాదు. జడముగా పైకికనుపించు భౌతికకార్యమునందు రహస్యము గా పనిచేయు బ్రహ్మాండ చిత్తవ్యక్తులయొక్క పూర్ణవ్యాపారము మనము చూచుటలేదా? ప్రశాంతముండిన యోగిమూలముగాని బ్రహ్మాండచిత్తవస్తువులు పనిచేయుచున్నవి. ఆయోగి తన యజ్ఞాన స్వకీయచిత్తవ్యక్తులచే నాపనికష్టుపెట్టఁడు. వాఁడు నిశ్శబ్దబ్రహ్మమం దు నివసించును. స్వభావసిద్ధమగు సాధనములద్వారా క్రియాబ్రహ్మ మును బనిచేయనిచ్చుచున్నాఁడు. బ్రహ్మాండశక్తి జ్ఞాననిర్మాణముల తావలిద్దై యంగీకరించుచున్నాఁడు.

ఒకటితోనొకటికి సంబంధములేని యీయంతరప్రశాంత బహిర్వ్యాపారస్థితే విజ్ఞానస్వాతంత్ర్య మనఁబడుచున్నది. పనిచేయుచున్నను యోగి పనిచేయఁడని గీత చెప్పుచున్నది. ఎందుచేతననగాఁ బనిచేయునది యోగికాదు. ఈశ్వరునిచేఁ బ్రేరేపింపఁబడిన సర్వవ్యాపకస్వభావమే పనిచేయునది. కాబట్టి యోగి తనకర్మలకు బాధ్యుఁడుకాఁడు. అతనిమనస్సునందట్టి యంకురములుండనివ్వవు. అతని జీవునియందట్టి చిహ్నములుండనివ్వవు. అవి యదృశ్యములగుచున్నవి. నశించి పోవుచున్నవి. కార్యరూపములుగ బరిణమించి నశించునేగాని యఖండపరమాత్మనిగాని మోక్షములేని జీవాత్మనుగాని యెంతమాత్రిమంటవు. కాబట్టి పైకెత్తఁబడినజీవుఁడు ప్రపంచముతో సంబంధము పెట్టుకోదలచినయడల యట్టిస్థితికి రావలయును. వికల్పములేని

శుద్ధత్వము పరిశాంతత్వ మంతరనిష్క్రియత్వము బ్రహ్మండశక్తి వివేకములచే నిర్ణయింపఁబడు బహిర్వ్యాపారము కలిగియుండవలెను గీతచెప్పినట్లుగా కర్మబద్ధుడుగాక కర్మలచే బంధింపఁబడకుండవలెను. కర్మయోగమునందిదివరకు మేము చెప్పినట్లు యంతరనిష్క్రియత్వమువలన నేర్పడిన బహిర్వ్యాపారత్వము కలిగియుండవలెను.

మనమిప్పటికి తెలుసుకొన్న జ్ఞానస్థితియందుఁ బరిపూర్ణత్వము కలుగలేదు. క్రియా నిష్క్రియబ్రహ్మముల కథనమింకను గలుగలేదు. విశుద్ధబ్రహ్మత్వము విడువకుండ మనమింకను వ్యక్తితో క్రియాబ్రహ్మ స్వాధీనమొందవలెను. అంతరవిశుద్ధపరిశాంతత్వ శాంతులఁ బునాదిగా నుంచుకొనవలెను. కాని క్రియాబ్రహ్మము యొక్క క్రియలకు వెలియగుటకు బదులుగా వానియందు సర్వసమానత్వమైన యానందమును బొందవలెను. మన స్వాతంత్ర్యము పరిశాంతము పోవునను భయముతోఁ గర్మలయందుఁ బాలుగొనుటకును నిషేధించుటకన్న సృష్టిరూపమై పనిచేయుచున్నను దన నిజపరిశాంతత్వమునకుఁ గళంకములేని క్రియాబ్రహ్మమును వ్యక్తితోఁ బొందవలెను. భగవంతుఁడు సృష్టిముఖమై పనిచేయుచున్న నాపనులచే బంధింపబడి స్వాతంత్ర్యమును గోలుపోవుటలేదు.

"సత్" స్థితియందు మానసికపురుషుఁడు సత్సంగ మాత్రమే యేకాగ్రతనొందుటచే శక్తి కలుగుచున్నది. అప్పుడువిస్తు నిష్క్రియత్వమునందు నానందపరిశాంతమునందును లీనమగుచున్నది. కాని మానసపురుషుఁడు శక్తిచిత్తములుగాఁ బరిణమించుచిత్తమున సంతోషముగాఁ బరిణమించు నానందమునుసహితము బొందవలెను. ఇచ్చట యొకప్రమాదముకలదు. శక్తి జ్ఞానమును వశపరచుకొనుటకు బదులుగా దానిలో నతివేగముగా మనస్సుపడిపోవుచున్నది. సాధా

రణమునఁ జూని మనోస్థితి యెట్టిదనగా స్వభావమునకు మిక్కిలిగాఢము
గా నశించునట్టిది. అట్టిపతనమువల్ల శరీర ప్రాణమానసిక వృత్తులఁ
జనసిద్ధస్థితియనియు వానినివిడిచి నిష్క్రియత్వమొందుట శూన్యత్వ
మునకు సమీపించుటేయనియు భావించుచున్నాఁడు. క్రియాబ్రి
హ్మముయొక్క పైవిలాసములందు వాఁడు పరిగణించుచున్నాఁడు.
పనిచేయుచున్న యాత్మయందుమాత్రమే పూర్తిగానేకాగ్రితఁ జెం
దిన ప్రశాంతజీవునకు సమస్తకార్యములు నామరూపములై యున్నవి
కాని వానికికారణములే సత్యములై తోఁచుచున్నవి. ఆత్మ కేవల
నామమాత్రమై దోఁచుచున్నది. ఒకదానియందుఁ గ్రియాశూన్యబ్రి
హ్మము క్రియాబ్రిహ్మమునకు విలక్షణముగానుండి దానిజ్ఞానమందుఁ
బాలుగొనుటలేదు. రెండవదానియందుఁ గ్రియాబ్రిహ్మము నిష్క్రి
యాబ్రిహ్మమునకు విలక్షణమై దాని జ్ఞానమందుఁ పాలుగొనుటలే
దు. తన జ్ఞానమైనను బూర్తిగా నొందుటలేదు. ఈప్రత్యేకత్వమం
దొకటికొకటి సమోస్థితి. ఆత్మస్వాధీనరహితమై జడరూపముగు తమ
స్సుగాఁ దోఁచుచుండును. కాని వస్తుసారమొకపర్యాయము పూర్తి
గా రుచిజూచినట్టియు, నిశ్శబ్దబ్రిహ్మము యొక్క ప్రశాంతత్వమును
బూర్తిగా పరిశీలించినట్టియు సాధకుఁడాయాత్మజ్ఞాన రహితమై ప్రి
శాంతినిపోగొట్టు నీస్థితితోను తృప్తిపొందఁడు. మానసప్రాణదేహ
వ్యష్టివ్యాపారములయందుఁ దిరిగి వాఁడుప్రవేశించుటకు సమ్మతింపఁడు.
ఆకల్లోలమందును యజ్ఞానమందును జొరఁబడుటకిష్టపడఁడు. క్రొత్త
స్థితిని దేనిని వాఁడుపొందినను దన నిజయాత్మజ్ఞానమునకును యా
త్మానందమునకును యాత్మవశీకరణమునకును యావశ్యకమని తాను
యిదివరకు నమ్మినదానివల్ల యాస్థితికలిగినయెడల దానితోఁ దృప్తి
నొందుచున్నాఁడు.

ప్రపంచవ్యాపారముతోఁ దిరిగి యతఁడు సంబంధము బెట్టు కొనుటకుఁ బ్రయత్నించినయెడల వెనుకటి మనోవ్యాపారములోనికి తాత్కాలికముగానో కొంతమట్టుకో పైపైనఁ బ్రవేశించుటకు నవ కాశమింకనుండును. ఈపునరావృత్తి రాకుండఁ జేసుకొనుటకు లేక వచ్చిన నిరాకరించుటకు సచ్చిదానందత్వమును గట్టిగాఁబట్టుకో నవలెను. అనంతాద్వితీయునియొక్క తనజ్ఞానము ననంత బహుళత్వ వ్యాపారములోనికి వ్యాపింపఁజేయవలెను. సమస్తవస్తువులయందున్న యద్వితీయబ్రహ్మముపై యేకాగ్రతనొంది దానిని జ్ఞానశక్తిగాను జ్ఞానముయొక్క శుద్ధవ్యక్తిగాను దెలుసుకొనవలెను. చిత్రమగువస్తు సారమందేగాక వస్తురూప బహుళత్వమందాసహితో మతిజ్ఞానమందు సమస్తమును గలిగియుండుటేగాక నిర్మలజ్ఞానముచే సమస్తమగుట సహితమాత్మను సమస్తముగాఁ దెలుసుకొనుటే తరువాతమెట్టు. ఈజ్ఞానమువచ్చినకొలది జ్ఞానస్థితి దానికుండవలసిన మనోభావము మారుచున్నది. నామరూపములుగలిగి ప్రకృతిమార్పులతోఁ బాలు గొనక వానిని తనలోఁ గలిగియున్న యఖండాత్మకుబదులుగాఁ దత్వ మందఖండమైనట్టియు, ముఖ్యస్థితమందు మార్పులేనట్టియు మాన సమునకు నామరూపములుగాఁ దోచి యీసమస్థిత్యానుభవమును కలిగి యగుచున్నట్టియు నాత్మయొక్క జ్ఞానముండవలెను. మనోస్థూ ల నిర్మాణములన్నియు పురుషునియందుఁ బ్రతిఫలించు నాకారము లేగాక వెనుకటి బ్రహ్మము, యాత్మజ్ఞానవంతుఁడు మూలపదార్థ మగుచున్నాఁడో వేటికి నిర్మాణపదార్థమగుచున్నాఁడో యా సత్యమగు రూపములే యగుచున్నవి. రూపమునకుఁ గలనామ ము కేవలము మనోకల్పితమే కాదు. దానికివెనుక నామము నుధరించిన జ్ఞానవంతుఁడగువాని శక్తికలదు. బ్రహ్మముయొక్క

స్వకీయమగు నిజానుభవముకలదు. అయినను దాని మార్పులయం దద్వితీయముగాను, స్వతంత్రముగాను, వానికిపైదిగాను యది యుండును. నామరూపముల యధ్యారోపణగల సత్యత్వజ్ఞానమునకు బదులుగా సంతతస్థితులనొందుచున్న నిత్యుండను జ్ఞానము రావలయును. యోగియొక్క జ్ఞానమునకు సమస్తస్థితు లాత్మయొక్క భావనారూపములుగా తనయొక్క సర్వవ్యాపకస్థితియందు కలిగి తనతోనేకమై తనకన్న వేరుకాని జీవరూపములగుచున్నవి. జీవజీవితము యావత్తు మానసిక ప్రాణ దేహస్థితియావత్తు దానికి విభజింప శక్యముకాని యొక వ్యాపారముగాఁదోచును. యెల్లప్పుడు సమానమైయున్న వాని యొక్క కర్మగాఁదోచును. అఖండస్థితిగాను ఖండముగాను రెండు వైపులగల స్వరూపముగాఁ దెలియవచ్చును. ఇది మనస్థితియొక్క సర్వాధారితత్వమని గ్రహించఁబడుచున్నది.

సంపూర్ణము.